

hp

Humanistic Perspective

Journal of International Psychological Counseling and Guidance Researches

YEAR 7 (June 2025)

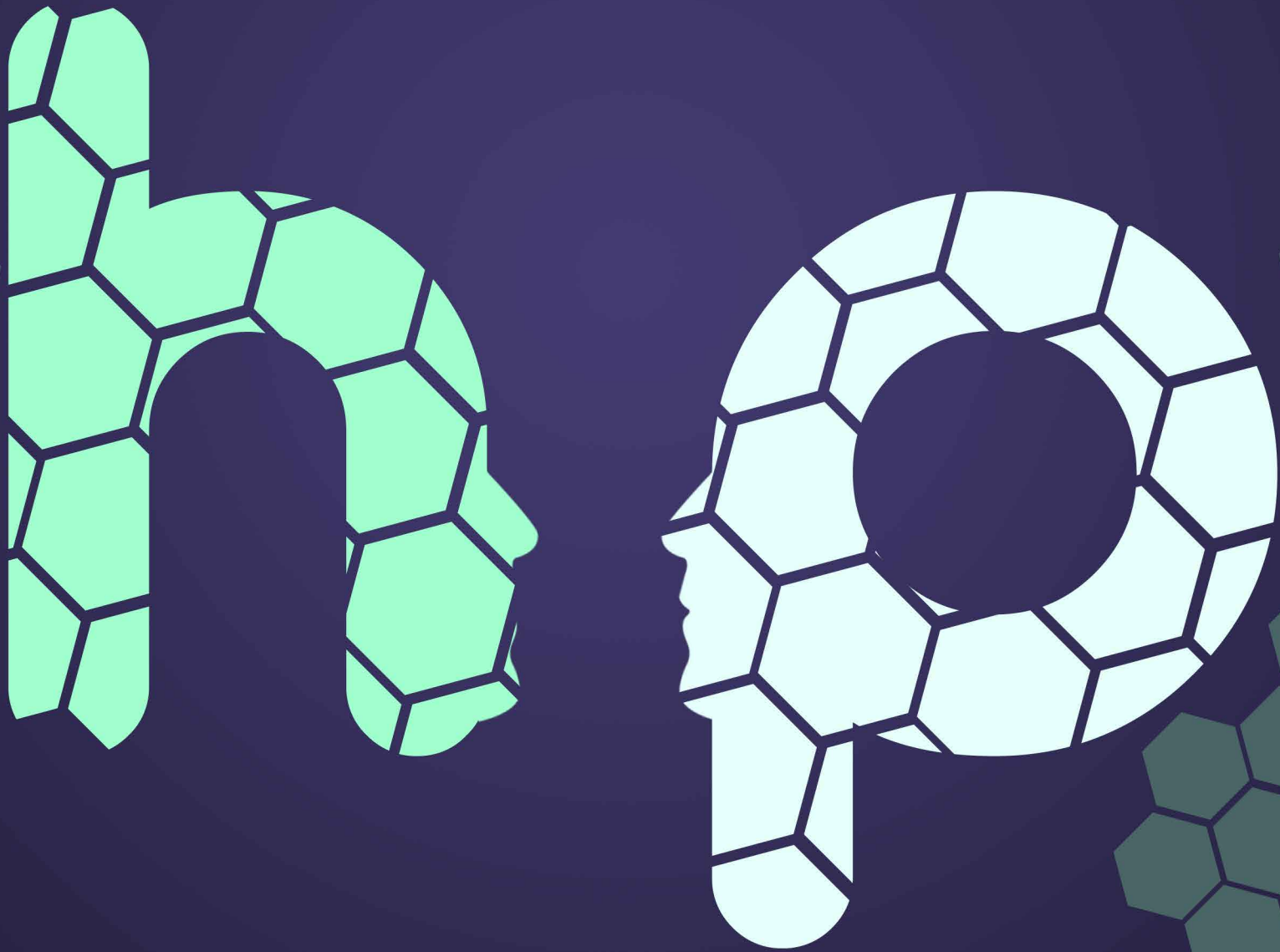
VOLUME 7

ISSUE 2

PERIOD: Tri-annual

PUBLISHER: Fuat AYDOĞDU

FOUNDED: 2019

WEB

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/hp>

e-MAIL

hpeditorluk@gmail.com

hp

Editor
Fuat AYDOĞDU

HUMANISTIC PERSPECTIVE

Journal of International Psychological Counseling and Guidance Researches
Uluslararası Psikolojik Danışma ve Rehberlik Araştırmaları Dergisi

BİLGİLENDİRME / INFORMATION

Humanistic Perspective, başta psikolojik danışma ve rehberlik olmak üzere psikoloji, sosyoloji, eğitim bilimleri ve eğitim psikolojisi alanında özgün çalışmalara, güncel yaklaşımlara ve araştırmalara yer veren alanında güçlü bilimsel bir yaklaşımla hazırlanmış nitelikli çalışmaları değerlendirmek üzere dört ayda bir (Şubat, Haziran ve Ekim) yayımlanan uluslararası hakemli bir dergidir. Humanistic Perspective dergisinde yayımlanan tüm yazıların dil, bilim ve hukuki açıdan bütün sorumluluğu yazarlarına, ilk yayın hakları Humanistic Perspective dergisine aittir. Dergide yayımlanan tüm makaleler, Creative Commons Atıf-GayriTicari 4.0 Uluslararası (CC BY-NC 4.0) lisansına tabidir. Humanistic Perspective dergisinde makalesi yayımlanan her yazar, dergimizin web adresinde açıkça belirtilen açık kaynak erişim politikasını ve Creative Commons AtıfGayriTicari 4.0 Uluslararası (CC BY-NC 4.0) koşullarını kabul ederler. Yayın Kurulu dergiye gönderilen yazıları yayımlayıp yayımlamamakta serbesttir.

Humanistic Perspective is an international peer-reviewed journal, appearing triannually (February, June and October), which publishes authentic articles, current approaches and researches in the field of psychology, sociology, educational sciences and psychology and especially psychological counseling and guidance. Its main aim is to access high quality studies prepared with a strong scientific approach. Authors assume the responsibility of the articles published in the Journal of Humanistic Perspective with regard to the style, content, scholarly value and legal aspects and grant the journal right of first publication. All articles published in the journal are licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International (CC BY-NC 4.0) license. Every author whose article is published in the Humanistic Perspective journal accepts the open access policy and Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International (CC BY-NC 4.0) terms, which are clearly stated on the web address of our journal. The Editorial Board is free to publish or not publish the articles sent to the journal.

HUMANISTIC PERSPECTIVE

Journal of International Psychological Counseling and Guidance Researches
Uluslararası Psikolojik Danışma ve Rehberlik Araştırmaları Dergisi

UYARILAR / WARNINGS

CİLT 7, SAYI 2- HAZİRAN 2025
VOLUME 7, ISSUE 2- JUNE 2025

Baş Editör / Editor-in-Chief: Prof. Dr. Seval ERDEN ÇINAR

Sayı Editörü: Fuat AYDOĞDU - Uzman Psikolojik Danışman

Email: hpeditorluk@gmail.com Web: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/hp>

Bu dergide yer alan makalelerdeki görüşler, bu görüşlerden doğabilecek hukuki ve cezai sorumluluklar, varsa yazım eksiklikleri ve hataları makale sahiplerine ait olup HUMANISTIC PERSPECTIVE dergisini bağlamaz.

Yayımlanan eserlerin telif hakları hakkında bilgi burada yer almaktadır.

HUMANISTIC PERSPECTIVE eserini yayımladığı yazara ücret ödemez.

Yazar ile iletişime geçmek için iletişim bilgilerinin yer aldığı eserin ilk sayfasına bakınız.

The views expressed in the articles published in this journal, as well as any legal and criminal liabilities arising from these views, and any writing deficiencies or errors, are the responsibility of the authors and do not bind the HUMANISTIC PERSPECTIVE journal.

Information about the copyright of the published works is provided here.

HUMANISTIC PERSPECTIVE does not pay the author for the work it publishes.

For contacting the author, please refer to the first page of the work, where the contact information is provided.

HUMANISTIC PERSPECTIVE

Journal of International Psychological Counseling and Guidance Researches
Uluslararası Psikolojik Danışma ve Rehberlik Araştırmaları Dergisi

EDİTÖR KURULU / EDITORIAL BOARD

Prof. Dr. Başaran GENÇDOĞAN

Atatürk Üniversitesi (Türkiye) / Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik ABD

Prof. Dr. Durmuş ÜMMET

Marmara Üniversitesi (Türkiye) / Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık

Doç. Dr. Suad SAKALLI GUMUS

Saint Mary of the Woods College (US)

Doç. Dr. Abdullah MERT

Uşak Üniversitesi (Türkiye) / Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık

Doç. Dr. Makbule KALI SOYER

Marmara Üniversitesi (Türkiye) / Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık

Prof. Dr. Hakan SARIÇAM

Sivas Cumhuriyet Üniversitesi (Türkiye) / Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık

Doç. Dr. Arkun TATAR

Celal Bayar Üniversitesi (Türkiye) / Psikoloji

Prof. Dr. Tuğba BİNGÖL

Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi (Türkiye) / Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık

HUMANISTIC PERSPECTIVE

Journal of International Psychological Counseling and Guidance Researches
Uluslararası Psikolojik Danışma ve Rehberlik Araştırmaları Dergisi

EDİTÖR KURULU / EDITORIAL BOARD

Doç. Dr. Gürcan ÖZHAN

Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi (Türkiye) / Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık

Doç. Dr. Nadire Gülçin YILDIZ

İbn Haldun Üniversitesi (Türkiye) / Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık

Dr. Öğr. Üyesi Özlem ÇEVİK

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi (Türkiye) / Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık

Dr. Esra BAKİLER

Marmara Üniversitesi (Türkiye) / Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık

Dr. Ahmet ALTINOK

University of Groningen (Netherlands)

Doç. Dr. Faruk Caner YAM

Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi (Türkiye) / Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık

Dr. Öğr. Üyesi Asiye DURSUN

Dumlupınar Üniversitesi (Türkiye) / Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık

Doç. Dr. Serdar KÖRÜK

Yeditepe Üniversitesi (Türkiye) / Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık

HUMANISTIC PERSPECTIVE

Journal of International Psychological Counseling and Guidance Researches
Uluslararası Psikolojik Danışma ve Rehberlik Araştırmaları Dergisi

EDİTÖR KURULU / EDITORIAL BOARD

Dr. Öğr. Üyesi Ayşegül SAYAN KARAHAHAN

Ankara Bilim Üniversitesi (Türkiye) / Psikoloji

Dr. Öğr. Üyesi Eşref NAS

Dicle Üniversitesi (Türkiye) / Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık

Prof. Amelia RIZZO

University of Messina (Italy)

Dr. Martina BARBERA

University of Messina (Italy)

Dr. Francesca BRUNO,

University of Messina (Italy)

Assoc. Prof. Dr. Dario ALPARONE

Université de Bretagne Occidentale (France)

HUMANISTIC PERSPECTIVE

Journal of International Psychological Counseling and Guidance Researches
Uluslararası Psikolojik Danışma ve Rehberlik Araştırmaları Dergisi

DANIŞMA KURULU / ADVISORY BOARD

Prof. Dr. Sefa BULUT

İbn Haldun Üniversitesi / Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık

HUMANISTIC PERSPECTIVE

Journal of International Psychological Counseling and Guidance Researches
Uluslararası Psikolojik Danışma ve Rehberlik Araştırmaları Dergisi

DİĞER KURULLAR / OTHER BOARDS

Baş Editör / Editor-in-Chief

Prof. Dr. Seval ERDEN ÇINAR, Marmara Üniversitesi / Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık

Editör / Editor

Uzm. Psk. Dan. Fuat AYDOĞDU, Hacettepe Üniversitesi / Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık
(Doktora)

Sayı Editörü / Issue Editor

Uzm. Psk. Dan. Fuat AYDOĞDU, Hacettepe Üniversitesi / Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık
(Doktora)

İstatistik Editörleri / Statistics Editors

Dr. Ahmet ALTINOK, University of Groningen / Neuropsychology

Doç. Dr. Arkun TATAR, Celal Bayar Üniversitesi / Psikoloji

İletişim Sorumlusu / Correspondents

Fuat AYDOĞDU

Türkçe Yazım ve Dil Editörü / Turkish Spelling and Language Editor

Uzman Türkçe Öğretmeni Ferda ÖNEY

İngilizce Yazım ve Dil Editörü / English Spelling and Language Editor

Dr. Asli KANDEMİR

HUMANISTIC PERSPECTIVE

Journal of International Psychological Counseling and Guidance Researches
Uluslararası Psikolojik Danışma ve Rehberlik Araştırmaları Dergisi

İÇİNDEKİLER / CONTENTS

#1

Kavramların Çoğulluğu: Ortak, Paylaşılan, Birlikte ve Eşit Ebeveynlik Üzerine Bir Derleme

The Plurality of Parenting Concepts: A Review of Co-parenting, Shared Parenting, Joint Parenting, and Equal Parenting

Beyzanur Balahorli, Gülçin Karadeniz

Araştırma Makalesi / Research Article

124-147

#2

Representation of Bigorexia in Cartoons

Bigoreksiyanın Karikatürlerde Temsili

Merve Dalmaz, Ayşe Hümeysra Makine

Araştırma Makalesi / Research Article

148-164

#3

COVID-19 Related Fear and Anxiety: A Systematic Review and Meta-Analysis

COVID-19 ile İlişkili Korku ve Kaygı: Sistematiik Derleme ve Meta-Analiz

Eyüp Sabır Erbiçer, Ahmet Metin, Sedat Şen

Araştırma Makalesi / Research Article

165-182

#4

Kişilik Bozuklukları: Bibliyometrik Bir Analiz

Personality Disorders: A Bibliometric Analysis

Hasan Atak, Aybala Albay, Martin Jencius

Araştırma Makalesi / Research Article

183-206

Kavramların Çoğulluğu: Ortak, Paylaşılan, Birlikte ve Eşit Ebeveynlik Üzerine Bir Derleme

The Plurality of Parenting Concepts: A Review of Co-parenting, Shared Parenting, Joint Parenting, and Equal Parenting

Beyzanur BALAHORLİ^[1] Gülçin KARADENİZ^[2]

Başvuru Tarihi: 24 Aralık 2024

ÖZ

Kabul Tarihi: 16 Haziran 2025

Çocukluk ve ergenlikte karşılaşılan sorunların erken nedenleri incelendiğinde, ebeveynliğin önemi ile anne-babanın işbirliğine dayalı tutumu öne çıkmaktadır. Kronosistem temelli çalışmalar, artan boşanma oranlarıyla birlikte ebeveyn-çocuk etkileşiminin biçim değiştirdiğini vurgulamaktadır. Bu çerçevede literatürde birlikte ebeveynlik, paylaşılan ebeveynlik, ortak ebeveynlik ve eşit ebeveynlik terimleri kullanılmaktadır. Çalışmanın amacı, bu kavramların içeriklerini karşılaştırmak ve tek bir birleşik terime geçişin olanaklı olup olmadığını değerlendirmektir. Türkiye örnekleminde 2017-2023 yılları arasında yürütülmüş ve Türkçeye uyarlanmış 21 çalışmadan ölçütlere uyan 15'i incelenmiştir. Bulgular, ortak ebeveynliğin ebeveynler arasındaki görev paylaşımına odaklandığını; paylaşılan ebeveynliğin özellikle babanın çocuğun esenliğine katılımını vurguladığını; birlikte ebeveynliğin yalnızca sorumlulukları değil, hedef ve hayalleri de paylaşan üçlü (anne-baba-çocuk) ilişkiyi kapsadığını; eşit ebeveynliğin ise toplumsal cinsiyet rollerine meydan okuyarak dengeli çalışma saatleri ve benzer ücretler üzerinden sorumlulukların gönüllü olarak paylaşıldığını gösterdi. Dört kavramın da çocuk gelişimi ve uyumuna olumlu etkileri olmakla birlikte, ortak ve birlikte ebeveynlik yaklaşımları ebeveyn tutum ve davranışları bağlamında daha belirleyici görünmektedir. Bulgular, gelecekte uzman görüşleriyle tek ve kapsayıcı bir kavramın benimsenebileceğini göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: ortak ebeveynlik, paylaşılan ebeveynlik, birlikte ebeveynlik, eşit ebeveynlik, annelik bekçiliği

Received Date: December 24, 2024

ABSTRACT

Accepted Date: June 16, 2025

When exploring the early roots of problems observed in childhood and adolescence, the importance of parenting and parents' collaborative stance becomes evident. Chronosystem-based studies highlight that parent-child interactions have evolved alongside rising divorce rates. In this context, the literature employs the terms co-parenting, shared parenting, joint parenting, and equal parenting. This review compares these concepts and assesses whether they can be unified under a single umbrella term. Twenty-one Turkish-sample studies conducted between 2017 and 2023 were screened; fifteen met the inclusion criteria and were analysed. Findings show that joint parenting centres on how parents distribute and manage child-related tasks; shared parenting stresses the father's involvement in the child's well-being; co-parenting embraces not only the division of responsibilities but also the sharing of goals and dreams within a triangular mother-father-child relationship; and equal parenting foregrounds gender-egalitarian ideas, balanced working hours, and comparable salaries, with duties assumed by choice. Although all four models positively influence children's development and adaptation, joint and co-parenting emerge as more decisive factors through their focus on parental attitudes and behaviours. Overall, the evidence suggests that future research—supported by expert consensus—may adopt a single, comprehensive concept.

Keywords: co-parenting, shared parenting, joint parenting, equal parenting, maternal gatekeeping

Atf
Cite

BALAHORLİ, B., & KARADENİZ, G. (2025). Kavramların Çoğulluğu: Ortak, Paylaşılan, Birlikte ve Eşit Ebeveynlik Üzerine Bir Derleme. *Humanistic Perspective*, 7 (2), 124-147. <https://doi.org/10.47793/hp.1606928>

^[1] Psikolog | - | İstanbul | Türkiye | ORCID: 0009-0005-5380-1893 | balahorlib@gmail.com

^[2] Dr. | İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi | İstanbul | Türkiye | ORCID: 0000-0002-3315-8635

GİRİŞ

Ebeveynlik, anne babaların çocuklarıyla olan iletişimleri ve etkileşimleri yoluyla şekillenen bir süreçtir (Gürmen, 2019; Karadeniz, 2019). Ebeveyn tutumlarının bireyin yaşamına olumlu ya da olumsuz pek çok katkısı olduğu saptanmıştır (Belsky, 1984; Maccoby ve Martin, 1983). 20. yüzyılın sonlarından itibaren ebeveynlik rolleri ve anlayışı değişmiştir. Günümüzdeki mikro (boşanma artışı, bekar babaların çocuklarıyla yaşaması) ve makro (teknolojik ilerleme, kadınların iş yaşamındaki artan rolü) değişimler, alanyazına yeni ebeveynlik kavramları doğurmuştur. Değişen aile yapısına ve çocukların ihtiyaçlarına yanıt verme amacıyla yapılan güncel çalışmalar, ebeveyn stillerini değerlendirirken helikopter ebeveynlik, anne bekçiliği gibi farklı terimler kullanmaktadır. Özellikle boşanma veya ayrılık sonrası çocukların bakımında ve ebeveyn yabancılaşmasının önlenmesinde bu terimlerin öne çıktığı görülmektedir. Bu noktada birlikte ebeveynlik, ortak ebeveynlik, eşit ebeveynlik ve paylaşılan ebeveynlik kavramları dikkat çekmektedir.

Bu çalışmanın amacı; alanyazında farklı terimlerle kullanılan birlikte ebeveynlik, ortak ebeveynlik, eşit ebeveynlik ve paylaşılan ebeveynlik kavramlarının içeriklerini incelemek ve aralarındaki benzerlik ve farklılıkları vurgulamaktır.

İLGİLİ ALANYAZIN

Boşanma oranlarındaki artış, kadınların iş gücüne katılımı, çocuk hakları bilincinin yükselmesi, tek ebeveynli ailelerin çoğalması ve çocuk gelişimi araştırmalarının artması, birlikte, ortak, eşit ve paylaşılan ebeveynlik kavramlarını gündeme taşımıştır (Akın, 2015; Smith, 2018).

Ortak Ebeveynlik (Co-parenting)

Ortak ebeveynlik, ebeveynlerin çocukla ilgili konularda aralarındaki etkileşimlerini tanımlayan; romantik ilişkiden bağımsız olarak yalnızca çocuklara yönelik kararlar ve uygulamalara odaklanan bir kavramdır (Feinberg, 2003; Gürmen, 2019). Dinamik ve ilişkisel bir yapıya sahip olan bu kavram, ebeveyn görev paylaşımı ve etkileşimleri üzerinde belirleyici rol oynar (McLanahan ve Beck, 2010; Teubert ve Pinquart, 2010). Araştırmalar, ebeveynler arası destekleyici iletişimin, çocukların psikolojik uyumu ve sosyal gelişimi üzerinde doğrudan etkili olduğunu göstermektedir (Katz ve Woodin, 2002). Bu bağlamda ortak ebeveynlik, yalnızca görev dağılımı değil; fikir birliği ve çocukla ilgili sorumlulukların iş birliğiyle üstlenilmesini de kapsar (Egeren ve Hawkins, 2004).

Aile sistemleri bağlamında ortak ebeveynlik, ebeveyn-çocuk ilişkisi ile anne-baba ilişkisi arasında ayrı bir alt sistem olarak değerlendirilmekte ve çekirdek ya da yeniden yapılandırılmış ailelerde geçerliliğini korumaktadır (Feinberg vd., 2007). Araştırmalar, boşanmış ebeveynlerin etkili ortak ebeveynlik ilişkisi kurabildiklerini; evli çiftlerin ise zaman zaman olumsuz tutumlar

sergileyebildiklerini ortaya koymaktadır (Feinberg, Kan ve Hetherington, 2007; McHale ve Rasmussen, 1998). Yapısal Aile Sistemleri Kuramı, bu kavramı ebeveyn rollerini ve iletişimi yapılandıran bir alt sistem olarak tanımlarken (Minuchin, 1974); Nesne İlişkileri Kuramı ise stresli yaşam olaylarında karşılıklı destek kapasitesinin önemine dikkat çeker (Cohen ve Weissman, 1984).

Ortak ebeveynlik aynı zamanda çok boyutlu bir yapıdır. McHale (1995), bu kavramı üç boyutta ele alır: (1) ebeveynlerin çocuk yanındaki davranışları, (2) ebeveynlerden birinin yokluğundaki tutumları ve (3) ebeveynlik algılarına dair öznel değerlendirmeler. Ebeveynler arası destek düzeyi, algılanan ortak ebeveynliğin niteliğini belirlemekte ve bu yapı genellikle öz-bildirim yoluyla ölçülmektedir. Böylece ortak ebeveynlik, ebeveyn-ebeveyn-çocuk üçgeninde işleyen sistemsal bir dinamiği ifade eder. Kavram, başlangıçta boşanmış ailelerde ele alınmış; zamanla evli, yeniden evlenmiş veya birlikte yaşamayan ebeveynleri de kapsayacak biçimde genişlemiştir (Ahrons, 1981; Camara ve Resnick, 1989). Araştırmalar, ebeveynler arası iletişimin niteliğinin çocuğun gelişimi üzerinde belirleyici olduğunu göstermektedir (Amato ve Keith, 1991; Maccoby vd., 1990). Bağlanma Kuramı ve devamındaki çalışmalar, stresli yaşam olaylarının ve bağlanma örüntülerinin ebeveynlik davranışlarını etkilediğini vurgular (Ainsworth vd., 1978; Lamela vd., 2013). Güvenli bağlanmaya sahip bireylerin, ayrılık ya da boşanmada daha sağlıklı tutumlar sergilediği bildirilmektedir. Tüm bu bulgular ışığında ortak ebeveynlik, çocuk merkezli rol paylaşımı ve iş birliğine dayalı çok boyutlu bir yapı olarak hem kuramsal hem uygulamalı düzeyde çocukların gelişimini destekleyen önemli bir modeldir.

Birlikte Ebeveynlik

Birlikte ebeveynlik, 1990'lı yıllarda boşanmış ebeveynler bağlamında literatürde yer bulmuş; başlangıçta, boşanma sonrası ebeveyn iş birliğini düzenleme amacıyla ortaya çıkmış bir kavram olarak tanımlanmıştır (Cowan ve Cowan, 2000; Feinberg, 2003). Bu çerçevede farklı araştırmacılar (örneğin bkz. Feinberg, 2003; McHale ve Irace, 2011; Van Egeren ve Hawkins, 2004), kavramı çeşitli açılardan ele alsalar da, genel anlamda birlikte ebeveynlik; çocukla ilgili konularda en az iki yetişkinin ortak hareket etmesi, ebeveynlik sorumluluklarını paylaşması ve odağını partner ilişkisi yerine çocuğun ihtiyaçları üzerine yoğunlaştırması olarak tanımlanmaktadır. Bu süreçte, birlikte ebeveynlik boşanma gerçekleştiğinde çiftlerin genellikle ilişkilerini sürdürmeye devam ettirdikleri tek alan olarak karşımıza çıkmaktadır (Margolin vd., 2001). Zamanla, evli ya da birlikte yaşayan ebeveynlerin de çocukla ilgili karar süreçlerinde eşit sorumluluk almasını kapsayacak biçimde genişlemiş ve aile sistemleri içerisindeki iş birliğini açıklayan daha kapsayıcı bir yapıya evrilmiştir. Bu yönüyle kavram, çocukla ilgili kararların sadece bir ebeveynin değil, anne ve babanın ortak sorumluluğunda olduğuna işaret ederek, ebeveyn-çocuk ilişkisinde daha bütüncül bir yaklaşım sunmaktadır.

Birlikte ebeveynlik, çocukla ilgili sorumlulukların paylaşımını merkeze alan ve ebeveyn-çocuk ilişkisinde “triangüler” bir yapı öngören bir modeldir (Pilkington vd., 2019). Aile sistemleri kuramı çerçevesinde değerlendirildiğinde bu yapı, evlilik ilişkisinden bağımsız olarak çocuk merkezli bir rol paylaşımına odaklanır (Minuchin, 1974). Etkili bir ebeveynlik müdahalesi için ebeveynlerin iş birliği düzeyi, çocuğun bu yapıya gösterdiği uyum ve ebeveynler arası iletişim şekli kritik rol oynamaktadır (Feinberg, 2003). Bu bağlamda, Feinberg (2003), birlikte ebeveynliği dört boyutta tanımlar: çocuğun yetişmesine yönelik anlaşma, sorumluluk paylaşımı, ebeveyn desteği/küçümseme ve aile ilişkilerinin ortak yönetimi. Bu boyutların sağlıklı işlemesi, çocuğun bilişsel, sosyal ve duygusal gelişimini desteklemektedir (McHale ve Lindahl, 2011). Weissman ve Cohen (1984), ebeveynlerin çocuklarına yatırım yapması, ortak kararlar alması, karşılıklı saygı ve sürekli bilgi alışverişi içinde olmalarını sağlıklı bir birlikte ebeveynlik için vazgeçilmez unsurlar olarak tanımlar.

Araştırmalar, ebeveynler arası dayanışmanın ebeveynlik stresini ve çatışmayı azalttığını; dayanışma eksikliğinin ise aile içi uyumu olumsuz etkilediğini göstermektedir (Öngel vd., 2016; Morrill vd., 2010). Aile sistemleri kuramına göre, ebeveynlik alt sistemi aile yapısının temel unsurlarındandır ve işlevselliği çocuğun gelişimsel uyumunu doğrudan etkilemektedir (Belsky vd., 1995; McHale vd., 1998). Ayrıca partnerlerin iletişim şekli ve birlikte ebeveynlik tutumları, çocuğun psiko-sosyal gelişiminde belirleyici rol oynamaktadır (Feinberg, 2003; McHale, 1995). Destekleyici tutumlar olumlu bağlar kurulmasını sağlarken, küçümseyici ya da çelişkili yaklaşımlar ebeveynlik işlevlerini zayıflatırabilir (Kaya, 2003). Birlikte ebeveynlik yapısının eğitim düzeyi ve sosyo-demografik değişkenlerden bağımsız olarak işlevsellik gösterebilmesi, bu kavramı müdahale ve önleyici programlar açısından güçlü bir zemin haline getirmektedir (Fernandez ve Nichols, 1996). Bu yönüyle birlikte ebeveynlik, sistem temelli ve çok boyutlu yapısıyla çocuk refahını merkeze alan kuramsal tartışmaların yanı sıra uygulamalı çalışmalar için de etkili ve kapsamlı bir model sunmaktadır.

Eşit Ebeveynlik

Günümüzde bazı babalar, çocuklarının günlük bakımına anneleri kadar aktif şekilde katılmakta ve ebeveynlik sürecinde eşit sorumluluk üstlenmektedir. Bu tutum, geleneksel anlamda “yardım eden baba” imajının ötesine geçerek, eşit paylaşım ilkesine dayalı bir ebeveynlik anlayışını yansıtmaktadır. Eşit ebeveynlik yaklaşımını benimseyen gruplar oldukça çeşitlidir; vardiyalı çalışan mavi yakalı işçilerden, cinsiyet eşitliğini savunan feminist profesyonellere ve iki kariyerin ve çocuk bakımının birlikte sürdürülebileceğini yeni keşfeden orta sınıf Amerikalı çiftlere kadar geniş bir yelpazeyi kapsamaktadır (Deutsch, 2001).

Ancak birçok ailede kadınlar tam zamanlı çalışıyor olsalar da ebeveynlik sorumluluklarının büyük bölümünü üstlenmektedir (Pleck, 1997). Araştırmalar, çiftlerin

başlangıçta eşitlikçi görüşlere sahip olsalar dahi ebeveynliğe geçiş sürecinde geleneksel cinsiyet rollerine yönelme eğiliminde olduklarını göstermektedir (Cowan ve Cowan, 1992; Walzer, 1998). Özellikle sosyal çevrenin, kariyer yapılarının ve içselleştirilmiş ebeveynlik imgelerinin bu süreçte belirleyici olduğu vurgulanmaktadır (Deutsch, 2001). Eşit ücret, benzer çalışma saatleri ve liberal cinsiyet rolleri ideolojisi gibi faktörler, eşit ebeveynliği kolaylaştırırsa da, bu koşullar altında dahi iş bölümündeki eşitsizlikler tamamen ortadan kalkmamaktadır (Calasanti ve Bailey, 1991). Çünkü bu değişkenler yalnızca neden değil, aynı zamanda eşitliğin bir sonucu da olabilir.

Ebeveynlik süreci, çiftlerin günlük yaşantılarındaki kararlar ve davranış örüntülerinin birikimiyle şekillenir. Bu süreç kendiliğinden değil, sosyal ve kültürel bağlamla şekillenen dinamiklerle oluşur. Anne ve babalar; toplumsal cinsiyet beklentileri, iş yaşamındaki önyargılar ve sosyal etkileşimler tarafından sınırlandırılmaktadır. Özellikle “iyi anne” imajı —her zaman ulaşılabilir, sabırlı ve şefkatli— gerçek dışı bir idealleştirme yaratmakta ve kadınların çoğunda yetersizlik ve suçluluk hissine neden olmaktadır (Deutsch, 2001; Walzer, 1998). Hays’ın (1996) tanımladığı “yoğun annelik” ideolojisi, anneleri çocukların birincil bakıcısı olarak konumlandırırken, babalar ve diğer bakıcıları “ikinci en iyi” konumuna yerleştirmektedir. Bu yaklaşım, birçok annenin işini bırakmasına ya da yarı zamanlı çalışmaya yönelmesine neden olurken, çalışan annelerin iş ve aile çatışmalarını içselleştirerek bu ideolojiye göre hareket etmelerine yol açmaktadır (Hays, 1996; Deutsch, 2001; Walzer, 1998).

Annelik Bekçiliği

Ebeveynlerin bekçilik davranışı, bir ebeveynin tutum ve davranışlarının, diğer ebeveynin çocukla kurduğu ilişki ve çocuğun yaşamına katılım düzeyi üzerindeki etkisini ifade etmektedir (Austin vd., 2013). Bu davranış yalnızca annelere özgü olmayıp, babalar tarafından da sergilenebilmekte olsa da, literatürde özellikle annelik bekçiliği üzerinde yoğunlaşmıştır (Allen ve Hawkins, 1999). Annelik bekçiliği, annelerin aile içindeki sorumluluk paylaşımına yönelik algılarıyla birlikte şekillenen ve annelik kimliğiyle doğrudan ilişkili bir yapı sunar. Bu kavram, annenin hem kendi belirlediği standartlara göre hareket etme arzusunu hem de toplumsal rollerden kaynaklanan beklentilere bağlılığını yansıtmaktadır. Derinlemesine ele alındığında annelik bekçiliği; annenin aile içindeki kontrolünü kaybetmeden eşinin çocuk bakımına katılımını denetlediği, desteği belirli sınırlar içinde kabul ettiği bir tutum olarak tanımlanır (Hawkins ve Dollahite, 1997). Bu yaklaşım, kimi zaman babanın çocuk bakımına aktif katılımını kısıtlayarak onu sürecin dışında bırakabilmektedir (Fagan ve Barnett, 2003). Bu bağlamda annelik bekçiliği, sadece bir kontrol mekanizması değil, aynı zamanda annelerin aile içindeki otoritelerini sürdürmek amacıyla kullandıkları bir strateji olarak da değerlendirilmektedir. Ayrıca ebeveynlerden birinin yokluğunda, diğer ebeveynin çocukla ilgili karar alma süreçlerinde

sergilediği yönlendirici davranışlara dönüşerek yönetsel bir yapı da kazanabilmektedir (Hauser, 2012).

YÖNTEM

Bu çalışmada alanyazında farklı terimlerle kullanılan birlikte ebeveynlik, ortak ebeveynlik, eşit ebeveynlik ve paylaşılan ebeveynlik kavramlarının içeriklerinin incelenmesi, benzerlik ve farklılıklarının vurgulanma hedeflenmiştir. Kavramlar, Karakaş'ın (2002) belirttiği üzere onu literatüre katan ölçme değerlendirme kısımları ile ele alınmıştır.

Araştırmanın Modeli

Sistematiik bir derleme çalışması, çeşitli dahil etme ve dışlama kriterlerini uygulayarak ve çalışma kalitesini değerlendirerek hangi çalışmaların derlemeye dahil edileceğini belirlemeyi, bilimsel bir soruyu veya problemin yanıtını ele almak için belirli bir alanda yayınlanan tüm yayınlanmış çalışmaları kapsamlı bir şekilde analiz etmeyi ve çalışmaların sonuçlarını özetlemeyi ve birleşimini amaçlamaktadır. (Karaçam, 2013). Bu derleme çalışmasında kullanılan araştırmalar, aşağıda belirtilen dahil etme kriterleri göz önünde bulundurularak seçilmiştir.

- Çalışmaların Türkiye örneklemini üzerinde uygulanmış olması,
- Ortak ebeveynlik, birlikte ebeveynlik, paylaşılan ebeveynlik, eşit ebeveynlik, eş sermayesi ve annelik bekciliğı gibi anahtar kelimelerden birinin geçiyor olması,
- Ölçeklerin Türkçeye ve Türkiye örneklemine uyarlanmış olması,
- Çalışmanın yerel veya uluslararası bir akademik dergide yayımlanmış veya yayın sürecinde olması, basılmış bir eser veya kitap bölümü olarak sunulmuş olması veya bir lisansüstü tez çalışması kapsamında düzenlenmiş olması,
- Ölçeklerin ebeveynlik kavramlarını açıklamada yeterli katkıyı sağlayacak nitelikte olması,
- Araştırmalarda kullanılan ölçeklerin çalışma grubunun ebeveynlerden oluşması olarak kararlaştırılmıştır.

Araştırmaya dahil edilecek ölçekleri belirlemek hedefiyle yapılan akademik kaynak inceleme çalışmalarında, 1 Mart 2023 – 3 Nisan 2023 tarihleri arasında Google Akademik, DergiPark Akademik, ULAKBİM, SpringerLink, Wiley Online Library ve Yüksek Öğretim Kurumu (YÖK) ulusal tez merkezi üzerinden yürütülmüştür. Türkçe “ortak ebeveynlik”, “birlikte ebeveynlik”, “eş sermayesi”, “annelik bekciliğı”, “eşit ebeveynlik” ve “paylaşılan ebeveynlik” anahtar sözcükleri (Türkçe ve İngilizce yazılarak) kullanılarak tarama yapılmıştır. Türkiye örnekleminde eşit ebeveynlik ve paylaşılan ebeveynlik ölçek çalışmalarının olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Literatür taraması neticesinde yukarıda bahsi geçen kriterler baz alınarak 2017-2023

yılları arasında Türkiye örnekleminde gerçekleştirilen yirmi bir çalışmaya rastlanmıştır. Ulaşılan yirmi bir makale içinden değerlendirme kıstaslarını karşılayan on beş araştırma çalışmaya dahil edilmiştir.

Dahil edilen araştırmalara ait betimsel özellikler Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1

Çalışmaya dahil edilen ölçekler

Geliştiren	Kullanılan Kavram ve Tanım	Ölçeğin Adı	Uyarlayan	N	Çalışma Grubu
Abidin ve Brunner (1995)	“Birlikte ebeveynlik kavramı, ebeveynlik ve çocuk yetiştirme ile ilgili olan evlilik ilişkisinin bir parçası olarak tanımlanmaktadır. Sağlam bir birlikte ebeveynlik ilişkisi, her iki ebeveynin de çocuğa yatırım yapması, diğer ebeveynin çocukla olan ilişkisini değerli görmesi, birbirlerinin yargılarına saygı duyması ve karşılıklı iletişim kurma arzusu taşıması koşullarında sağlanmaktadır.”	Ebeveynlik İş birliği Ölçeği (EİÖ)	Salman-Engin vd. (2019)	87	3 ay ile 19 yaş arası çocuğa sahip ebeveynler
Feinberg vd. (2012)	“Birlikte ebeveynlik, ebeveynlerin çocukları ortaklaşa yetiştirme sürecinde birbirleriyle olan ilişkilerini ve iş birliklerini ifade eder. Bu süreç, ebeveynlerin çocuk yetiştirme konusunda birbirlerini nasıl desteklediği, uyum sağladığı ve ebeveynlik yetkinliklerine nasıl katkı sunduklarını içermektedir.”	Birlikte Ebeveynlik Ölçeği (BEÖ)	Özdemir vd. (2021)	677	Evli, birlikte yaşayan, 0-18 yaş arası çocuğu olan 550 anne, 127 baba
Teubert ve Pinquart (2011b)	“Önceki birlikte ebeveynlik ölçeklerini etkili bir şekilde bütünleştiren ve hem ebeveynlerin hem de ergenlerin bildirimlerini kullanan kapsamlı bir ölçme aracı olmaktadır.”	Ebeveynler ve Ergenler için Birlikte Ebeveynlik Ölçeği	Özdemir vd. (2021)	677	Evli, birlikte yaşayan, 0-18 yaş arası çocuğu olan 550 anne, 127 baba
Fagan ve Barnett (2003)	“Annelik bekliliği, annelerin hem katı standartlar koyduğu hem de kendisinin değerli bir annelik kimliğine sahip olduğunu kendine ve diğerlerine doğrulamak için kadınlara ait olduğunu düşündüğü sorumluluklarını devam ettirme isteği olarak tanımlanmaktadır.”	Annelik Bekliliği Ölçeği	Karabulut ve Şendil (2017)	136	Lise 1 veya 2. sınıfa devam eden çocuğu olan babalar
Feinberg, Brown ve Kan (2012)	“Ortak ebeveynlik, karşılıklı ebeveyn desteği ve koordinasyonunun mevcut olduğu bir bağlamda, paylaşılan bir çocuk veya birden fazla çocuğun bakımı ve yetiştirilmesinden sorumlu olan iki veya daha fazla bakım veren veya ebeveyn figürü arasındaki ilişki ve paylaşılan etkinlikleri ifade etmektedir.”	Ortak Ebeveynlik İlişkileri Ölçeği	Çetin (2020)	1434	Çocukları bir okul öncesi kurumunda öğrenim gören ebeveynler

Tablo 1’de çalışmada yer alan ortak ebeveynlik, birlikte ebeveynlik, eş sermayesi ve annelik bekçiliği ölçeklerini geliştiren ve uyarlayan araştırmacıların adları, ölçeğin kullanıldığı örneklem grupları ve araştırmalarına dair tanımlar yer almaktadır. Alanyazında yer alan ölçme araçlarının 1995-2012 arasında geliştirildiği, 2017-2021 arasında ise ölçeklerin araştırmacılar tarafından Türkçeye uyarlandığı görülmektedir. Ölçme araçlarının çalışma grubunu evli ebeveynler oluşturmaktadır. Birlikte Ebeveynlik Ölçeği (BEÖ) örneklemini sıfır ila on sekiz yaş periyodunda çocuk sahibi olan, evli ve beraber yaşayan ebeveynler oluştururken Ebeveynlik İşbirliği Ölçeği (EİÖ) örneklemini üç ay ila on dokuz yaş arasında çocuğa sahip ebeveynler oluşturmaktadır. Ortak Ebeveynlik İlişkileri Ölçeği (OEİÖ) örneklemini Antalya ilinde çocukları bir okul öncesi kurumda öğrenim gören ebeveynler oluştururken Annelik Bekçiliği Ölçeği örneklemini 9 veya 10. sınıfa devam eden çocuğu olan babalar oluşturmaktadır.

Ortak Ebeveynlik İlişkileri Ölçeği (OEİÖ)

Feinberg, Brown ve Kan (2012) tarafından tasarlanan Çetin (2020) tarafından ise Türkçeye uyarlanan otuz beş maddeden oluşan Ortak Ebeveynlik İlişkileri Ölçeği’nde (OEİÖ) Ortak Ebeveynlikte Anlaşma (4 madde), Ortak Ebeveynlikte Destek (6 madde), Ortak Ebeveyni Kötüleme (6 madde), Eşin Ebeveynliğini Onaylama (7 madde), İş Bölümü (2 madde), Ortak Ebeveynlikte Destek (5 madde), Çatışmaya Maruz Bırakma (5 madde) alt boyutları bulunmaktadır. Anlaşma alt boyutu, ebeveynlik uygulamaları konusunda anne ve baba arasındaki ahlaki değerler, davranışsal beklentiler ve disiplin, çocukların duygusal ihtiyaçları, eğitim standartları ve öncelikleri, güvenlik ve akran uyumu gibi çocuk yetiştirme ile ilgili anlaşma veya anlaşmazlıkları ifade etmektedir. Destek alt boyutu bir eşin partnerinin ebeveynlik eylemlerini geliştirmek için ebeveynlik konularında verdiği desteği ifade eder. Kötüleme alt boyutu, bir ebeveynin, eşin ebeveynliğini zayıflatmak veya engelleme konusundaki açık veya gizli uygulamalarını ifade eder. Onaylama alt boyutu, kişinin partnerin ebeveynliğine karşı kendi olumlu tutumunu ifade eder. Son olarak Çatışmaya Maruz Bırakma alt boyutu, aile içi ilişkilerin yönetimi içinde, ebeveynlerin çocuğu çatışmalarına maruz bırakıp bırakmadıklarına atıfta bulunur. “İş bölümü” alt boyutu, çocuk bakımı ile ilgili sorumlulukların bölünmesi ve ebeveynlerin çocukla ilgili finansal sorunlarını içerir. Uyarlanan ölçek çalışmasında “Yakınlık” alt boyutu çalışmada majör sıkıntılar yaratmasından dolayı kaldırılmıştır. Maddelerin 0= Hiç uygun değil, 5, 6= Tamamen uygun olacak şekilde Likert tipinde yanıtlanması beklenmektedir. Beş maddeden oluşan “Çatışma” alt boyutunda ise ebeveynlerin yaşadığı tartışmaların sıklığı yine 0= Hiç, 5 ve 6= Çok sık olmak üzere Likert tipinde yanıtlanması beklenmektedir.

Ölçeğin orijinal versiyonunda Feinberg ve arkadaşları (2012) ortak ebeveynliğe dair Cronbach alfa değerlerini .91 ve .94 arasında; yakınlık, çatışma, destek, kötüleme alt boyutları için bu değerleri .75 ila .90 aralığında bulmuşlardır. Eşin ebeveynliğini onaylama alt boyutu cinsiyete

göre farklı ölçülmüş olup kadınlar için .83 ile .88, erkekler için .61 ile .71 arasında değişkenlik göstermiştir. Anlaşma alt boyutu .66 ile .74 arasında değişen Cronbach alfa değerleri ile cinsiyetle tutarlı bulunmuştur. İş bölümü alt ölçeği iki maddeden oluştuğu için alfa değerleri hesaplanmamıştır.

Ebeveynlik İşbirliği Ölçeği (EİÖ)

Orijinali Abidin ve Brunner (1995) tarafından geliştirilen, Salman-Engin ve arkadaşlarının (2019) ise Türkçeye uyarladığı Ebeveynlik İşbirliği Ölçeği (EİÖ), 20 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin amacı üç ay ile on dokuz yaş aralığındaki çocukların ebeveynlerinin iş birliğini değerlendirmektir. Ölçeğin orijinal halinde yer alan “*çocuğumun diğer ebeveyni*” ifadesi “Anne ve Babaların Ortak Ebeveynlik Davranış ve Algılarının Romantik Bağlanma ile İlişkisi” adlı araştırmada bütün katılımcıların medeni halinin evli olduğu varsayılarak “*eşim*” kelimesine dönüştürülmüştür. Ayrıca annelerin ve babaların ifadeleri ayrı ayrı değerlendirilmiştir. Katılımcılardan ölçek maddelerini Likert tipi (1= kesinlikle uygun değil, 5= tamamen uygun) olarak ifade edecekleri şekilde yanıtlaması beklenmektedir. Yüksek puanlar alan ebeveynlerin daha güçlü ve olumlu ebeveyn iş birliği içerisinde olduğu çıkarımı yapılmaktadır. Orijinal ölçekte Cronbach alfa değerleri anneler (N=261) için .97, babalar (N=186) için .96 bulunmuştur.

Birlikte Ebeveynlik Ölçeği (BEÖ)

Özdemir ve arkadaşları (2021) tarafından uyarlanan ölçekte ulusal alanyazında dört farklı araştırma grubu (Abidin ve Brunner, 1995; Feinberg vd., 2012; McHale, 1997; Teubert ve Pinquart, 2011) tarafından hazırlanan birlikte ebeveynlik ölçekleri birleştirilerek bir madde havuzu hazırlanmış olup daha sonrasında evlilik durumunda olan ve beraber ikamet eden ve sıfır ile on sekiz yaş grubunda çocuğa/çocuklara sahip olan anne babaların birlikte ebeveynlik evresini ifade eden öğeler tutularak Türkiye örneklemini uyarlamasına uymayan maddeler elenmiştir. Birlikte ebeveynliği ölçerken alt ölçekleri olan birlikte ebeveynlik anlaşması, birlikte ebeveynlik çatışması, birlikte ebeveynlik iş bölümü, birlikte ebeveynliğin desteklenmesi, birlikte ebeveynliğin küçümsenmesi ve aile ilişkilerinin ortak yönetimi de ayrıca incelenmiştir.

Feinberg ve diğerlerinin (2012) geliştirdiği Birlikte Ebeveynlik İlişkileri Ölçeği (Coparenting Relationship Scale), dört ana boyut (çocuk yetiştirme konusundaki uyum, destek/eleştiri, görev paylaşımı ve aile dinamiklerinin ortak yönetimi) temelinde yedi alt ölçekten oluşmaktadır. Birlikte Ebeveynlik İlişkileri Ölçeği, cinsiyet farklılıkları ve farklı veri toplama dönemlerinde yapılan istatistiksel analizlerde, .91 ile .94 arasında değişen yüksek derecede iç tutarlılık ve güvenilirlik oranları ortaya koymuştur.

McHale (1997) Birlikte Ebeveynlik Ölçeğini (Coparenting Scale), medeni hali evli olan bireylerin birlikte ebeveynlik faaliyetlerini hem doğrudan hem de dolaylı olarak değerlendirmek

amacıyla tasarlanmış olup aile birliği, aşağılayıcı iletişim, çocuğun gözü önünde uyuşmazlık/mücadele/gerilim ve tertip uygulamaları ile ilgili dört farklı alt başlığı kapsamıştır. Ölçeğin orijinal versiyonunda Cronbach alfa değerleri Aile Bütünlüğü (Family Integrity)= .82, Aşağılama (Disparagement)= .74, Çatışma (Conflict)= .79 ve Kınama (Reprimand)= .59 olarak bulunmuştur. Bununla birlikte Feinberg ve arkadaşları (2012) tarafından batı kültüründe yaşayan aileler için tasarlanan Birlikte Ebeveynlik İlişkileri Ölçeği (Coparenting Relationship Scale) ise dört bölümü esas alarak (çocuk yetiştirme sözleşmesi, destekleme/küçük görme, görev dağılımı ve aile iş birliği sürecinin birlikte yönetimi) aslında yedi farklı alt ölçeği kapsamaktadır.

Öte yandan Teubert ve Pinquart (2011) tarafından geliştirilen dayanışma, anlaşmazlık ve üçgenleşme boyutlarını içeren Ebeveynler ve Ergenler için Birlikte Ebeveynlik Envanteri (Coparenting Inventory for Parents and Adolescents) ise literatürde bulunan geçmiş birlikte ebeveynlik envanterlerini bir araya getiren, ebeveynlerin ve ergenlik dönemindeki kişilerin geri dönüşlerini içeren ayrıntılı bir ölçme aracıdır.

Annelik Bekçiliği Ölçeği (ABÖ)

Fagan ve Barnett'in (2003) geliştirdiği, Karabulut ve Şendil'in (2017) Türkçeye uyarladığı Annelik Bekçiliği Ölçeği (ABÖ), baba-çocuk ilişkisini kısıtlayan anneleri değerlendirme maksadıyla tasarlanmış, annelerin çocuk bakımının tamamen kendilerine ait bir görev olduğu fikriyle geliştirdikleri ve eşlerine bu anlamda alan tanımadıkları düşüncelerini içeren ve beş seviyeli Likert ölçeği ile (1-tamamen katılıyorum, 5-hiç katılmıyorum) derecelendirilen toplamda dokuz maddelik bir ölçektir. Bu maddelerin orijinal ölçekte Cronbach alfa değerleri .62 ile .89 arasında bulunmuştur. Çalışmanın orijinalinde, üç ila on altı yaş grubunda en az bir çocuğu bulunan ve çocuğu annesiyle veya hem annesi aynı zamanda da babasıyla beraber ikamet eden ve boşanmamış partnerlere yönelik bir çalışma gerçekleştirilmiştir. Ölçeğin örneklem grubunu anneler oluşturmaktadır. Fakat babaların tecrübe ettiği annelik bekçiliği davranışlarını kendi perspektiflerinden gözden geçirmeleri gerektiği için, Karabulut ve Şendil (2017) tarafından Türkçeye uyarlanan ve annelik bekçiliği kavramını ölçmeye yarayan bu tek ölçeğin maddeleri babaların kendilerinin yanıtlayabileceği biçimde revize edilmiştir. Bu nedenle revize edilen maddeler, babaların çocuğa bakım verme sorumluluklarını uygulama konusundaki yeteneklerini, eşlerinin bu konuda ne kadar izin verdiğini simgeler niteliktedir. Ölçek formunda beş seviyeli Likert ölçeği ile derecelendirme, sayı yerine yalnızca ifade şeklinde sunulmuş olup 5= Tamamen katılıyorum ve 1= Hiç katılmıyorum şeklinde değerlendirilmiştir. Uyarlanan ölçekte babaların ölçekten aldığı yüksek puan, kendilerinin daha fazla annelik bekçiliği davranışına maruz kaldığına işaret etmektedir. Öte yandan Pulman ve Pashley (akt. Aktaş ve Aydın, 2020) annelik bekçiliğine yeni alt boyutlar kazandırarak yeni bir annelik bekçiliği ölçeği geliştirmişlerdir. Bu ölçeğin baba formu da yeni revizyonlarda geliştirilerek araştırmalara dahil edilmiştir. Annelik Bekçiliği Ölçeği

– Baba Formu 42 madde 3 alt boyut (annelerin babalar üzerindeki “Teşvik”, “Kontrol” ve “Engel” tutumlarını analiz etmek maksadıyla) olarak ayrılmıştır. Kontrol alt boyutu aile içi karar alma süreçlerinde kimin daha etkin rol oynadığına ve baskın olduğuna, teşvik alt boyutunda annenin babayı desteklediği bir senaryoya, engel boyutunda ise babayla çocuğun arasındaki ilişkiye engel olup kısıtlayan bir tablonun varlığından söz edilebilir. Daha sonrasında yapılan geçerlilik ve güvenirlik çalışmasında Annelik Bekçiliği Ölçeği – Anne Formu’nda 42 madde ve 3 alt boyutun çaprazlanması ile 8 annelik bekçiliği alt türü oluşturulmuştur. Bu türler *kararlı (polarized)* ve *kararsız (ambivalent)* anneler olmak üzere iki grupta incelenmiştir. Kararlı annelik içindeki bekçilik türlerinden biri olan geleneksel sınır koyucu bekçilikte (*traditional gate blocker*) anne, babanın katılımını engeller, babaya ne zaman ve nasıl katılım sağlayacağını belirtir, babayla ilgili olumsuz konuşmalar yapar ve ebeveynler arasında incitici bir iletişim vardır. Pasif engelleyici (*passive gate snubber*) bekçilik türündeki anneler ise çocuklara babaları hakkında negatif yorumlarda bulunur, babanın yaptığı şeyleri yeniden yapar ve düzeltir, baba ile çocuğun beraber geçirdiği vakti “yanlışlıkla” böler. Kolaylaştırıcı bekçi (*facilitative gate opener*) anneler, baba ve çocuğun geçireceği zamanı planlar, baba ile ilişkili günleri kutlar, baba ve çocuğun kurduğu oyuna doğrudan karışır ve babadan güçlü olduğunu gösteren davranışlar sergiler. Pasif kolaylaştırıcı bekçi (*passive gate welcomer*) anneler ise, baba hakkında pozitif konuşur, babanın ebeveynliğini destekler, aile dışındaki aktivitelere ilgi gösterir ve evde lider olma konusunda denge sağlar. Kararsız annelikteki bekçilik türlerinden biri olan tutarsız yönetici (*confused gate manager*) anneler hem pozitif hem de negatif davranışları birbiri içinde sergiler, duruma göre davranışlarını değiştirir ve aile içindeki iletişimi yönetir. Duyarsız yönetici (*apathetic gate manager*) anneler, aile içinde lider olma arzusundalardır. Çocuk ile ilgili kritik kararları tek başlarına alır ve babaya karşı tutarsız davranışlar sergilerler. Başına buyruk yönetici bekçilik (*opinionated gate manager*) anneleri, babalara hem iltifat eder hem de onlarla çatışır, kaçınmacı şekilde iletişim kurmaya eğilim gösterir ve baba katılımı ile kayıtsızlardır. Görünmez bekçi (*invisible gate ignorer*) anneler, düşük seviyelerde bulunarak, aile iletişimi ve yönetiminden uzak dururlar, tutarsız davranışlar sergilerler ve babaları aile içindeki liderler olarak görürler (Puhlman ve Pasley’den akt., Aktaş ve Aydın, 2020). Pulman ve Pasley ölçeğin orijinalinde Cronbach alfa değerlerini anneler için .72 ile .82, babalar için .78 ile .87 arasında bulmuştur.

2017-2023 yılları arasında Türkiye örnekleminde yapılmış çalışmalarda Ortak Ebeveynlik İlişkileri Ölçeği’nin kullanıldığı iki araştırma, Ebeveynlik İşbirliği Ölçeği’nin kullanıldığı bir araştırma, Birlikte Ebeveynlik Ölçeği’ni kullanıldığı bir araştırma, Annelik Bekçiliği Ölçeği’nin kullanıldığı on bir araştırma bulunmaktadır.

BULGULAR

Çalışma kapsamında ortak ebeveynlik, birlikte ebeveynlik, eş sermayesi, annelik bekcılığı, eşit ebeveynlik ve paylaşılan ebeveynlik anahtar kelimeleri ile Google Akademik, DergiPark Akademik, ULAKBİM, SpringerLink, Wiley Online Library ve Yüksek Öğretim Kurumu tez veri tabanlarında taramalar gerçekleştirilmiştir. Yapılan taramalar sonucunda, Türkiye örnekleminde gerçekleştirilen ve Türkçeye uyarlanan toplam yirmi bir çalışma incelenmiştir. Ancak, dahil etme ölçütlerini karşılamayan altı çalışma, araştırmanın yöntem bölümünde belirtilen kriterlere uygun olmadığı için değerlendirme kapsamı dışında bırakılmıştır. Belirtilen ölçütleri karşılayan dört ölçek ile devam edilmesine karar verilmiştir. Kullanılan ölçekler isimlerine ve dahil edildikleri çalışmalara bağlı olarak sınıflandırılmıştır. Bu sınıflandırma ortak ebeveynlik, birlikte ebeveynlik, eş sermayesi, annelik bekcılığı, eşit ebeveynlik, paylaşılan ebeveynlik kavramlarını analiz edilen ölçeklerin altında terimlerin kavramsallaştırılmasını değerlendiren ölçekler kategorize edilerek gerçekleştirilmiştir. Bu başlıkların altında iki araştırma (Çetin, 2020; Salman-Engin vd., 2019) ortak ebeveynlik ilişkileri ölçeğini, bir çalışma (Salman-Engin vd., 2019) ebeveynlik iş birliği ölçeğini, bir çalışma (Özdemir vd., 2021) birlikte ebeveynlik ilişkileri ölçeğini, on bir çalışma (Aktaş, 2017; Aktaş ve Duman; 2021; Aktaş ve Aydın, 2020; Çoban, 2017; Ebeoğlu-Duman ve Akgöz-Aktaş, 2021; Fagan ve Barnett, 2003; Karabulut, 2021; Karabulut ve Şendil, 2017; Kılıç, 2022; Sert, 2023) ise annelik bekcılığı ölçeğini analiz eden çalışmalar olmak üzere, bu çalışmalar doğrultusunda toplam dört ölçek saptanmıştır. Bu çerçevede, analiz edilen çalışmalardan elde edilen sonuçların türü ve bu sonuçların hangi kavramlara odaklandığı açıklanarak özetlenmeye çalışılmıştır.

Bununla birlikte, bu ölçeklerde yer alan kavramların farklı ögelere temas ettikleri saptanmış ve genel perspektiften bakıldığında bu kavramların tek bir kavram üzerinde yoğunlaşabildiği dikkat çekmiştir. Bundan sonra bu kavramlar özelinde alanyazına kazandırılacak çalışmalarda uzman görüşleri alınarak yürütülecek bir çalışmayla tek bir kavramın kullanılması önerilmektedir.

Ortak Ebeveynlik İlişkileri Ölçeği (OEİÖ)

Mevcut araştırmada; yapılan taramaların neticesinde dahil etme ölçütlerini temsil eden ortak ebeveynlik ilişkilerini ve alt boyutlarını inceleyen, Türkçeye uyarlanmış ve Türkiye örnekleminde gerçekleştirilen bir adet ölçeğe ve ölçeğin kullanıldığı iki adet makaleye ulaşılmıştır. Bu ölçek; Feinberg, Brown ve Kan (2012) tarafından geliştirilen ve Çetin (2020) tarafından Türkçeye uyarlanan “Ortak Ebeveynlik İlişkileri Ölçeği (OEİÖ)”dir. Ölçeğin uyarlanmış versiyonu 35 maddeden oluşmaktadır. Ortak Ebeveynlikte Anlaşma (4 madde), Ortak Ebeveynlikte Destek (6 madde), Ortak Ebeveyni Kötüleme (6 madde), Eşin Ebeveynliğini

Onaylama (7 madde), İş Bölümü (2 madde), Ortak Ebeveynlikte Destek (5 madde), Çatışmaya Maruz Bırakma (5 madde) alt boyutları bulunmaktadır.

Ebeveynlik İşbirliği Ölçeği (EİÖ)

Yapılan taramalar neticesinde dahil etme koşullarına denk düşen ve ebeveynlik iş birliğini inceleyen, Türkçeye uyarlanmış ve Türkiye örnekleminde gerçekleştirilen bir adet ölçeğe ulaşılmıştır. Bu ölçek; Abidin ve Brunner'in (1995) geliştirdiği ve Salman-Engin ve arkadaşlarının (2019) Türkçeye uyarladığı "Ebeveynlik İşbirliği Ölçeği (EİÖ)"dir. Ölçek yirmi maddeden oluşmaktadır. Orijinal versiyonundaki "çocuğumun diğer ebeveyni" ifadesi tüm katılımcıların evli olduğu düşünülerek "eşim" kelimesi ile değiştirilmiştir. Bu ölçeğin amacı üç ay ila on dokuz yaş aralığında çocuğu olan ebeveynlerin birbirlerine karşı algıladıkları iş birliğini değerlendirmek olarak belirtilmiştir.

Birlikte Ebeveynlik Ölçeği (BEÖ)

Bu değişkenin ele alındığı mevcut çalışmalar incelendiğinde dahil etme kriterlerini karşılayan, Türkçeye uyarlanmış ve Türkiye örnekleminde gerçekleştirilen bir adet ölçeğe ulaşılmıştır. Bu ölçek; Abidin ve Brunner (1995); Feinberg ve arkadaşları (2012); Mchale (1997); Teubert ve Pinquart (2011) tarafından aynı isimle geliştirilen ölçeklerin Özdemir ve arkadaşları (2021) tarafından Türkçeye uyarlanmış olan "Birlikte Ebeveynlik İlişkileri Ölçeği (BEİÖ)"dir. Uyarlanan ölçekte ulusal literatürde dört farklı araştırma grubu tarafından hazırlanan birlikte ebeveynlik ölçekleri birleştirilerek bir madde havuzu hazırlanmış olup daha sonra evli ve beraber yaşayan, sıfır ila on sekiz yaş aralığında çocuğu olan ebeveynlerin birlikte ebeveynlik süreçlerini yansıtan maddeler tutularak Türkiye örneklemini uyarlamasına uymayan maddeler elenmiştir.

Annelik Bekçiliği Ölçeği (ABÖ)

Yapılan araştırmalar sonucunda dahil etme ölçütlerine denk düşen ve annelik bekçiliği kavramını inceleyen, Türkçeye uyarlanmış ve Türkiye örnekleminde gerçekleştirilen on bir çalışmaya ve bu ölçeğin kullanıldığı on bir adet makaleye ulaşılmıştır. Bu ölçek; Fagan ve Barnett (2003) tarafından geliştirilmiş olup Karabulut ve Şendil (2017) tarafından Türkçeye uyarlanmış olan "Annelik Bekçiliği Ölçeği (ABÖ)"dir. Bu ölçek, çocukların babalarıyla olan ilişkisine kısıtlama getiren anneleri değerlendirme amacıyla geliştirilmiştir (Fagan ve Barnett, 2003). Annelerin çocuk bakımını tamamen kendilerine ait bir görev olduğu fikri ve eşlerine bu anlamda alan tanımadıkları düşüncelerini içeren dokuz maddelik bir ölçektir.

Kullanılan ölçekler isimlerine ve dahil edildikleri çalışmalara bağlı olarak sınıflandırılmıştır. Bu sınıflandırma Ortak Ebeveynlik İlişkileri Ölçeği (2), Ebeveynlik İşbirliği Ölçeği (1), Birlikte Ebeveynlik İlişkileri Ölçeği (1), Annelik Bekçiliği Ölçeği (11) terimlerinin kavramsallaştırmasını değerlendiren ölçekler ile yapılmıştır. Bununla birlikte, bu ölçeklerde yer

alan kavramların farklı ögelere temas ettikleri saptanmış ve genel perspektiften bakıldığında bu kavramların tek bir kavram üzerinde yoğunlaştığı dikkat çekmiştir.

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Alanyazın incelendiğinde ortak ebeveynlik, birlikte ebeveynlik, paylaşılan ebeveynlik ve eşit ebeveynlik kavramları farklı isimler ile adlandırılrsa da ortaya çıkış amaçlarının benzer olduğu görülmektedir. Bütün bu kavramlar, anne-babanın çocuğun gelişim sürecinde edinmesi gereken rolleri, sorumlulukların paylaşımını içermektedir. Her bir kavram için farklı bir terim kullanılsa da bu kavramların hizmet ettiği noktalar benzerdir. İncelenen kavramların altında yatan dinamikler ve kavramları açıklayan kuramlar farklılık gösterse de çocuğun gelişim sürecinin nasıl ele alınması gerektiğini, anne ve babanın iş birliğinin çocuğun fiziksel, sosyal ve bilişsel gelişim sürecinde ne kadar kritik bir rol oynadığını vurgulamaktadır. Kısacası, ele alınan bütün bu kavramlar, ebeveynlerin çocuk/çocuklarla ilgili kararları alırken anne-babaların uyum ve birlik içerisinde hareket etmelerini, partnerlerin birbirlerine karşı desteğinin ne kadar önemli olduğunu vurgulamaktadır. Etkili bir ebeveynlik ilişkisinin kurulabilmesi için partnerlerin ebeveynlikten önceki süreç içerisinde de çocuk ile ilgili sorumlulukların nasıl paylaşılması gerektiği ve birbirlerinin ebeveynlik tarzlarını desteklemeleri gerektiğini ve çocuk ile ilgili alınacak olan kararları uyum ve birlik içerisinde ele almaları kritik bir rol oynayan faktör olarak literatürde yer almaktadır.

Bu çalışmada, çocukların refahı üzerindeki olumlu etkilerini vurgulamak, bu modellerin toplumdaki kabulünü artırmaya katkıda bulunmak ve dikkat çekmek amacıyla ilgili kavramlarının içerikleri incelenmeye çalışılmıştır. Bu inceleme kavramların ölçme değerlendirme alanında sundukları araçların incelenmesi ile gerçekleştirilmiştir. Alanyazında bu kavramların kullanımının, araştırmacının odaklandığı noktaya ve çalışmanın amacına göre değişiklik gösterdiği saptanmıştır.

Ortak ebeveynlik kavramı, aile yapısı içerisinde oldukça kritik bir noktada yer almakta ve sistemler arası bir perspektiften bakıldığında yürütücü bir alt sistem işlevi görmektedir. Bu yapı, anne ve babanın ebeveynlik rolüne dair duygusal ve araçsal görevlerin nasıl paylaşılacağını belirlemekte ve aile içindeki işleyişi yönlendirmektedir (Minuchin, 1974; Minuchin, 1985). Aile dinamiği nasıl bir katmanlı yapıya sahip olursa olsun, çocuğun içinde bulunduğu aile yapısında yer almakta ve farklı aile türlerinde içsel dinamiklere göre değişkenlik göstermektedir (Feinberg, 2003). Bu bağlamda yapılan deneysel araştırmalar, başlangıçta ayrılmış aileler üzerinde yürütülmüş (Ahrons, 1981), sonrasında evliliği devam eden (Feinberg, 2003; McHale, 1995) ya da yeniden evlenen ebeveynleri (Ahrons, 2007) kapsayacak şekilde genişletilmiştir. Ancak Walker (1993), boşanma sonrasında ebeveynlerin kısa sürede yapılandırılmış ve etkili bir ortak ebeveynlik ilişkisi kurmalarının her zaman gerçekçi olmadığını vurgulamaktadır. Bu noktada,

birlikte ebeveynlik kavramı, anne ve babanın çocuk ile ilgili kararları alırken çocuk yetiştirme sürecinde ortak hareket etmelerini, görev paylaşımı yaparak birbirlerine destek olmalarını ve çocukla ilgili süreçlerde iş birliği içinde olmalarını ifade etmektedir (Özdemir vd., 2021). Literatürde, çocuğun her iki ebeveynle de sağlıklı bir ilişki kurmasının önemsendiği durumlarda genellikle "birlikte ebeveynlik" ya da "ortak ebeveynlik" kavramlarının kullanılması önerilmektedir. Bu iki kavram birbirine oldukça yakın olmakla birlikte belirli açılardan farklılık göstermektedir. McHale ve Irace (2011), birlikte ebeveynliğin daha çok ebeveynlerin bireysel olarak çocukla kurdukları ilişkiyi kapsadığını, ortak ebeveynliğin ise çocuğun gelişim sürecinde ebeveynlerin birbirleriyle olan etkileşim ve iş birliğine odaklandığını belirtmektedir. Ayrıca kültürel bağlamda bazı ebeveynlik davranışlarının anneye, bazılarının ise babaya devredildiği ve çocuğun cinsiyetinin bu dağılımda etkili olduğu vurgulanmaktadır (Deutsch, 2001). Ortak ebeveynlik genellikle evli veya birlikte yaşayan ebeveynler için kullanılırken, birlikte ebeveynlik kavramı evli veya ayrı yaşayan ya da boşanmış ebeveynlerin çocuklarıyla ilgili kararları uyum içinde almasını ifade etmektedir. Ortak ebeveynlikte daha yakın bir iletişim ve kararların birlikte alınması söz konusuysa; birlikte ebeveynlikte bu iş birliği daha mesafeli olabilmekte, kararlar bazen ayrı ayrı alınmakta ancak çocuğun iyiliği için ortak bir zeminde buluşmaya çalışılmaktadır. Ayrıca ortak ebeveynlikte ebeveynler çocuklarının hayatında eşit roller üstlenirken, birlikte ebeveynlikte roller yaşam koşulları ve bireysel anlaşımlara bağlı olarak değişkenlik gösterebilmektedir. Bazı konularda ebeveynlerden biri daha fazla sorumluluk alabilmektedir. Ancak, her iki ebeveyn de çocuğun hayatında önemli bir rol oynamaya devam etmektedir.

Toplumsal cinsiyet rolleri bakış açısıyla yorumlanan eşit ebeveynlik ya da eşit paylaşımlı ebeveynlik kavramı, aile içerisinde çocuğun henüz var olmadığı dönemlerde eşitlikçi bir yaklaşım sergilense dahi, ebeveynliğe geçiş sürecinde kadın ve erkeğin geleneksel cinsiyete dayalı iş bölümüne karşı çıkarak daha adil ve eşitlikçi tutumlar geliştirmelerini kapsamaktadır. Bu bağlamda, ebeveynliğe ilişkin kararların karşılaştırılabilir mesai saatleri ve maaşlar gibi somut koşullar göz önünde bulundurularak alınması, aile içi dinamiklerin eşitlik temelinde yeniden yapılandırılmasını gerekli kılmaktadır (Deutsch, 2001). Dolayısıyla, ebeveynlerin çocukla ilgili karar alma süreçlerinde eşit hak ve sorumluluklara sahip olmalarını vurgulamak amacıyla "eşit ebeveynlik" kavramı kullanılmakta; bu kavram, karar alma süreçlerinde adaletin sağlanmasını ve çocuğun refahı doğrultusunda ortak sorumluluk üstlenilmesini ifade etmektedir.

Paylaşılan ebeveynlik kavramı, ebeveynlerin çocuklarıyla ilgili konularda iş birliği yapmalarını, bilgi alışverişinde bulunmalarını ve ortak kararlar almalarını içermektedir. Bu süreçte esneklik, uyum ve etkili iletişim ebeveynler arası etkileşimin temel unsurlarını oluşturmaktadır. Özellikle çocuğun fiziksel gelişimi, farklı velayet düzenlemelerinin sonuçları,

çocuğun nerede yaşayacağı ve kiminle daha fazla zaman geçireceği gibi somut konuların ön planda olduğu durumlarda, “paylaşılan ebeveynlik” kavramının kullanılması önerilmektedir.

Birlikte ebeveynlikte karar verme sürecinde iş birliği, uzlaşma, esneklik, saygı ve çocuk odaklılık önemlidir. Ortak ebeveynlikteki karar verme sürecinde ise eşit sorumluluk, bilgi alışverişi ve ortak kararın yanı sıra çocukların da sürece katılımı önceliklidir. Eşit ebeveynlikte karar verme süreçlerini eşit hak ve sorumluluklar, adalet ve saygı ve çocukların istek ve ihtiyaçları şekillendirmektedir. Paylaşılan ebeveynlikte ise karar alma süreçleri, sorumlulukların dengeli paylaşımı, esneklik, uyum ve çocukların yaşam alanlarının desteklenmesi ile şekillenmektedir.

Ortak Ebeveynlik İlişkileri Ölçeği, Ebeveynlik İşbirliği Ölçeği, Birlikte Ebeveynlik Ölçeği ve Annelik Bekçiliği ölçekleri, ebeveynlerin çocuk yetiştirme sürecinde üstlendikleri roller ve sorumluluklarla ilgili çeşitli kuramsal kavramlar üzerine inşa edilmiştir (Feinberg, 2003; Van Egeren ve Hawkins, 2004). Bu kuramlar çerçevesinde rollerin paylaşımı, ebeveynlerin çocuk bakımına ve ev işlerine katılımının dengeli bir şekilde dağıtılmasını ifade ederken (McHale, 1995) sorumluluk alma, bireysel olarak ebeveynlerin çocukla ilgili görevleri yerine getirme becerilerini ve istekliliğini yansıtır (Doherty, Kouneski ve Erickson, 1998). Ayrıca, çocukla ilgili ortak karar verme, ebeveynlerin ortak bir anlayışla çocukların ihtiyaçları ve gelişimi üzerine alınacak kararlara katkıda bulunmalarını kapsar (Margolin, Gordis ve John, 2001). Bu süreçte iş birliği, ebeveynlerin uyumlu bir şekilde hareket ederek çocuk yetiştirme konusunda birbirlerini desteklemeleri ve ortak hedefler doğrultusunda hareket etmelerini ifade eder (Feinberg ve Kan, 2008). Son olarak, ebeveynlik müdahaleleri, ebeveynlerin çocukları üzerindeki etkilerinin farkında olarak, gerektiğinde aktif olarak bu sürece katılım sağlama ve yönlendirme becerilerini içerir (Feinberg, 2003). Bu kavramlar, ebeveynlerin çocuk gelişimindeki kritik rolünü ve aralarındaki etkileşimin çocuk üzerindeki etkilerini anlamada önemli bir çerçeve sunmaktadır (McHale, 2007).

Ortak Ebeveynlik İlişkileri Ölçeği (Çetin, 2020) ve Ebeveynlik İşbirliği Ölçeği (Salman-Engin vd., 2019), ebeveynler arasındaki rol paylaşımı, sorumluluk alma, çocukla ilgili ortak karar verme ve iş birliği gibi kavramları içerirken, ebeveynlik müdahaleleriyle ilgili bir değerlendirme yapmamaktadır.

Birlikte Ebeveynlik Ölçeği (Özdemir vd., 2021) ise, rollerin paylaşımı, sorumluluk alma, çocukla ilgili ortak karar verme, iş birliği ve ebeveynlik müdahaleleri gibi tüm kuramsal kavramları içermektedir.

Annelik Bekçiliği Ölçeği (Karabulut ve Şendil, 2017) sorumluluk alma, iş birliği ve ebeveynlik müdahaleleri kavramlarını içermektedir. Ancak, sorumluluk alma kavramı sadece annenin merkezde olduğu bir yapı sunmakta ve baba ebeveynlik sürecine dahil olsa bile, bu

sorumluluk annenin yönlendirmesiyle verilmektedir. İş birliği ise sadece pasif kolaylaştırıcı (*passive gate welcomer*) annelik bekçiliğinde görülmektedir. Bu durumda anne, babanın ebeveynlik rolünü desteklemekte, baba hakkında olumlu konuşmakta, aile dışındaki aktivitelere katılımını teşvik etmekte ve evde liderlik rolü konusunda denge sağlamaktadır. Bununla birlikte, ölçek rolleri paylaşma ve çocukla ilgili ortak karar verme kavramını kapsamamaktadır, çünkü annenin baskın olduğu bir ebeveynlik modeli öne çıkmaktadır. Babaya düşen rol ise sınırlı olup, annenin yönlendirmesi altında gerçekleşmektedir. Dolayısıyla, çocukla ilgili kararlar çoğunlukla annenin inisiyatifinde olup ve baba genellikle annenin kararlarına destekleyici bir rol üstlenmektedir. Ölçek, annenin aile içindeki liderlik rolünü vurgularken, babanın ebeveynlik sürecindeki yerinin annenin onayı ve desteğiyle sınırlandığını göstermektedir.

Mevcut derleme çalışması, ebeveynlik literatüründe sıklıkla kullanılan çeşitli kavramları ele alarak, kavramlar arasındaki benzerlikleri ve farklılıkları ortaya koymayı amaçlamıştır. İncelenen çalışmalar, ebeveynlik rollerinin farklı toplumsal ve kültürel bağlamlarda nasıl şekillendiğini ve kavramsal ayrımların ne şekilde yapıldığını göstermektedir.

Kavramların çoğulluğu, bu alanlarda bireysel, toplumsal ve kültürel değişkenleri içeren ileri düzey araştırmaları gerekli kılmaktadır. Ebeveynlerin rolleri, toplumsal algı ve modellerin yaygınlaştırılması için iş birlikleri konularında büyük açıklar bulunmaktadır. Gelecekteki araştırmaların, ebeveynlerin ortak ebeveynlik süreçlerini etkileyen bireysel, kültürel ve toplumsal faktörleri daha kapsamlı bir şekilde incelemesi gerekmektedir. Özellikle, ebeveynlerin bağlanma stilleri ile birlikte ebeveynlik, ortak ebeveynlik, eşit ebeveynlik ve paylaşılan ebeveynlik kavramları arasındaki ilişkiyi daha derinlemesine ele alan nicel ve nitel çalışmalar, alanyazına önemli katkılar sağlayacağı düşünülmektedir. Bunun yanı sıra, toplumsal algılar ve ebeveynlik modellerinin yaygınlaştırılması için disiplinler arası iş birliklerine ihtiyaç duyulmaktadır.

Sonuç olarak, birlikte ebeveynlik, ortak ebeveynlik, eşit ebeveynlik ve paylaşılan ebeveynlik kavramları, günümüz aile yapılarında ebeveynlik sorumluluklarının paylaşılması ve iş birliği içinde yürütülmesi üzerine önemli yaklaşımlardır. Bu kavramlar, çocukların sağlıklı gelişimleri için ebeveynlerin birlikte rol modeli olmalarının, işbirlikçi yaklaşımlarının, sorumlulukları paylaşmalarının ve etkili bir iletişim kurmalarının önemini vurgulamaktadır.

KAYNAKÇA

- Abidin, R. R., & Brunner, J. F. (1995). Development of a parenting alliance inventory. *Journal of Clinical Child Psychology*, 24(1), 31–40. https://doi.org/10.1207/s15374424jccp2401_4
- Ahrons, C. R. (1981). The continuing coparental relationship between divorced spouses. *American Journal of Orthopsychiatry*, 51(3), 415–428. <https://doi.org/10.1111/j.1939-0025.1981.tb01390.x>
- Ahrons, C. R. (2007). Family ties after divorce: Long-term implications for children. *Family Process*, 46(1), 53–65. <https://doi.org/10.1111/j.1545-5300.2006.00191.x>
- Ainsworth, M., Blehar, M., Waters, E., & Wall, S. (1978). *Patterns of attachment: A psychological study of the strange situation*. Lawrence Erlbaum Associates. <https://doi.org/10.4324/9780203758045>
- Akın, M. (2015). Modern aile yapısında ebeveynlik rolleri ve yeni kavramlar. In A. Demir (Ed.), *Çocuk gelişimi ve eğitimi* (ss. 150–175). Nobel.
- Aktaş, G. A. (2017). *Baba katılımı ve çocuk uyumu arasındaki ilişkinin incelenmesi: Anne bekçiliği ve evlilik uyumunun etkisi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Mersin Üniversitesi.
- Aktaş, G. A., & Aydın, A. (2020). Anne Bekçiliği Ölçeği anne formunun Türkçeye uyarlanması: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Türk Psikoloji Yazıları*, 23(46), 63–77.
- Aktaş, G. A., & Aydın, A. (2020). Babaların gözünden anne bekçiliği: Bir ölçek uyarlama çalışması. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 15(27), 3565–3590. <https://doi.org/10.26466/opus.724644>
- Aktaş, G. A., & Duman, M. E. (2021). Genişletilmiş anne bekçiliği kavramsal modelinin anneye özgü değişkenler açısından değerlendirilmesi. *Uluslararası İnsan Çalışmaları Dergisi*, 7(2), 217–237. <https://doi.org/10.35235/uicd.1019848>
- Allen, S. M., & Hawkins, A. J. (1999). Maternal gatekeeping: Mothers' beliefs and behaviors that inhibit greater father involvement in family work. *Journal of Marriage and the Family*, 61(1), 199–212. <https://doi.org/10.2307/353894>
- Amato, P. R., & Keith, B. (1991). Parental divorce and the well-being of children: A meta-analysis. *Psychological Bulletin*, 110(1), 26–46. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.110.1.26>
- Austin, W. G., Fieldstone, L., & Pruett, M. K. (2013). Bench book for assessing parental gatekeeping in parenting disputes: Understanding the dynamics of gate closing and opening for the best interests of children. *Journal of Child Custody*, 10(1), 1–16. <https://doi.org/10.1080/15379418.2013.778693>
- Avcı, S. Ç., & Güleç, D. (2020). Yeni bir kavram: Helikopter ebeveynlik. *Ordu Üniversitesi Hemşirelik Çalışmaları Dergisi*, 3(2), 163–168. <https://doi.org/10.38108/ouhcd.738884>
- Balcı, F. (2023, 22 Mayıs). Aile tutumlarının çocuğun duygu regülasyonu üzerindeki belirleyiciliği. *Scandicot*. <https://scandicot.com/blog/f/aile-tutumlarinin-cocuğun-regülasyonu-üzerindeki-belirleyiciliği>
- Barclay, D. L. L., Lupton, D., & Barclay, L. (1997). *Constructing fatherhood: Discourses and experiences*. Sage.
- Belsky, J. (1984). The determinants of parenting. In M. H. Bornstein (Ed.), *Handbook of parenting* (Vol. 1, pp. 3–32). Wiley. <https://doi.org/10.1002/9781119125556.devpsy405>
- Belsky, J., Crnic, K., & Gable, S. (1995). The determinants of coparenting in families with toddler boys: Spousal differences and daily hassles. *Child Development*, 66(2), 629–642. <https://doi.org/10.2307/1131939>
- Bowlby, J. (1969). *Attachment and loss* (Vol. 1). Random House.

- Brosch, A. (2016). When the child is born into the Internet: Sharenting as a growing trend among parents on Facebook. *The New Educational Review*, 43(1), 225–235. <https://doi.org/10.15804/tner.2016.43.1.19>
- Calasanti, T. M., & Bailey, C. A. (1991). Gender inequality and the division of household labor in the United States and Sweden: A socialist-feminist approach. *Social Problems*, 38(1), 34–53. <https://doi.org/10.2307/800637>
- Camara, K. A., & Resnick, G. (1989). Styles of conflict resolution and cooperation between divorced parents: Effects on child behavior and adjustment. *American Journal of Orthopsychiatry*, 59(4), 560–575. <https://doi.org/10.1111/j.1939-0025.1989.tb02747.x>
- Çetin, M. (2020). *Ortak ebeveynlik ve eğitimde aile katılımı: Gündüsel inançların arabuluculuk rolleri* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Orta Doğu Teknik Üniversitesi.
- Çoban, İ. (2017). *The effect of maternal gatekeeping on shared past conversations through father involvement* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Orta Doğu Teknik Üniversitesi.
- Cohen, R. S., & Weissman, S. (1984). The parenting alliance. In R. S. Cohen, B. J. Cohler, & S. Weissman (Eds.), *Parenthood: A psychodynamic perspective* (pp. 33–49). Guilford Press.
- Coltrane, S. (1996). *Family man: Fatherhood, housework, and gender equity*. Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/oso/9780195082166.001.0001>
- Cowan, C. P., & Cowan, P. A. (2000). *When partners become parents: The big life change for couples*. Lawrence Erlbaum Associates.
- Deutsch, F. M. (2001). Equally shared parenting. *Current Directions in Psychological Science*, 10(1), 25–28. <https://doi.org/10.1111/1467-8721.00107>
- Doherty, W. J., Kouneski, E. F., & Erickson, M. F. (1998). Responsible fathering: An overview and conceptual framework. *Journal of Marriage and Family*, 60(2), 277–292. <https://doi.org/10.2307/353848>
- Ebeoğlu Duman, M., & Akgöz Aktaş, G. (2021). Anne bekçiliğini etkileyen anne özelliklerinin incelenmesi. *Nesne Dergisi*, 9(22), 801–817. <https://doi.org/10.7816/nesne-09-22-04>
- Egeren, L. A. V., & Hawkins, D. P. (2004). Coming to terms with coparenting: Implications of definition and measurement. *Journal of Adult Development*, 11(3), 165–178. <https://doi.org/10.1023/B:JADE.0000035625.74672.0b>
- Fagan, J., & Barnett, M. (2003). The relationship between maternal gatekeeping, paternal competence, mothers' attitudes about the father role, and father involvement. *Journal of Family Issues*, 24(8), 1020–1043. <https://doi.org/10.1177/0192513X03256397>
- Feinberg, M. E. (2003). The internal structure and ecological context of coparenting: A framework for research and intervention. *Parenting: Science and Practice*, 3(2), 95–131. https://doi.org/10.1207/S15327922PAR0302_01
- Feinberg, M. E., & Kan, M. L. (2008). Establishing Family Foundations: Intervention effects on coparenting, parent/infant well-being, and parent–child relations. *Journal of Family Psychology*, 22(2), 253–263. <https://doi.org/10.1037/0893-3200.22.2.253>
- Feinberg, M. E., Brown, L. D., & Kan, M. L. (2012). A multi-domain self-report measure of coparenting. *Parenting*, 12(1), 1–21. <https://doi.org/10.1080/15295192.2012.638870>
- Feinberg, M. E., Kan, M. L., & Hetherington, E. M. (2007). The longitudinal influence of coparenting conflict on parental negativity and adolescent maladjustment. *Journal of Marriage and Family*, 69(3), 687–702. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3737.2007.00400.x>
- Fernandez, M., & Nichols, L. (1996). Ecological approach in practice: A case study of the Ounce of Prevention Fund. *Journal of Sociology & Social Welfare*, 23(4), 121–141. <https://doi.org/10.15453/0191-5096.2334>
- Geiger, B. (1996). *Fathers as primary caregivers*. Greenwood Press.

- Gerson, K. (1997). The social construction of fatherhood. In T. Arendell (Ed.), *Contemporary parenting: Challenges and issues* (pp. 119–153). Sage.
- Gürmen, M. S. (2019). Çocukla gelen ve hiç bitmeyen ilişki: Ortak ebeveynlik. *Türk Psikoloji Yazıları*, 22(44), 15–31. <https://doi.org/10.31828/tpy1301996120181126m000010>
- Hauser, O. (2012). Pushing daddy away? A qualitative study of maternal gatekeeping. *Qualitative Sociology Review*, 8(1), 35–59. <https://doi.org/10.18778/1733-8077.8.1.03>
- Hawkins, A. J., & Dollahite, D. C. (1997). Beyond the role-inadequacy perspective of fathering. In A. J. Hawkins & D. C. Dollahite (Eds.), *Generative fathering: Beyond deficit perspectives* (pp. 3–16). Sage.
- Hays, S. (1996). *The cultural contradictions of motherhood*. Yale University Press.
- Hohmann-Marriott, B. (2011). Coparenting and father involvement in married and unmarried co-resident couples. *Journal of Marriage and Family*, 73(1), 296–309. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3737.2010.00805.x>
- Kağıtçıbaşı, Ç., & Ataca, B. (2017). Çocuğun değeri ve aile değişimi: Türkiye’den otuz yıllık bir portre. *Sosyoloji Dergisi*, 38(2), 77–101.
- Karabulut, H. (2021). Okul öncesi dönem (3–6 yaş) ve ilkököl dönemi (7–11 yaş) için Annelik Bekçiliği Ölçeği’nin (ABÖ) uyarlanması: Anne ve baba formu. *Uluslararası İnsan Çalışmaları Dergisi*, 7(1), 34–53. <https://doi.org/10.35235/uicd.828666>
- Karabulut, H., & Şendil, G. (2017). Annelik Bekçiliği Ölçeği’nin (ABÖ) Türkçeye uyarlanması. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(60), 686–699. <https://doi.org/10.17755/esosder.304704>
- Karaçam, Z. (2013). Sistematiik derleme metodolojisi: Sistematiik derleme hazırlamak için bir rehber. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 6(1), 26–33.
- Karadeniz, G. (2019). *Genç yetişkin erkeklerin algıladıkları baba tutumları ile bireyleşme arasındaki ilişkide psikolojik sağlamlığın düzenleyici rolü* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Maltepe Üniversitesi.
- Karakaş, S. (2002). Nedensellik ilişkisi ve pozitif bilimin amaçları arasında deneysel ve korelatif yaklaşımlar. *Klinik Psikiyatri*, 5, 72–81.
- Katz, L. F., & Woodin, E. M. (2002). Hostility, hostile detachment, and conflict engagement in marriages: Effects on child and family functioning. *Child Development*, 73(2), 636–651. <https://doi.org/10.1111/1467-8624.00428>
- Kaya Bican, E. (2022). *Türkiye’de annelik bekçiliğine yönelik tutum ölçeğinin geliştirilmesi ve tutumların çelişik cinsiyetçilikle ilişkisi* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Doğu Teknik Üniversitesi.
- Kaya, İ. (2003). *Evlilik uyumu ile çocuklardaki davranış problemleri arasındaki ilişkide çocuk yetiştirme tutumlarının rolü* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. İstanbul Üniversitesi.
- Kılıç, S. (2022). *Eş sermayesi ve baba katılımı ilişkisinde baba öz yeterliliğinin aracı rolü* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Maltepe Üniversitesi.
- Kocayörük, E. (2010). Ergen gelişiminde aile işlevleri ve baba katılımı. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(35), 37–45.
- Kruk, E. (1992). Psychological and structural factors contributing to the disengagement of non-custodial fathers after divorce. *Family Court Review*, 30(1), 81–101. <https://doi.org/10.1111/j.174-1617.1992.tb01270.x>
- Kruk, E. (1994). Grandparent visitation disputes: Multigenerational approaches to family mediation. *Mediation Quarterly*, 12(1), 37–53. <https://doi.org/10.1002/crq.3900120105>

- Kruk, E., & Hall, B. L. (1995). The disengagement of paternal grandparents subsequent to divorce. *Journal of Divorce & Remarriage*, 23(1-2), 131-148. https://doi.org/10.1300/J087v23n01_09
- Kuzucu, Y. (2011). Değişen babalık rolü ve çocuk gelişimine etkisi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(35), 79-89.
- Lamela, D., Figueiredo, B., & Bastos, A. (2013). Perfis de vinculação, coparentalidade e ajustamento familiar em pais recém-divorciados: Diferenças no ajustamento psicológico. *Psicologia: Reflexão e Crítica*, 26(1), 19-28. <https://doi.org/10.1590/S0102-79722013000100003>
- Maccoby, E. E., & Martin, J. A. (1983). Socialization in the context of family. In *Handbook of child psychology* (4th ed., Vol. 4, pp. 1-102). Wiley.
- Maccoby, E. E., Depner, C. E., & Mnookin, R. H. (1990). Coparenting in the second year after divorce. *Journal of Marriage and the Family*, 52(1), 141-155. <https://doi.org/10.2307/352846>
- Margolin, G., Gordis, E. B., & John, R. S. (2001). Coparenting: A link between marital conflict and parenting in two-parent families. *Journal of Family Psychology*, 15(1), 3-21. <https://doi.org/10.1037/0893-3200.15.1.3>
- Mascheroni, G., Ponte, C., & Jorge, A. (2018). *Digital parenting: The challenges for families in the digital age* (Yearbook 2018). Nordicom.
- McHale, J. P. (1995). Coparenting and triadic interactions during infancy: The roles of marital distress and child gender. *Developmental Psychology*, 31(6), 985-996. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.31.6.985>
- McHale, J. P. (1997). Overt and covert coparenting processes in the family. *Family Process*, 36(2), 183-201. <https://doi.org/10.1111/j.1545-5300.1997.00183.x>
- McHale, J. P. (2007). When infants grow up in multiperson relationship systems. *Infant Mental Health Journal*, 28(4), 370-392. <https://doi.org/10.1002/imhj.20142>
- McHale, J. P., & Irace, K. (2011). Coparenting in diverse family systems. In J. P. McHale & K. M. Lindahl (Eds.), *Coparenting: A conceptual and clinical examination of family systems* (pp. 15-37). American Psychological Association. <https://doi.org/10.1037/12328-000>
- McHale, J. P., Kuersten-Hogan, R., Lauretti, A., & Rasmussen, J. L. (2000). Parental reports of coparenting and observed coparenting behavior during the toddler period. *Journal of Family Psychology*, 14(2), 220-236. <https://doi.org/10.1037/0893-3200.14.2.220>
- McHale, J. P., & Rasmussen, J. L. (1998). Coparental and family group-level dynamics during infancy: Early family precursors of child and family functioning during preschool. *Development and Psychopathology*, 10(1), 39-59. <https://doi.org/10.1017/S0954579498001527>
- McLanahan, S., & Beck, A. N. (2010). Parental relationships in fragile families. *The Future of Children*, 20(2), 17-37. <https://doi.org/10.1353/foc.2010.0007>
- Minuchin, P. (1985). Families and individual development: Provocations from the field of family therapy. *Child Development*, 56(2), 289-302. <https://doi.org/10.2307/1129720>
- Minuchin, S. (1974). *Families and family therapy*. Routledge.
- Morrill, M. I., Hines, D. A., Mahmood, S., & Cordova, J. V. (2010). Pathways between marriage and parenting for wives and husbands: The role of coparenting. *Family Process*, 49(1), 59-73. <https://doi.org/10.1111/j.1545-5300.2010.01308.x>
- Öngel Atar, A., Yalçın, Ö., Uygun, E., Çiftçi Demirci, A., & Erdoğan, A. (2016). Madde kullanım bozukluğu olan ergenlerde aile işlevlerinin, çift uyumunun ve anne-baba tutumunun değerlendirilmesi. *Archives of Neuropsychiatry*, 53(1), 38-44.
- Özdemir, Y., & Sağkal, A. S. (2020). Ebeveynlik dansı: Birlikte ebeveynliğe ilişkin kuramsal ve ampirik bir derleme. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 11(2), 428-444.

- Özdemir, Y., Sağkal, A. S., Salman-Engin, S., Çakıroğlu Çevik, A., & Gür, G. (2020). Türkiye’de birlikte ebeveynlik deneyimleri: Nitel bir çalışma. *Nesne Dergisi*, 8(18), 43–68.
- Özdemir, Y., Sağkal, A. S., Salman-Engin, S., Çakıroğlu Çevik, A., & Şakiroğlu, M. (2020). Birlikte ebeveynlik: Doğası, çocuklar üzerindeki etkileri ve güçlendirilmesi (TÜBİTAK/SOBAG Projesi No. 118K047).
- Özdemir, Y., Sağkal, A. S., Salman-Engin, S., Şakiroğlu, M., & Çevik, A. Ç. (2021). Birlikte Ebeveynlik Ölçeği: Ölçek geliştirme, geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Türk Psikoloji Yazıları*, 24(47), 40–58.
- Palancı, S. (2021). *Okul öncesi dönemde çocuğu olan annelerin çocuklarının duygularına ilişkin inançları ile anne bekkiliği arasındaki ilişki* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. KTO Karatay Üniversitesi.
- Pilkington, P., Rominov, H., Brown, H. K., & Dennis, C. L. (2019). Systematic review of the impact of coparenting interventions on paternal coparenting behaviour. *Journal of Advanced Nursing*, 75(1), 7–29. <https://doi.org/10.1111/jan.13815>
- Pleck, J. H. (1997). Paternal involvement: Levels, sources, and consequences. In M. E. Lamb (Ed.), *The role of the father in child development* (pp. 66–103). John Wiley & Sons.
- Risman, B. J. (1998). *Gender vertigo: American families in transition*. Yale University Press.
- Scarff, J. R. (2019). Postpartum depression in men. *Innovations in Clinical Neuroscience*, 16(5–6), 11–14.
- Seay, A., Freysteinson, W. M., & McFarlane, J. (2014). Positive parenting. *Nursing Forum*, 49(3), 200–208.
- Sert, E. (2023). *Babaların annelik bekkiliği algıları ile katılım düzeyleri ve 48–66 aylık çocuklarının özbakım becerileri arasındaki ilişki* [Yüksek lisans tezi]. Bursa Uludağ Üniversitesi.
- Smith, J. (2018). Parenting roles and new concepts in modern family structures. In M. Brown (Ed.), *Child development and education* (pp. 120–145). Cambridge University Press.
- Teubert, D., & Pinquart, M. (2010). The association between coparenting and child adjustment: A meta-analysis. *Parenting: Science and Practice*, 10(4), 286–307. <https://doi.org/10.1080/15295192.2010.492040>
- Teubert, D., & Pinquart, M. (2011). The Coparenting Inventory for Parents and Adolescents (CI-PA). *European Journal of Psychological Assessment*, 27(3), 206–215. <https://doi.org/10.1027/1015-5759/a000068>
- Van Egeren, L. A., & Hawkins, D. P. (2004). Coming to terms with coparenting: Implications of definition and measurement. *Journal of Adult Development*, 11(3), 165–178. <https://doi.org/10.1023/B:JADE.0000035625.74672.0b>
- Van Holland De Graaf, J., Hoogenboom, M., De Roos, S., & Bucx, F. (2018). Socio-demographic correlates of fathers’ and mothers’ parenting behaviors. *Journal of Child and Family Studies*, 27(7), 2315–2327.
- Walker, J. (1993). Co-operative parenting post-divorce: Possibility or pipedream? *Journal of Family Therapy*, 15(3), 273–293. <https://doi.org/10.1111/j.1467-6427.1993.00759.x>
- Walzer, S. (1998). *Thinking about the baby: Gender and transitions into parenthood*. Temple University Press.
- Wilson, G. B. (2008). Conflict and coparenting: The constructs of nonresident fathers. *Family Court Review*, 46(3), 609–621. <https://doi.org/10.1111/j.1744-1617.2008.00227.x>
- Yurdakul, İ. K., Dönmez, O., Yaman, F., & Odabaşı, H. F. (2013). Dijital ebeveynlik ve değişen roller. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(2), 883–896.

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

In recent years, transformations in family structures, gender roles, and social expectations have led to a reconceptualization of parenting practices and the emergence of new theoretical models. Concepts such as co-parenting, joint parenting, shared parenting, equal parenting, and maternal gatekeeping offer valuable frameworks to understand how parenting responsibilities are negotiated and distributed in contemporary families. Co-parenting refers to the collaboration of two caregivers, regardless of their romantic relationship, who work together to meet the needs of the child. Joint parenting emerged initially in the context of divorced couples and focuses on cooperation between parents to ensure the child's well-being, even when the romantic relationship has ended. Over time, it has expanded to include married or cohabiting couples who share decision-making responsibilities. Shared parenting, often discussed in custody contexts, advocates for equal involvement of both parents in daily care and decision-making. Equal parenting challenges traditional gender norms and supports the balanced participation of both mothers and fathers in caregiving duties. Despite egalitarian intentions, studies show that mothers still bear the majority of childcare responsibilities. One key factor contributing to this imbalance is maternal gatekeeping, where mothers, influenced by social norms, consciously or unconsciously limit the father's involvement by monitoring, setting boundaries, or taking control over parenting tasks. These five concepts reflect broader interaction patterns in family systems and emphasize communication, mutual respect, and child-focused decision-making. A comprehensive understanding of these frameworks is essential for promoting effective parenting interventions and policies that support family well-being in modern society.

Method

The aim of this study is to examine the content of the parenting concepts of equal parenting, shared parenting, co-parenting, and joint parenting, which are used in the literature with different terms, and to highlight their similarities and differences. A systematic review aims to comprehensively analyze published studies in a specific field to address a scientific question or problem (Karaçam, 2013). The inclusion criteria for selecting studies focused on ensuring relevance to the Turkish context and alignment with key concepts in the field of parenting. Studies were selected if they were applied to a Turkish sample and incorporated key terms such as co-parenting, joint parenting, shared parenting, equal parenting, parental capital, or maternal gatekeeping, and used scales adapted to Turkish. Additionally, studies published in reputable academic journals, in the process of publication, presented as book chapters, or part of graduate

theses were considered. A literature search was conducted between March 2023 and April 2023 using platforms such as Google Scholar, DergiPark Academic, ULAKBİM, SpringerLink, Wiley Online Library, and The Council of Higher Education (YÖK) national thesis center. The search identified 21 studies from 2017 to 2023, and 15 studies that met the evaluation criteria were included in the review.

Results

In this study, four different scales adapted to the Turkish sample were evaluated. The analyzed scales represent the concepts of co-parenting, joint parenting, equal parenting, and maternal gatekeeping. The Co-Parenting Relationship Scale, developed by Feinberg, Brown, and Kan (2012) and adapted into Turkish by Çetin (2020), was used in two different studies. This scale includes subdimensions such as agreement, support, undermining, approval of parenting, division of labor, and exposure to conflict. The Parenting Alliance Inventory, developed by Abidin and Brunner (1995) and adapted by Salman-Engin et al. (2019), was designed to measure the concept of equal parenting and was used in one study. The Joint Parenting Relationship Scale was created by combining scales developed by Abidin and Brunner, Feinberg et al., McHale, and Teubert and Pinquart. It was adapted into Turkish by Özdemir et al. (2021) and was used in one study. Lastly, the Maternal Gatekeeping Scale, developed by Fagan and Barnett (2003) and adapted by Karabulut and Şendil (2017), aims to assess how mothers restrict fathers' involvement in childcare and was used in a total of eleven studies. Although the concepts covered by these four scales differ, they are all designed to evaluate family dynamics in terms of the distribution of parenting roles, equality, and cooperation.

Discussion & Conclusion

Although referred to by different terms, the concepts of co-parenting, joint parenting, equal parenting, and shared parenting all reflect a common understanding that emphasizes the importance of parental collaboration and the division of responsibilities in a child's development. Co-parenting involves parents jointly making decisions and actively participating in the family structure, while joint parenting refers to cooperation between parents, regardless of whether they are married or separated, for the child's well-being. Equal parenting challenges traditional gender roles and promotes fairness and equal participation in decision-making processes. Shared parenting primarily focuses on the child's physical development and practical arrangements such as custody. These concepts emphasize effective communication, mutual support, and child centered decision-making, highlighting the need to reassess parenting models within cultural, social, and individual contexts. Future research should adopt interdisciplinary approaches to further explore and clarify the nuances of these diverse parenting frameworks.

Bigoreksiyanın Karikatürlerde Temsili

Representation of Bigorexia in Cartoons

Merve DALMAZ^[1] Ayşe Hümeysra MAKİNE^[2]

Başvuru Tarihi: 01 Mart 2025

ÖZ

Kabul Tarihi: 24 Haziran 2025

Bu araştırmanın amacı, bigoreksiyanın karikatürlerde nasıl temsil edildiğini doküman inceleme yöntemiyle analiz etmek ve bu temsiller aracılığıyla aşırı kaslı bir görünüme ulaşma çabasının doğurabileceği risk faktörlerine ilişkin toplumsal farkındalığın artırılmasına katkı sağlamaktır. Nitel bir yöntem olan içerik analizi kullanılarak 29 karikatür analiz edilmiş ve MAXQDA-2020 programı ile değerlendirilmiştir. Araştırma bulgularında dört ana tema ortaya çıkmıştır: cinsiyet, psikolojik, fizyolojik ve sosyo-kültürel faktörler. Toplam 235 kodlama yapılmış ve en fazla kodlanan tema, psikolojik faktörler olmuştur. Özellikle "beklenti", "kaygı" ve "memnuniyetsizlik" gibi alt temalar dikkat çekmiştir. Araştırma sonuçları, bigoreksiyanın özellikle erkek bireylerle özdeşleşmiş olduğunu ve bu durumun toplumsal normlar, medya etkisi ve erkek kimliği ile yakından ilişkili olduğunu göstermektedir. Karikatürler, steroid kullanımı, aşırı egzersiz ve beden istismarına yönelik risklere işaret etmektedir. Ayrıca, medya etkisi ve idealize edilen beden algısının bigoreksiya oluşumunu tetikleyebileceği vurgulanmıştır. Bu çalışma, bigoreksiya ile ilgili toplumsal farkındalığın artırılması, medya içeriklerinin yeniden yapılandırılması ve bireylerin spor faaliyetlerini profesyonel rehberlik eşliğinde gerçekleştirmesi gibi önlemlerin önemine dikkat çekmektedir. Ayrıca toplumsal algıların değiştirilmesine yönelik eğitim programları ve politikaların geliştirilmesi önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: *bigoreksiya, beden dismorfik bozukluğu, spor psikolojisi*

Received Date: March 01, 2025

ABSTRACT

Accepted Date: June 24, 2025

The aim of this study is to analyze how bigorexia is represented in cartoons through document analysis and to contribute to raising public awareness of the risk factors associated with the pursuit of an excessively muscular physique as conveyed through these representations. Utilizing a qualitative research method, 29 cartoons were analyzed through content analysis and evaluated using the MAXQDA-2020 program. The findings identified four main themes: gender, psychological, physiological, and socio-cultural factors. A total of 235 codes were generated, with psychological factors being the most frequently coded theme. Sub-themes such as "expectation," "anxiety," and "dissatisfaction" were particularly notable. The results of the study indicate that bigorexia is closely associated with male individuals, linked to societal norms, media influence, and masculine identity. The cartoons examined highlight risks related to steroid use, excessive exercise, and body abuse. Moreover, the findings emphasize that media influence and the idealization of specific body standards may contribute to the development of bigorexia. This study underscores the importance of raising societal awareness about bigorexia, restructuring media content, and encouraging individuals to engage in physical activities under professional supervision. Furthermore, it advocates for the development of educational programs and policies aimed at reshaping societal perceptions and addressing the underlying factors contributing to bigorexia.

Keywords: *bigorexia, body dysmorphic disorder, sport psychology*

Atıf
Cite

DALMAZ, M., & MAKİNE, A. H. (2025). Bigoreksiyanın Karikatürlerde Temsili. *Humanistic Perspective*, 7 (2), 148-164. <https://doi.org/10.47793/hp.1609199>

^[1] Dr. | - | İstanbul | Türkiye | ORCID: 0000-0002-4529-6760 | mervedalmaz@gmail.com

^[2] Uzman | - | İstanbul | Türkiye | ORCID: 0009-0002-5507-6953

GİRİŞ

Adonis kompleksi, kas dismorfisi veya ters anoreksi olarak da adlandırılan bigoreksiya, özellikle erkeklerde görülen ve bireyin vücut algısına ilişkin bir bozukluk olarak tanımlanmaktadır (Tovt ve Kajanová, 2021). Bigoreksiya, bireyin görünüşü ve kas yapısına dair memnuniyetsizlik hisleri yaşaması ve bu durumun takıntı boyutuna ulaşmasıyla karakterize edilmektedir. Bu bozukluktan etkilenen bireyler, kendilerini yeterince kaslı görmemekte ve kas gelişimini destekleyen maddelere başvurarak gerçekçi olmayan bir ideal görünüme ulaşmaya çalışmaktadırlar (Maciejewska ve Trzciński, 2014). Bigoreksiya, bireylerin sıkı diyet uygulamaları, aşırı egzersiz yapmaları ve madde kötüye kullanımı (*steroid bağımlılığı*) gibi davranışlar sergilemeleri nedeniyle ciddi sağlık problemlerine yol açabilmektedir.

Bazı araştırmacılar bigoreksiyanın beden dismorfik bozukluk biçimlerinden biri olduğunu savunurken (Kanayama ve Pope, 2011) bazıları ise bir tür yeme bozukluğu olduğunu öne sürmektedir (Mosley, 2009; Murray vd., 2016; Raevuori vd., 2008). Bununla birlikte, beden dismorfik bozukluğunda bireyler genellikle vücudun belirli bir bölgesine (yüz, cilt veya burun) odaklanırken, bigoreksiya yaşayan bireyler patolojik bir şekilde tüm vücut görünümüne odaklanmakta ve yeterince kaslı olmadıkları düşüncesiyle sürekli endişe duymaktadırlar (Pope vd., 1997). Devrim ve arkadaşları (2018), yeme bozuklukları ile beden memnuniyetsizliği, dismorfik bozukluk ve bigoreksiya arasında pozitif bir ilişki bulunduğunu ifade etmektedir.

Son yıllarda, sağlık bilgisinin aktarımında sanat temelli metodolojilerin, özellikle çizgi romanlar gibi, giderek daha etkili araçlar olarak tanındığı geniş bir araştırma alanı bulunmaktadır (Ashwal ve Thomas, 2018). Sanat temelli yöntemlerden sayılan çizgi roman ve animasyon tasarlama ve oluşturma sürecindeki deneyimlerle beden imajı algısı üzerine yapılmış çalışmalara rastlanmaktadır (Klein ve Shiffman, 2005; Joy vd., 2021). Karikatürler mizah yoluyla eğlendirmek, karmaşık konuları basitleştirmek, hicivsel yaklaşımla insanları düşündürmek, hızlı ve etkili iletişim kurmak, duygusal ve zihinsel bir etki bırakmak amacıyla kullanıldığı bilinse de sağlık bilgisinin paylaşımı amacıyla da gündeme gelmektedir (Çevikayak, 2021). Ayrıca karikatürler benzersiz bir dil kullanımı ile bireylerin beden imajlarını ve sağlık deneyimlerini şekillendiren güçleri keşfetme fırsatları da sunmaktadır. Sanat temelli yöntemlerde de kullanılan karikatürler, bu çalışmada veri toplama aracı olarak kullanılmıştır.

Karikatür ve spor arasındaki ilişki tarihsel olarak uzun bir geçmişe sahiptir. Spor, karikatürlerde sıkça ele alınan konulardan biridir ve spor karikatürleri, okuyuculara mizahi bir bakış açısı sunarak spor dünyasındaki olayları eleştirel bir şekilde yansıtır (Keskin vd., 2017). Spor karikatürleri özellikle futbol, basketbol ve diğer popüler spor dallarındaki performansları, takımların başarıları veya başarısızlıkları, doping skandalları ve benzeri konuları mizahi bir

şekilde ele alarak okuyucuların ilgisini çeker. Spor karikatürleri çizimlerinde kullanılan figürler ve kompozisyonlar açısından da ilgi çekicidir. Karikatürist tarafından sporcuların yüz ifadeleri, vücut hareketleri ve konumları, karikatürlerin anlatmak istediği mesajları daha net bir şekilde iletebilmek için özenle tasarlanır ve topluma aktarılır.

Literatür incelemesi yapıldığında bigoreksiyanın önemli bir sağlık sorunu olduğu tespit edilmiş ancak bigoreksiyanın psikososyal açıdan ele alındığı çalışmalara pek rastlanmamıştır. Bu araştırmanın amacı, bigoreksiyanın karikatürlerde nasıl temsil edildiğini analiz etmek ve bu temsiller aracılığıyla aşırı kaslı bir görünüme ulaşma çabasının oluşturabileceği risk faktörlerine ilişkin toplumsal farkındalığın artırılmasına katkı sağlamaktır.

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada, nitel yöntemler arasında yaygın olarak kullanılan doküman inceleme yöntemi tercih edilmiştir. Nitel araştırmalarda, olay ve olgular arasındaki ilişkiyi bağlamsal olarak ortaya koymaya imkân tanıyan yorumlayıcı içerik analizi yaklaşımı benimsenmektedir (Bal, 2016). Yıldırım ve Şimşek (2021), içerik analizini “birbirine benzer verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde gruplandırmak ve bu verileri okuyucunun anlayabileceği şekilde düzenleyip yorumlamak” olarak tanımlamaktadır. Kavramsal olarak doküman analizi ise; basılı ya da elektronik ortamda yer alan belgelerin sistematik biçimde incelenmesi ve değerlendirilmesini amaçlayan yapılandırılmış bir yöntemdir (Kıral, 2020). Bu yöntem, mevcut dokümanlar üzerinden veri toplanmasına olanak tanırken, araştırmanın kuramsal ve ampirik çerçevesinin oluşturulmasına da katkı sağlar.

Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evreni Google arama motoru üzerinden gerçekleştirilen vücut geliştirmeye yönelik karikatürlerdir. Araştırmanın örneklemine oluşturulmasında ise bigoreksiya tanımına uygun anahtar kelimeler (*bigoreksiya, beden dismorfik bozukluğu, adonis kompleksi*) kullanılmıştır. Elde edilen karikatürlerden kişinin görünüşü ve kas yapısı ile ilgili memnuniyetsizlik duygularını yansıtan 29 karikatür seçilmiştir.

Veri Toplama Araçları

Nitel araştırma yönteminde veriler gözlem, görüşme ve dokümanlar yoluyla toplanmaktadır (Berg ve Lune, 2015). Araştırmada verilerin toplanması doküman inceleme metodu ile yapılmıştır. Dokümanlar; bir araştırmacının müdahalesi olmadan kaydedilmiş gazete, dergi, ders kitabı, karikatür, arşiv belgesi vb. her türlü belgeyi işaret etmektedir (Bal, 2016; Kıral, 2020).

Verilerin Analizi

Bu araştırmada verilerin analizi içerik analizi ile yapılmıştır. İçerik analizi, “nasıl” ve “niçin” sorularını merkeze koyması ve araştırmanın cevaplandırılması gereken “*Bigoreksiya karikatürlere nasıl yansımıştır?*” sorusunun bu amaca hizmet etmesi nedeniyle seçilmiştir. Araştırmanın amacına uygun olarak seçilmiş 29 karikatür MAXQDA 2020 programı ile analiz edilmiştir. Bu analiz sürecinde geçerlik ve güvenirliğin sağlanmasına özen gösterilmiştir. Kodlamalar, biri uzman psikolog diğeri sosyolog olan iki araştırmacı tarafından gerçekleştirilmiş, böylece yorumlayıcı çeşitliliği sağlanarak çalışmanın doğrulanabilirliği ve güvenirliği güçlendirilmiştir. MAXQDA 2020 programı ile yapılan analizler, sürecin sistematikliğini ve izlenebilirliğini desteklemiştir. Ayrıca analiz süreci ayrıntılı biçimde açıklanmış, kodlama sonuçları tablo halinde sunulmuş ve her temaya ilişkin örnek karikatürler paylaşılmıştır. Temalar ilgili literatürle ilişkilendirilerek yorumlanmış, bulguların benzer sosyo-kültürel bağlamlara aktarılabilir niteliği ise çalışmanın geçerliğini ve bütüncül niteliğini artırmıştır.

Etik Onay

Bu araştırma, nitel araştırma kapsamında yer alan ve en sık kullanılan yöntemlerden birisi olan içerik analizi kullanılarak gerçekleştirildiği için etik kurul onayına ihtiyaç duyulmamıştır. Kullanılan karikatürlerin çizerlerine ulaşamadığı için doğrudan izin alınamamış olmakla birlikte, etik ilkelere uygun şekilde, her bir karikatüre ait kaynakça bilgisi ilgili görselin altında belirtilmiştir. Karikatürler, açık erişim sağlanan ve genel kullanıcı paylaşımına sunulan web sitelerinden temin edilmiştir.

BULGULAR

Çalışmanın amacına uygun olduğu düşünülen 29 karikatür değerlendirilmiş ve bu karikatürler üzerinden 235 kodlama yapılmıştır. Kodlamalar sonucunda elde edilen 4 ana tema ve bu temaların alt temaları sıklıklarına göre Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1

Ana tema, alt tema ve kod sayıları

Ana Temalar	Alt Temalar	Kod Sayısı	Ana Temalar	Alt Temalar	Kod Sayısı
Cinsiyet	Erkek	41	Fizyolojik	Vücut Geliştirme	28
	Kadın	11		Güç Temsili	21
	Toplam	52		Beden İstismarı	7
				Toplam	56
Psikolojik	Beklenti	16	Sosyo-Kültürel	Rekabet	14
	Hayal Kırıklığı	13		Geleneksellik	11
	Kaygı	12		Medya Etkisi	6
	Memnuniyetsizlik	11		Eleştiri	4
	Değersizleştirme	11		Toplam	35
	Takıntı	8			
	Yetersizlik	7			
	Steroid Bağımlılığı	4			
	Duygusal Manipülasyon	4			

Beden Algı Bozukluğu	2
Yeme Bozukluğu	2
Depresyon	1
Cinsel Problemler	1
Toplam	92

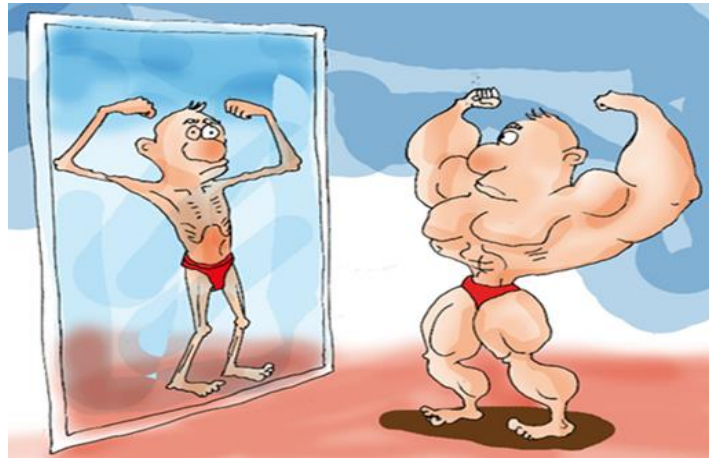
Tablo 1’de yer alan kodlamalara göre, bigoreksiyaya dair sıklıkla işlenen kavramların cinsiyet, psikolojik, fizyolojik ve sosyo-kültürel olmak üzere 4 ana tema altında toplandığı tespit edilmiştir. Kod sayıları ve karşıladığı ana temalar baz alındığında, bigoreksiyanın kişisel alanda bireyi etkileyen en önemli faktörün “psikolojik” olduğu bulgulanmıştır. Psikolojik faktör ana teması başlığı altında 13 alt tema oluşturulmuş ve bu alt temalar toplamda 92 kez kodlanmıştır. Psikolojik faktör ana temasına ilişkin alt temalar beklenti ($n=16$), hayal kırıklığı ($n=13$), kaygı ($n=12$), memnuniyetsizlik ($n=11$), değersizleştirme ($n=11$), takıntı ($n=8$), yetersizlik ($n=7$), steroid bağımlılığı ($n=4$), duygusal manipülasyon ($n=4$), beden algı bozukluğu ($n=2$), yeme bozukluğu ($n=2$), depresyon ($n=1$) ve cinsel problemler ($n=1$) olarak kodlanmıştır. Hemen ardından gelen ana tema ise bigoreksiyanın bedensel etkilerinin yer aldığı fizyolojik faktördür. Fizyolojik faktör ana teması başlığı altında 3 alt tema oluşturulmuş ve toplamda 56 kez kodlanmıştır. Fizyolojik faktör ana teması kapsamında vücut geliştirme ($n=28$), güç temsili ($n=21$) ve beden istismarı ($n=7$) alt temaları oluşturulmuştur. Analiz sonuçlarına göre ana temalar içerisinde yer alan bir diğer tema ise cinsiyet temasıdır. Cinsiyet faktörü ana teması kapsamında erkek ($n=41$) ve kadın ($n=11$) olmak üzere 2 alt tema oluşturulmuş ve toplamda 52 kez kodlanmıştır. Son tema ise toplumsal algının birey üzerindeki temel etkilerini yansıtan sosyo-kültürel faktör ana temasıdır. Sosyo-kültürel faktör ana teması kapsamında rekabet ($n=14$), geleneksellik ($n=11$), medya etkisi ($n=6$) ve eleştiri ($n=4$) olmak üzere 4 alt tema oluşturulmuş ve toplamda 35 kez kodlanmıştır.

Şekil 1. Cinsiyet Ana Temasına İlişkin Bir Karikatür

Şekil 1’de, cinsiyet faktörü teması kapsamında içerik analizi yapılan bir karikatür örneği sunulmuştur (Karikatürler, 2018). Karikatürde ön planda yer alan ana karakter, kaslı ve güçlü bir erkek figürü olarak çizilmiştir. Karakter, apartman kapıcısı olarak mesleki bir rolü temsil ederken,

fiziksel görünümünün bu role uymayan abartılı bir şekilde kaslı olması, mizahi bir unsur olarak ön plana çıkarılmıştır. Çetin isimli erkek karakter "En kısa zamanda buradan taşınalım Burcu! Şu adam yüzünden aklım hep burada kalıyor, işe güce konsantre olamıyorum..." sözleriyle aşırı kaslı bir erkeğin varlığından duyduğu rahatsızlığı dile getirmektedir. Arka planda yer alan kadın karakter Burcu ise durumu daha sakin bir şekilde karşılamakta ve Çetin'i yatıştırmaya çalışmaktadır. Karikatürde, kapıcının abartılı kas yapısı, fiziksel görünümünün erkek bireylerde güç ve estetikle ilişkilendirilmesi beklentisini mizahi bir dille eleştirirken, bigoreksiya kavramını da dolaylı olarak ele almaktadır.

Şekil 2. Psikolojik Ana Temasına İlişkin Bir Karikatür

Şekil 2’de psikolojik faktörü teması kapsamında içerik analizi yapılan bir karikatür örneği sunulmuştur (Özgür, 2023). Karikatürde bir sporcu, oldukça kaslı ve iri bir vücuda sahip olarak çizilmiştir. Ancak aynadaki yansıması, zayıf, sıska ve kemikleri görünen bir figür olarak gösterilmektedir. Bu karikatür, vücut algısı bozukluğuna ve bireyin kendini algılama şekli üzerine eleştirel bir bakış sunmaktadır. Kaslı bir adamın, aynada kendisini zayıf birisi olarak görmesi, bireyin içsel algısı ile gerçek fiziksel görünümü arasındaki çelişkiyi ortaya koymaktadır. Ayrıca aynadaki yansımanın gerçek bedenden çok farklı olması, kişinin kendine olan güven eksikliğine ve yetersizlik hissine vurgu yapılmak istendiğini düşündürmektedir.

Şekil 3. Fizyolojik Ana Temasına İlişkin Bir Karikatür

Şekil 3'te fizyolojik faktörü teması (vücut geliştirme alt teması) kapsamında içerik analizi yapılan bir karikatür örneği sunulmuştur (Niaga Spor Merkezi, 2023). Karikatürde ana karakter, aşırı derecede kaslı bir adam olarak çizilmiştir. Adam, vücut geliştirme şampiyonasında birinci olduğunu söyleyerek madalyasını gururla sergilemektedir. Karikatürdeki kadın karakter ise oldukça şaşkın ve hayal kırıklığına uğramış bir ifadeyle adamın abartılı kas yapısına bakmaktadır. Bu karikatür vücut geliştirme ve fiziksel güç kavramlarına dair oluşmuş toplumsal algıları yansıtırken aslında bu algıların nasıl yanlış anlaşılabilirliği üzerine mizahi ve eleştirel bir bakış sunmaktadır. Çünkü bir kadın için erkeğin yanında güvende hissetmek, sadece fiziksel korunmadan ibaret değildir. Duygusal anlamda anlaşılacak, destek görmek, sosyal ortamda değerli hissetmek ve karşılıklı saygı bu güvenlik duygusunun temel taşlarını oluşturmaktadır.

Şekil 4. Sosyo-kültürel Ana Temasına İlişkin Bir Karikatür

Şekil 4'te sos-kültürel faktör ana teması kapsamında içerik analizi yapılan bir karikatür örneği sunulmuştur (Demirel, 2014). Karikatür, Arnold Schwarzenegger'in kariyeri ve başarılarına gönderme yaparak, toplumda başarı ve hayal arasındaki çelişkileri mizahi bir dille ele almaktadır. Aynı zamanda, genç bireylerin büyük hayalleri ve bu hayallerin toplum tarafından nasıl algılandığına dair bir yorum getirmektedir. Eğitim ve spor arasında yapılan tercihler ve beklentiler de ele alınarak gençlerin hayatlarındaki hedefler ve bu hedeflerin gerçeklikle olan ilişkisi sorgulanmaktadır.

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Karikatürler bireylerin algısı üzerinde hem olumlu hem de olumsuz etkiler oluşturabilir. Mizah aracılığıyla karmaşık konuları basitleştirme, eleştirel bir perspektif sunarak farkındalık yaratma ve hızlı iletişim kurma gibi olumlu yönlerinin yanı sıra, karikatürlerin olumsuz stereotipleri pekleştirme veya yanlış anlamalara yol açma potansiyeli de mevcuttur. Özellikle etnik kökenlere, cinsel eğilimlere veya diğer sosyal gruplara karşı önyargılar oluşturabilir. Bazı

durumlarda karikatürlerdeki eleştirel ifadeler hedef alınan bireyler veya gruplar üzerinde duygusal yaralanmaya sebep olabilmektedir. Bununla birlikte, tıbbi ve bilimsel alanlardaki karmaşık konuları basitleştirirken yanlış veya eksik bilgi sunma riski de taşımaktadır. Sheppard (1981) tarafından üniversite öğrencileri ile gerçekleştirilen bir çalışma, karikatürlere verilen tepkiler ve yaşlılığa ilişkin tutumlar arasındaki ilişkiyi incelemiş; aşağılama, verimsizlik, modası geçmişlik ve yalıtılmışlık olmak üzere dört temel tema belirlenmiştir. Polivka (1988) ise ABD’de cinsellik, güç, otorite ve kendine yeterliliği ele alan karikatürlerde olumsuz algıların varlığını tespit etmiştir.

Bu çalışma, bigoreksiyanın karikatürlerdeki temsillerini incelemekte ve “cinsiyet”, “psikolojik”, “fizyolojik” ve “sosyo-kültürel” olmak üzere dört ana tema ortaya koymaktadır. Elde edilen temalar, kaslı bir görünüm elde etme çabasının sağlık üzerindeki risklerini ve toplumsal farkındalık yaratma potansiyelini vurgulamaktadır. Kod sayıları ve ana temalar temel alındığında, bigoreksiyanın bireyi en fazla etkileyen faktörün “psikolojik” olduğu görülmüştür.

Psikolojik tema altında öne çıkan beklenti alt teması (n =16); bireyin karşı cins, ebeveyn veya sosyal çevreden gelen kaslı olma gibi beklentilerini içermektedir. Beklenti, bireyin belirli bir davranışı sergilediğinde belirli bir sonucu elde etme olasılığına yönelik başlangıçtaki inancıdır. Bu inancı etkileyen unsurlar arasında bireyin öz-yeterliliği, işin zorluk seviyesi, iş süreci üzerindeki kontrolü ve bireyin kontrolü dışındaki örgütsel ve çevresel faktörler bulunmaktadır (Tağ ve Çetinkaya, 2019). Ancak beklentilerin karşılanmadığı durumlarda hayal kırıklığı, kaygı ve memnuniyetsizlik hissiyatı ortaya çıkabilmektedir. Bu bağlamda, incelenen karikatürlerde bu durumu destekleyen bulgulara ulaşılmıştır.

Memnuniyetsizlik alt teması (n =11) ise bireylerin beden görünümü ve kas yapılarından duyduğu rahatsızlığı temsil etmektedir. Hindistan’daki bir çalışmada, ergenler arasında beden memnuniyetsizliğini iyileştirmeye yönelik bir çizgi roman tabanlı müdahale çalışmasında beden memnuniyetsizliği ana tema olarak belirlenmiştir (Ahuja vd., 2022). Araştırmalar, erkeklerde kaslı olma arzusu ve düşük beden algısının ereksiyon sorunları ve erken boşalma gibi problemlerle ilişkili olduğunu göstermiştir (Cash vd., 2004; McDonagh vd., 2009; Milhausen vd., 2015; Sanchez ve Kiefer, 2007).

Bigoreksiyalı bireyler, spor salonlarında uzun saatler harcayarak egzersiz konusunda takıntılı bir davranış kalıbı geliştirmekte ve kendilerine yönelik mükemmeliyetçi bir tutum sergilemektedirler. Bu takıntılı yaklaşım, bireylerde sürekli aynaya bakma, kaygı, depresyon, fobi ve kompulsif davranışların eşlik ettiği, fiziksel güzellik arayışını patolojik boyutlara taşıyan ciddi bir sorun haline gelmektedir (Assunção, 2002). İçerik analiziyle ulaşılan kaygı (n=12), takıntı (n=8) ve depresyon (n=1) gibi alt temalar, bu davranış kalıplarının bigoreksiya ile yakından ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır.

Araştırmada içerik analizi yapılan karikatürlerde, steroid kullanımı ve bu kullanıma bağlı olarak gelişen bağımlılık durumu ön plana çıkmaktadır. Kas hacmini artırmak ve fiziksel performansı yükseltmek amacıyla tercih edilen anabolik steroidlerin, bigoreksiyalı bireyler tarafından kötüye kullanılma olasılığı oldukça yüksektir (Cafri vd., 2006). Bu tür maddelerin kullanımı, hem fiziksel hem de psikolojik birçok soruna yol açabilmektedir. Fiziksel etkiler arasında arteriyel hipertansiyon, koroner arter hastalıkları, karaciğer tümörleri, prostat hipertrofisi, ereksiyon bozuklukları, ses değişiklikleri, amenore, yağsız vücut kitlesinde artış ve akne oluşumu sayılabilir. Psikolojik etkiler ise yoksunluk durumunda ortaya çıkan depresif belirtiler, hipomani, saldırgan davranışlar ve psikotik bozuklukları kapsamaktadır (Assunção, 2002; Hartgens ve Kuipers, 2004).

Bigoreksiya ile ilgili yapılmış 34 araştırmanın incelendiği bir çalışmada (Dos Santos Filho vd., 2016), bu durumun beden dismorfik bozukluğunun bir alt sınıfı olabileceği araştırmaların %26'sında, yeme bozukluğunun bir alt sınıfı olabileceği %24'ünde, obsesif kompulsif bozukluk ile ilişkili olabileceği %9'unda öne sürülmüştür. Araştırmaların %41'inde ise bigoreksiyanın hangi sınıfa dahil olduğunun belirgin olmadığı ifade edilmiştir. Bununla birlikte, bigoreksiya görülen bireylerin daha fazla kas kütlesine sahip olma takıntılarının yeme bozukluklarına neden olduğu tespit edilmiştir (Lavender vd., 2017). Ancak bu çalışmada, yeme bozukluğu alt teması oldukça az sayıda (n=2) kodlanmıştır.

Fizyolojik faktörler ana teması altında en sık vurgulanan alt tema, vücut geliştirme (n=28) olmuştur. Bigoreksiya, bireyin sahip olduğu kas kütlesini yetersiz görmesi, bu durumu takıntı hâline getirmesi ve kas kütlesini artırmak amacıyla yoğun bir endişe ve uğraş içinde olmasıyla karakterize edilen bir durumdur (Devrim ve Bilgiç, 2018). Vücut geliştirme ise kaslı bir vücut hedefi doğrultusunda ağırlık çalışmaları ve özel bir beslenme programını kapsayan bir disiplindir. Pope ve arkadaşlarının (1993) gerçekleştirdiği bir araştırmada, vücut geliştiricilerin genellikle daha kaslı bir vücuda sahip olma idealleri üzerine yoğunlaştıkları belirlenmiştir.

En sık tekrar eden ikinci alt tema ise güç temsili (n=21) olarak öne çıkmaktadır. Güç temsili, bireyin fiziksel gücünün sembolik veya görsel yollarla ifade edilmesine yönelik bir vurgu içermektedir. Kaslı bir görünüm, genellikle gücü ve bu gücün temsiliyetini yansıtan bir sonuç olarak değerlendirilmektedir. Ancak bigoreksiya yaşayan bireyler, fiziksel olarak oldukça kaslı olmalarına rağmen kendilerini zayıf ve çelimsiz algılamaktadırlar (Longobardi vd., 2017). Bu durum, bireylerin daha güçlü bir beden algısına ulaşma amacıyla kas kütlelerini artırmaya yönelik yoğun bir çaba içinde olmalarına yol açmaktadır.

Bu zincirleme etkiler dikkate alındığında, bireyin hem zihinsel hem de fiziksel olarak kendisine aşırı yüklenmesi, beden istismarına zemin hazırlamaktadır. Nitekim, bigoreksiya görülen bireylerin yeme davranışlarının katı kurallara dayalı olması (Murray vd., 2016),

bedenlerini kötüye kullandıklarına dair bir göstergedir. Bedenin bu şekilde kötüye kullanımı ise uzun vadede çeşitli sağlık sorunlarına yol açabilmektedir.

Analiz sonuçlarına göre, ana temalar arasında öne çıkan bir diğer tema cinsiyet olmuştur. Cinsiyet ana teması altında yer alan erkek (n=41) alt temasının daha fazla kodlanmış olması, bigoreksiyanın erkek kimliğiyle güçlü bir şekilde özdeşleştiğini göstermektedir. Literatürde, kas dismorfisinin her bireyi etkileyebileceği belirtilmekle birlikte, erkeklerde kadınlara kıyasla daha sık görüldüğüne dikkat çekilmektedir (Leone vd., 2005). Connan ve Morgan'ın (2009) çalışmasında da erkeklerin bigoreksiyadan kadınlara göre daha fazla etkilendiği saptanmış olup, bu bulgu mevcut analiz sonuçlarını desteklemektedir.

Bigoreksiyanın cinsiyet bağlamında erkeklerde daha yaygın olmasını, toplumsal algılar ve medya etkisiyle açıklamak mümkündür. Günümüzde kadınlar için ideal beden yapısının ince bir silüetle özdeşleştiği algısı baskınken, erkekler için ideal beden yapısının ise yağsız ve kaslı bir görünüm olduğu algısı yaygınlığını korumaktadır. Bu toplumsal normlar, bigoreksiyanın erkek bireylerde daha yüksek oranda görülmesine katkıda bulunmaktadır.

Son tema, toplumsal algının birey üzerindeki etkilerini yansıtan sosyo-kültürel faktör ana temasıdır. Bu tema altında en sık kodlanan alt temanın rekabet (n=14) olması, çalışmanın öngörülen sonuçları arasındadır. Vücut geliştirme sporu ile ilgilenen bireylerin bedenlerini bir tür sahnede sergilemesi, bu spor dalında rekabetin temel unsurlardan biri olmasına yol açmaktadır (Mosley, 2009). Bununla birlikte, kas dismorfisinin yalnızca spor camiasında değil, toplum genelinde yaygın olduğu gözlemlenmiştir. Toplum, bireylere erken yaşlardan itibaren 'ideal' bedenin nasıl olması gerektiğine dair sürekli görseller sunmaya devam ettikçe, kas dismorfisinin genel nüfusta artış göstermesi muhtemel bir durumdur (Leone vd., 2005). Çalışmada elde edilen medya etkisi alt temasının bulguları da bu durumu destekler niteliktedir.

En sık tekrarlanan ikinci alt tema ise geleneksellik (n=11) olmuştur ve bu tema, bigoreksiya ile Türk toplumuna özgü bir bağlamda ele alınmıştır. Modern anlamda vücut geliştirmenin kökeni, 1890-1930 yıllarına dayanmaktadır. Modern vücut geliştirme tarihindeki öncü isimlerden biri olan Eugen Sandow, eski Yunan heykellerinin ideal vücut ölçülerini temsil ettiğini ve bu ölçülerin tesadüfi olmadığını savunmuştur. Sandow, bu heykellerin ölçülerini temel alarak kendi bedenini bu standartlara uygun şekilde geliştirmiştir (Pope vd., 2000). Bununla birlikte, Türk toplumunda vücut geliştirme, sanatsal bir perspektiften çok, gündelik yaşamın ve kültürel dinamiklerin etkisiyle şekillenmiştir. Bu durum, toplumsal algıyı yansıtan karikatürlerde de kendini göstermektedir. Özellikle annelerin, çocuklarına ev işleri yapmanın bir tür vücut geliştirme yöntemi olarak görülebileceğine dair algılarının olduğu karikatürlerde vurgulanmıştır.

Bu çalışmada, medya etkisi (n=6) alt temasının sıklık değeri düşük olsa da medyanın rekabet algısını tetikleyici bir unsur olduğu Grieve'in (2007) çalışmasında da belirtilmiştir. Yazılı ve görsel medyanın idealize edilen vücut yapısını sürekli olarak ön plana çıkarması, bireylerde mükemmeliyetçi bir beden algısı geliştirmekte ve bu algının sonucunda yeme bozuklukları, beden algı bozuklukları ve bigoreksiya gibi sorunlar ortaya çıkabilmektedir Daniel ve Bridge, 2010). Medyanın bu olumsuz etkilerinin önüne geçebilmek için sağlıklı yaşam tarzını ve bedensel farklılıkların kabulünü teşvik eden içeriklerin artırılması gerekmektedir.

Araştırmanın sonucunda, en fazla kodlanan tema psikolojik faktörler olmuştur ve bu tema altında ise beklenti, memnuniyetsizlik, kaygı ve takıntı ön plana çıkmıştır. Bu bulgular, bireylerin çevresel ve toplumsal baskılara karşı daha dirençli olmalarını sağlayacak destek mekanizmalarının oluşturulmasının gerekliliğini ortaya koymaktadır. Ayrıca steroid kullanımı ve aşırı egzersiz gibi bigoreksiya ile ilişkili davranışların, hem fiziksel hem de psikolojik sağlık üzerinde ciddi olumsuz etkileri olduğu göz önüne alındığında, bu tür davranışların önlenmesi amacıyla farkındalık artırıcı kampanyalar düzenlenmelidir. Araştırmanın bir diğer önemli bulgusu, bigoreksiyanın bireylerin cinsiyet rolleri ile olan ilişkisi olmuştur. Erkek bireylerin kaslı bir vücuda sahip olma idealine ulaşma çabası, toplumsal algıların ve beklentilerin bir yansımasıdır. Bu nedenle, bireylerin fiziksel görünümleri yerine sağlık ve genel yaşam kalitesine odaklanmalarını teşvik eden eğitim programları önem kazanmaktadır.

Bigoreksiya ile ilgili toplumsal farkındalığın artırılması, medya içeriklerinin yeniden yapılandırılması, sağlıklı yaşam tarzı eğitimlerinin yaygınlaştırılması ve bireylerin spor faaliyetlerini profesyonel rehberlik eşliğinde gerçekleştirmesi, bu sorunun önlenmesinde etkili stratejiler arasında yer alabilir. Ayrıca, bireylerin psikolojik destek almasını teşvik eden yaklaşımlar, bigoreksiya ile mücadelede temel bir öneme sahiptir. Araştırma bulguları doğrultusunda geliştirilecek bütüncül politikalar, bigoreksiyanın birey ve toplum üzerindeki etkilerinin azaltılmasına katkıda bulunabilir.

KAYNAKÇA

- Ahuja, L., Hasan, F., Diedrichs, P. C., & Lewis-Smith, H. (2022). Comics as a body image intervention among adolescents in Indian Hindi medium schools: Insights from an acceptability study. *Global Mental Health*, 9, 460–469. <https://doi.org/10.1017/gmh.2022.50>
- Ashwal, G., & Thomas, A. (2018). Are comic books appropriate health education formats to offer adult patients? *AMA Journal of Ethics*, 20(1), 134–140. <https://doi.org/10.1001/journalofethics.2018.20.2.ecas1-1802>
- Assunção, S. S. M. (2002). Dismorfia muscular. *Revista Brasileira de Psiquiatria São Paulo*, 24(3), 80–84. <https://doi.org/10.1590/S1516-44462002000700018>
- Bal, H. (2016). *Nitel Araştırma Yöntem ve Teknikleri: Uygulamalı-Örnekle (1. Basım)*. Sentez Yayıncılık.
- Berg, B. L., & Lune, H. (2015). *Sosyal bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (H. Aydın, Çev.). Eğitim Kitabevi.
- Cafri, G., van den Berg, P., & Thompson, J. K. (2006). Pursuit of muscularity in adolescent boys: Relations among biopsychosocial variables and clinical outcomes. *Journal of Clinical Child and Adolescent Psychology*, 35(2), 283–91. https://doi.org/10.1207/s15374424jccp3502_12
- Cash, T. F., Maikkula, C. L., & Yamamiya, Y. (2004). Baring the body in the bedroom: Body image, sexual self-schemas, and sexual functioning among college women and men. *Electronic Journal of Human Sexuality*, 7, 1–9.
- Connan, F., & Morgan, F. J. (2009). The invisible man: A self-help guide for men with eating disorders, compulsive exercise, and bigorexia. *European Eating Disorders Review*, 17, 162–163. <https://doi.org/10.1002/erv.905>
- Çevikayak, C. (2021). Karikatür Sanatının Görsel Sanat Disiplinlerindeki Temsilleri. *Sanat ve Tasarım Dergisi*, 28, 191–214. <https://doi.org/10.18603/sanatvetasarim.1048637>
- Daniel, S., & Bridge, S. K. (2010). The drive for muscularity in men: Media influences and objectification theory. *Body Image*, 7, 32–38. <https://doi.org/10.1016/j.bodyim.2009.08.003>
- Demirel, A. (2014, October 25). Bigoreksiya üzerine bir karikatür [Çizim]. *Flickr*. <https://www.flickr.com/photos/120913767@N03/15624442250>
- Devrim, A., & Bilgiç, P. (2018). Bigoreksiya: Vücut Dismorfik Bozukluğu mu, Yeme Bozukluğu mu? *Sağlık Bilimleri Dergisi (Journal of Health Sciences)*, 27(1), 64–69.
- Devrim, A., Bilgiç, P., & Hongu, N. (2018). Is there any relationship between body image perception, eating disorders, and muscle dysmorphic disorders in male bodybuilders? *American Journal of Men's Health*, 12(5), 1746–1758. <https://doi.org/10.1177/1557988318786>
- Dos Santos Filho, C. A., Tirico, P. P., Stefano, S. C., Touyz, S. W., & Claudino, A. M. (2016). Systematic review of the diagnostic category muscle dysmorphia. *The Australian and New Zealand Journal of Psychiatry*, 50(4), 322–333. <https://doi.org/10.1177/0004867415614106>
- Grieve, F. G. (2007). A conceptual model of factors contributing to the development of muscle dysmorphia. *Eat Disorders - The Journal of Treatment & Prevention*, 15(1), 63–80. <https://doi.org/10.1080/1064026060104453>
- Hartgens, F., & Kuipers, H. (2004). Effects of androgenic-anabolic steroids in athletes. *Sports Medicine*, 34(8), 513–554. <https://doi.org/10.2165/00007256-200434080-00003>

- Joy, E. L., Gauvin, L., & Lee, M. (2019). Reflections in comics: The views of queer artists in producing body image comics and how their work can improve health. *Journal of Graphic Novels and Comics*, 10(6), 701-718. <https://doi.org/10.1080/21504857.2019.1621197>
- Kanayama, G., & Pope, H. G. P. (2011). Gods, men and muscle dysmorphia. *Harvard Review of Psychiatry*, 19(2), 95-98. <https://doi.org/10.3109/10673229.2011.565250>
- Karikatürler. (2018). Bigoreksiya ile ilgili bir karikatür [Çizim]. *Facebook*. <https://www.facebook.com/photo.php?fbid=2341566969217797&id=118905528150630&set=a.118909204816929>
- Keskin, U., Çalışkan, K., & Aydoğdu, V. (2017). Spor konulu karikatür kitapları üzerine bir inceleme. *Spor Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 13-30. <https://doi.org/10.25307/jssr.317223>
- Kıral, B. (2020). Nitel bir veri analizi yöntemi olarak doküman analizi. *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(15), 170-189.
- Klein, H., & Shiffman, K. S. (2005). Thin is "in" and stout is "out": What animated cartoons tell viewers about body weight. *Eating and Weight Disorders*, 10, 107-116. <https://doi.org/10.1007/BF03327532>
- Lavender, J. M., Brown, T. A., & Murray, S. B. (2017). Men, muscles, and eating disorders: An overview of traditional and muscularity-oriented disordered eating. *Current Psychiatry Reports*, 19(6), 32-39. <https://doi.org/10.1007/s11920-017-0787-5>
- Leone, J. E., Sedory, E. J., & Gray, K. A. (2005). Recognition and treatment of muscle dysmorphia and related body image disorders. *Journal of Athletic Training*, 40(4), 352-359.
- Longobardi, C., Prino, L. E., Fabris, M. A., & Settanni, M. (2017). Muscle dysmorphia and psychopathology: Findings from an Italian sample of male bodybuilders. *Psychiatry Research*, 256, 231-236. <https://doi.org/10.1016/j.psychres.2017.06.065>
- Maciejewska, T., & Trzciński, P. (2014). Zachowania ryzykowne podejmowane przez mężczyzn zagrożonych bigoreksją. *Rocznik Lubuski*, 40(1), 145-154.
- McDonagh, L. K., Morrison, T. G., & McGuire, B. E. (2009). The naked truth: Development of a scale designed to measure male body image self-consciousness during physical intimacy. *The Journal of Men's Studies*, 16(3), 253-265. <https://doi.org/10.3149/jms.1603.253>
- Milhausen, R. R., Buchholz, A. C., Opperman, E. A., & Benson, L. E. (2015). Relationships between body image, body composition, sexual functioning, and sexual satisfaction among heterosexual young adults. *Archives of Sexual Behavior*, 44(6), 1621-1633. <https://doi.org/10.1007/s10508-014-0328-9>
- Mosley, P. E. (2009). Bigorexia: Bodybuilding and muscle dysmorphia. *European Eating Disorders Review*, 17(3), 191-198. <https://doi.org/10.1002/erv.897>
- Murray, S. B., Griffiths, S., & Mond, J. M. (2016). Evolving eating disorder psychopathology: Conceptualising muscularity-oriented disorder eating. *The British Journal of Psychiatry*, 208(5), 414-415. <https://doi.org/10.1192/bjp.bp.115.168427>
- Niagara Spor Merkezi. (2023). Bigoreksiya ile ilgili bir görsel paylaşılmıştır [Fotoğraf]. *Facebook*. <https://www.facebook.com/photo/?fbid=840362799331132&set=a.573705659330182>
- Özgür, M. (2023). Bigoreksiya. *Gülşah Meral Özgür Blog*. <https://gulsahmeralozgur.dr.tr/bigorexia/>
- Polivka, J. S. (1988). Is America aging successfully? A message from media cartoons. *Communication & Cognition*, 21(1), 97-106.
- Pope, H. G., Katz, D. L., & Hudson, J. I. (1993). Anorexia nervosa and "reverse anorexia" among 108 male bodybuilders. *Comprehensive Psychiatry*, 34(6), 406-409. [https://doi.org/10.1016/0010-440x\(93\)90066-d](https://doi.org/10.1016/0010-440x(93)90066-d)

- Pope, H. G., Gruber, A. J., Choi, P., Olivardia, R., & Phillips, K. A. (1997). Muscle dysmorphia: An underrecognized form of body dysmorphic disorder. *Psychosomatics: Journal of Consultation and Liaison Psychiatry*, 38(6), 548-557. [https://doi.org/10.1016/S0033-3182\(97\)71400-2](https://doi.org/10.1016/S0033-3182(97)71400-2)
- Pope, H. G., Phillips, K. A., & Olivardia, R. (2000). *The Adonis Complex: The Secret Crisis of Male Body Obsession*. New York: Free Press. <https://doi.org/10.1037/e490672008-001>
- Raevuori, A., Keski-Rahkonen, A., Hoek, H. W., Sihvola, E., Rissanen, A., & Kaprio, J. (2008). Lifetime anorexia nervosa in young men in the community: Five cases and their co-twins. *International Journal of Eating Disorders*, 41(5), 458-463. <https://doi.org/10.1002/eat.20525>
- Sanchez, D. T., & Kiefer, A. K. (2007). Body concerns in and out of the bedroom: Implications for sexual pleasure and problems. *Archives of Sexual Behavior*, 36(6), 808-820. <https://doi.org/10.1007/s10508-007-9205-0>
- Sheppard, A. (1981). Response to cartoons and attitudes toward aging. *Journal of Gerontology*, 36(1), 122-126.
- Tağ, M. N., & Çetinkaya, B. (2019). Öznel iyi oluş hali, başkasına güven ve iş motivasyonu arasındaki ilişki: Beklenti teorisi çerçevesinde çok düzeyli analiz. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 15(3), 858-888. <https://doi.org/10.17130/ijmeh.2019355054>
- Tovt, Š., & Kajanova, A. (2021). Introduction to bigorexia. *KONTAKT – Journal of Nursing and Social Sciences related to Health and Illness*, 23(2), 133-137. <https://doi.org/10.32725/kont.2021.014>

EXTENDED ABSTRACT**Introduction**

Bigorexia is defined as a body dysmorphic disorder characterized by an obsessive effort to increase muscle mass over time (Devrim & Bilgiç, 2018). This condition poses a serious concern as it can lead to a range of physical and psychological health problems, including hypertension, coronary diseases, liver tumors, prostate hypertrophy, erectile dysfunction, voice changes, amenorrhea, acne development, depressive symptoms, hypomania, aggressive behaviors, and psychotic disorders (Assunção, 2002; Hartgens & Kuipers, 2004). Cartoons originated in Italy and derive from the term *caricare*. Defined as satirical or humorous depictions addressing fields such as sociology, politics, economics, and sports, cartoons are primarily recognized as illustrations created for humor. Frequently utilized in newspapers and magazines, cartoons serve as a widely used medium of communication (Çevikayak, 2021). A review of the literature reveals that bigorexia is recognized as a significant health issue; however, studies addressing its psychosocial dimensions are relatively scarce. This research aims to analyze the representations of bigorexia in cartoons, highlighting the societal awareness potential regarding the pursuit of an excessively muscular appearance and the associated neglect of health risks in the process.

Method

This study was conducted using document analysis, one of the most commonly employed methods within qualitative research. The study population consisted of cartoons related to bodybuilding obtained via the Google search engine. The sample was formed using keywords associated with the concept of bigorexia (e.g., bigorexia, body dysmorphic disorder, adonis complex). From the cartoons retrieved, 29 were selected based on their depiction of dissatisfaction with one's appearance and muscularity, and these were analyzed through content analysis.

Results

The findings identified four main themes: gender, psychological, physiological, and socio-cultural factors. A total of 235 codes were generated, with psychological factors being the most frequently coded theme. Based on the coding, concepts frequently associated with bigorexia were categorized into four main themes: gender, psychological, physiological, and socio-cultural factors. The analysis revealed that the most significant factor affecting individuals on a personal level is *psychological*, with 92 codes distributed across 13 sub-themes. These sub-themes include expectations (n = 16), disappointment (n = 13), anxiety (n = 12), dissatisfaction (n = 11), devaluation (n = 11), obsession (n = 8), inadequacy (n = 7), steroid addiction (n = 4), emotional manipulation (n = 4), body image distortion (n = 2), eating disorders (n = 2), depression (n = 1),

and sexual problems (n = 1). The second most prominent theme pertains to the physiological effects of bigorexia, encompassing 56 codes divided into three sub-themes: bodybuilding (n = 28), representation of strength (n = 21), and body abuse (n = 7). Another identified theme is *gender*, with a total of 52 codes divided into two sub-themes: male (n = 41) and female (n = 11). The final theme, *socio-cultural factors*, reflects the broader societal influences on individuals and includes 35 codes across four sub-themes: competition (n = 14), traditionalism (n = 11), media influence (n = 6), and criticism (n = 4). These themes collectively provide a comprehensive understanding of the factors influencing bigorexia.

Discussion & Conclusion

Under the psychological theme, the sub-theme of "expectations" emerges prominently, encompassing societal pressures for muscularity stemming from peers, family, or broader social environments. Expectations refer to an individual's initial belief in achieving specific outcomes by engaging in particular behaviors. Factors influencing this belief include self-efficacy, task difficulty, process control, and external organizational or environmental conditions (Tağ & Çetinkaya, 2019). When these expectations are unmet, feelings of disappointment, anxiety, and dissatisfaction may arise. Findings from the analyzed cartoons reflect this dynamic. The sub-theme "dissatisfaction" represents the discomfort individuals feel regarding their body appearance and muscle structure. A study in India identified body dissatisfaction as a core theme in a comic-based intervention aimed at improving body image among adolescents (Ahuja et al., 2022). Research indicates that the desire for muscularity and low body image in men is associated with issues such as erectile dysfunction and premature ejaculation (Cash et al., 2004; McDonagh et al., 2009; Milhausen et al., 2015; Sanchez & Kiefer, 2007). Individuals with bigorexia often develop obsessive behavioral patterns around exercise, spending long hours in gyms and adopting perfectionistic attitudes toward themselves. This obsessive focus results in behaviors like mirror-checking, anxiety, depression, phobias, and compulsive actions, elevating the pursuit of physical beauty to pathological levels (Assunção, 2002). The sub-themes "obsession," "anxiety," and "depression," identified through content analysis, strongly correlate with these patterns. The analyzed cartoons also highlight steroid use and the associated risk of dependency. Bigorexic individuals are highly prone to misuse anabolic steroids to enhance muscle mass and physical performance (Cafri et al., 2006). The physical side effects of these substances include arterial hypertension, coronary heart diseases, liver tumors, prostate hypertrophy, erectile dysfunction, voice changes, amenorrhea, increased lean body mass, and acne. Psychological effects encompass withdrawal-induced depressive symptoms, hypomania, aggressive behaviors, and psychotic disorders (Assunção, 2002; Hartgens & Kuipers, 2004). Raising societal awareness about bigorexia, restructuring media content, promoting widespread education on healthy lifestyle

practices, and encouraging individuals to engage in physical activities under professional guidance are among the effective strategies for preventing this issue. Additionally, approaches that promote access to psychological support play a crucial role in combating bigorexia. Holistic policies developed based on the findings of this study can contribute significantly to mitigating the impact of bigorexia on individuals and society.

COVID-19 Related Fear and Anxiety: A Systematic Review and Meta-Analysis

COVID-19 ile İlişkili Korku ve Kaygı: Sistematik Derleme ve Meta-Analiz

Eyüp Sabır ERBİÇER^[1] Ahmet METİN^[2] Sedat ŞEN^[3]

Received Date: March 01, 2025

ABSTRACT

Accepted Date: June 24, 2025

Studies showed that COVID-19-related fear and anxiety were correlated with varying psychological issues such as depressive and anxiety disorder, obsessive-compulsive disorder (OCD), post-traumatic stress disorder (PTSD), and generalized anxiety disorder. This systematic review and meta-analysis aim to estimate the pooled raw mean of COVID-19-related fear and anxiety. The second purpose of this study is to clarify the role of potential moderators in COVID-19-related fear and anxiety. For these reasons, the studies were searched in various databases (e.g., Google Scholar, PubMed, Web of Science, and SCOPUS). The study's findings revealed that the pooled mean of fear of COVID-19 was 18.96, and the pooled mean of 2.50 was for COVID-19 anxiety. Moderator analyses revealed that culture and continent were significant moderators for COVID-19-related fear; continent and target population for COVID-19-related anxiety. Meta-regression analyses found that none of the continuous moderators (i.e., age and female proportion) were significant predictors of COVID-19-related fear and anxiety.

Keywords: fear of COVID-19, COVID-19 anxiety, meta-analysis

Başvuru Tarihi: 01 Mart 2025

ÖZ

Kabul Tarihi: 24 Haziran 2025

Çalışmalar, COVID-19 ile ilişkili korku ve kaygının; depresif ve kaygı bozuklukları, obsesif-kompulsif bozukluk (OKB), travma sonrası stres bozukluğu (TSSB) ve yaygın anksiyete bozukluğu gibi çeşitli psikolojik sorunlarla ilişkili olduğunu göstermiştir. Bu sistematik derleme ve meta-analiz çalışması, COVID-19 ile ilişkili korku ve kaygının birleştirilmiş ham ortalamasını tahmin etmeyi amaçlamaktadır. Bu çalışmanın ikinci amacı ise, COVID-19 ile ilişkili korku ve kaygı düzeylerinde potansiyel moderatörlerin rolünü açıklığa kavuşturmadır. Bu nedenlerle, çalışmalar Google Scholar, PubMed, Web of Science ve SCOPUS gibi çeşitli veri tabanlarında taranmıştır. Çalışmanın bulguları, COVID-19 korkusunun birleştirilmiş ortalamasının 18.96, COVID-19 kaygısının birleştirilmiş ortalamasının ise 2.50 olduğunu ortaya koymuştur. Moderatör analizleri, COVID-19 ile ilişkili korku açısından kültür ve kıtanın; COVID-19 ile ilişkili kaygı açısından ise kıta ve hedef popülasyonun anlamlı moderatörler olduğunu ortaya koymuştur. Meta-regresyon analizleri ise, yaş ve kadın katılımcı oranı gibi sürekli moderatörlerin, COVID-19 ile ilişkili korku ve kaygının anlamlı yordayıcıları olmadığını göstermiştir.

Anahtar Kelimeler: COVID-19 korkusu, COVID-19 kaygısı, meta-analiz

Atıf
Cite

ERBİÇER, E. S., METİN, A., & ŞEN, S. (2025). COVID-19 ile İlişkili Korku ve Kaygı: Sistematik Derleme ve Meta-Analiz. *Humanistic Perspective*, 7 (2), 165-182. <https://doi.org/10.47793/hp.1648973>

^[1] Res. Assist. | Hacettepe University | Ankara | Türkiye | ORCID: 0000-0001-8253-7212 | eyuperbicer@gmail.com

^[2] Res. Assist. | Erciyes University | Kayseri | Türkiye | ORCID: 0000-0001-6519-2523

^[3] Professor | Harran University | Şanlıurfa | Türkiye | ORCID: 0000-0001-6962-4960

INTRODUCTION

The COVID-19 outbreak led to an increase in psychological issues, such as fear and anxiety related to COVID-19 (Metin et al., 2021; Rehman et al., 2020). The COVID-19-related fear and anxiety were correlated with varying psychological issues such as depression (Erbicer et al., 2021; Rodríguez-Hidalgo et al., 2021), anxiety (Bakioğlu et al., 2021), obsessive-compulsive disorder (Khosravani et al., 2021a; Khosravani et al., 2021b; Wheaton et al., 2021), PTSD (Kira et al., 2020; Tsur & Abu-Raiya, 2020), and generalized anxiety disorder (Gambin et al., 2020; Nwachukwu et al., 2020). However, studies focusing on the mean of COVID-19-related fear and anxiety have yielded inconsistent results. For instance, Rodríguez-Hidalgo et al. (2021) indicated that the mean of COVID-19-related fear was 14.37, whereas Akbari et al. (2021) found that COVID-19-related fear was 29.91. Additionally, the studies conducted to determine the mean of COVID-19-related anxiety found that the highest and lowest scores were 14.75 and 0.60, respectively (Kurata et al., 2021; van de Venter et al., 2021). Therefore, it would be useful to carry out a systematic review and meta-analysis to shed light on the pooled mean of COVID-19-related fear and anxiety. Based on all these, the primary purpose of the present study is to conduct a systematic review and meta-analysis on COVID-19-related fear and anxiety.

Potential Moderators

Various variables may have affected the mean of COVID-19-related fear and anxiety. The studies included in this meta-analysis were conducted with different age groups (e.g., Nguyen et al., 2020; Camacho et al., 2020; Giordani et al., 2021a; Sharifi et al., 2021; Pegorari et al., 2021; Albery et al., 2021; Huo, 2021). Hence, the average age of the sample was included as a potential moderator. Another potential moderator was the female proportion. Psychological disorders related to fear and anxiety were found to be higher in females than males (Kessler, 2003; Pigott, 1999). A systematic review study revealed that mental health symptoms such as anxiety and stress were more prevalent in females (Afifi, 2007). This may lead to higher levels of COVID-19-related fear and anxiety in females. The studies included in this meta-analysis were carried out with different groups. For example, to estimate COVID-19-related fear and anxiety, the studies included were conducted with different populations such as hospital staff (Gélinas et al., 2021; García-Reyna et al., 2020), teachers (Kukreti et al., 2021), older adults (Mistry et al., 2021; Yadav et al., 2021; Sharifi et al., 2021), and general population (Yalçın et al., 2021; Midorikawa et al., 2021; Montefinese et al., 2021), teenagers (Vu & Bosmans, 2021), parents (Kubb & Foran, 2020; Fard et al., 2021), medical patients (Yurttaş et al., 2021) and clinical patients (Khosravani et al., 2021a). Therefore, the target population was included in this meta-analysis as a potential moderator. Another potential moderator of the meta-analysis was continent. Finally, culture was added as a potential moderator. Individuals in collectivist cultures interact more with both family

members and other members of society than individualistic ones (Shulruf et al., 2007; Singelis et al., 1995) and may experience more fear and anxiety of contagion due to close relationships with family members, friends, or other members of their community (Fincher et al., 2008; Murray et al., 2011). This may lead to differences in COVID-19-related fear and anxiety. Overall, female proportion, age, target population, continent, and culture were considered potential moderators. Based on all these, the second purpose of the current study is to examine the effect of the potential moderators on the mean of COVID-19-related fear and anxiety. For these purposes, the following questions were addressed in the present study:

Research Question 1 (RQ1): What are the pooled means of COVID-19-related fear and anxiety?

Research Question 2 (RQ2): How do the pooled means of COVID-19-related fear and anxiety change as a function of moderators?

METHOD

Preferred Reporting Items for Systematic Reviews and Meta-Analyses (PRISMA) (Page et al., 2021) was followed in reporting this systematic review and meta-analysis.

Literature Search

Various databases, including SCOPUS, Google Scholar, PubMed, and Web of Science databases, were searched by two authors to identify studies that might be relevant. To estimate the mean of COVID-19-related fear and anxiety, published articles cited “The Fear of COVID-19 Scale” (FCV-19S; Ahorsu et al., 2020) and “Coronavirus Anxiety Scale” (CAS; Lee, 2020) were searched separately in these databases. Additionally, the references of the studies included were examined to identify relevant articles. The FCV-19S was used to estimate the mean of COVID-19-related fear, and the CAS was used to calculate the mean of COVID-19 anxiety.

The following keywords were used in the search for COVID-19-related fear: “COVID-19 Related Fear”, “COVID-19 Fear”, “Fear of COVID-19”, “COVID-19 Fear”, and “Fear of COVID-19 Scale”; for COVID-19 related anxiety: “COVID-19 Anxiety Scale”, “COVID-19 Anxiety”, “Coronavirus Anxiety Scale”, and “Coronavirus Anxiety”.

The following criteria were used to include the studies in the systematic review and meta-analysis: a) Studies examining COVID-19-related fear or anxiety, b) Publications reporting the mean and standard deviation of the FCV-19S or CAS, c) Quantitative publications, d) Cross-sectional publications, e) Papers published in English, and f) Studies translating the scales (i.e., the FCV-19S and CAS) to different languages. Exclusion criteria: Studies did not use the FCV-19S or CAS, b) studies published in non-English languages, c) Master’s or Doctoral theses, d) Longitudinal

or cohort studies, e) Qualitative studies, and f) Articles without the data to estimate the mean of COVID-19-related fear or anxiety. The literature search diagram is shown in Appendix Figure 1.

Screening Tools Used for Outcomes

The Fear of COVID-19 Scale (FCV-19S) was developed and validated by Ahorsu et al. (2020) to assess the fear of coronavirus. The scale was a seven-item unidimensional scale, and each item was rated on a 5-point scale (1= strongly disagree – 5= strongly agree). Higher scores on the FCV-19S indicate a more severe fear of COVID-19. Some of the scale items were as follows: *“My heart races or palpitates when I think about getting coronavirus-19,”* and *“I am afraid of losing my life because of coronavirus.”*

Lee (2020) developed the Coronavirus Anxiety Scale (CAS) to assess dysfunctional anxiety associated with the COVID-19 crisis. Each item was rated on a 5-point scale (0= not at all – 4= nearly every day). Higher scores on the CAS indicate a more dysfunctional anxiety-related COVID-19 pandemic. Some scale items were as follows: *“I felt dizzy, lightheaded, or faint when I read or listened to news about the coronavirus,”* and *“I felt paralyzed or frozen when I thought about or was exposed to information about the coronavirus.”*

Quality Assessment and Coding

We used the Quality Assessment Tool for Cross-Sectional Studies (AXIS) to determine the quality of the publications included in the present study (Downes et al., 2016). The assessment tool consisted of 20 items and was coded as Yes “1”, No “0” and Unclear/Not Known “0”. The scores obtained from the individual studies were higher than 65% for fear of COVID-19 and 70% for COVID-19 anxiety. Two authors (E.S.E. and A.M.) performed quality assessments independently, and the disagreements were resolved by arbitration (third author).

Coding sheets were developed for each outcome (i.e., COVID-19-related fear and anxiety) to facilitate the analysis of the studies included in the meta-analysis. The first author's name, publication year, sample size (n), country, continent, target population, the mean age of the sample, female proportion (%), culture, and the percent of quality of studies were entered into the coding sheets. Also, to estimate the pooled mean of the outcomes (i.e., COVID-19-related fear and anxiety), mean and standard deviation (SD) values were entered into the sheets. Two independent authors coded the sheets, and then the sheets were compared to avoid errors in data entry. The interrater agreement rates for continuous moderators were between 89% and 98%. For categorical variables, we computed a series of interrater agreement index (i.e., Kappa) as suggested by Landis and Koch (1977). Kappa values ranged from 0.45 to 0.91, indicating moderately good to very satisfactory interrater agreement. All disagreements between the two raters were resolved before proceeding to the analyses.

Data Analysis

This study used a random-effects meta-analysis model to estimate pooled raw mean scores of fear of COVID-19 and COVID-19 anxiety. Raw means, SDs, and sample sizes were collected from the individual studies to estimate the pooled mean scores for COVID-19-related fear and anxiety. Q test and I^2 values were used to assess heterogeneity between the studies included in the meta-analysis (Borenstein et al., 2011).

Analog to the ANOVA and meta-regression analyses were conducted with moderators to detect the possible sources of heterogeneity between the studies. Possible categorical moderators were continent, target population, and culture, and continuous moderators were age and female proportion. Subgroup analyses of categorical moderators (i.e., continent, culture, and target population) were conducted with analog to the ANOVA approach. The association of the mean scores with continuous moderators (i.e., age and female proportion) was examined with multiple and separate meta-regression analyses using a restricted maximum likelihood estimation method (Langan et al., 2015).

This meta-analysis assessed the possibility of publication bias using Rosenthal's fail-safe N , Funnel plot, and Egger's regression test (Egger et al., 1997). The calculated Fail-safe N value $< 5k + 10$ (k = the number of included studies) indicates that the meta-analysis result may be susceptible to publication bias (Rosenthal, 1979). Nonsignificant p -values obtained from Egger's regression test indicate the lack of publication bias. In the funnel plot, a symmetrical distribution suggests the lack of publication bias (Borenstein et al., 2011). All analyses were performed using the Comprehensive Meta-Analysis (CMA Version 3.0) software package.

Results

Detailed information about the studies included is presented in Appendix Table 1.

Publication Bias

Before proceeding to the main findings of the meta-analyses, the possibility of publication bias was assessed using three different methods. First, the fail-safe N number was calculated to be 2959 and 861 for fear and anxiety, respectively (see Appendix Table 2). These fail-safe numbers were greater than $5k + 10$ and indicated the lack of publication bias. Second, the results of Egger's regression test indicated that publication bias was not statistically significant ($p > .05$) for COVID-19-related fear and anxiety. In addition, the funnel plots for the standard error vs. raw mean scores demonstrated a weak publication bias for fear and anxiety (see Appendix 1). Overall, we can conclude that publication bias would not be a concern in this study.

Heterogeneity and Meta-Analyses of Raw Means

The main results of the meta-analyses of COVID-19 fear and anxiety are presented in Appendix Table 2. Cochran's Q-statistics for heterogeneity was estimated to be 24,271.36 and 59.08 for fear and anxiety, and were found to be significant. I^2 values were high for fear (99.52%). However, a small I^2 value was calculated for anxiety (32.30%). In the present study, the pooled mean of fear of COVID-19 was found to be 18.96 (95% CI: 18.43–19.50), and the pooled mean of COVID-19 anxiety was found to be 2.50 (95% CI: 1.75–2.25). In addition, the prediction intervals for the pooled means were 12.59–25.33 and 0.55–4.36 for fear of COVID-19 and COVID-19 anxiety, respectively. In addition, forest plots can be examined to see the mean of each study included in this current study (see Appendix 2).

Moderator Analyses

The pooled raw means between different subgroups of three categorical moderators (continent, target population, and culture) were examined using random effects models and presented in Appendix Table 3. The study's findings revealed that there were statistically significant differences in the mean of fear of COVID-19 in terms of continent ($Q_B=16.32$, $p < .01$) and culture ($Q_B=9.08$, $p < .05$), but there was no a significant difference by target population ($Q_B=9.13$, $p > .05$). According to the results of subgroup analyses based on continent, the highest and lowest pooled means of fear of COVID-19 were reported in the studies conducted in Middle East (20.86, 95% CI: 18.72–22.99) and Europe (17.58, 95% CI: 16.96–18.55), respectively. In addition, the pooled raw mean of fear of COVID-19 was higher in collectivist cultures (19.25, 95% CI: 18.70–19.80) than in individualistic orientations (Hofstede et al., 2005).

According to the results of subgroup difference test reported in Appendix Table 3, there were statistically significant differences in the mean of COVID-19 anxiety in terms of continent ($Q_B=17.50$, $p < .01$) and target population ($Q_B=8.95$, $p < .05$), but there was no a significant difference by culture ($Q_B=0.00$, $p > .05$). According to the results of subgroup analyses based on the continent, the highest and lowest pooled means of COVID-19 anxiety were reported in the studies conducted in the Middle East (3.87, 95% CI: 0.78–6.96) and Asia (1.12, 95% CI: 0.88–1.35), respectively. In addition, the pooled raw mean of COVID-19 anxiety was higher in hospital staff (5.35, 95% CI: 1.32–8.97) than in other populations.

The results of multiple meta-regression analyses are presented in Appendix Table 4. As shown in Appendix Table 4, none of the continuous moderators (i.e., sample age and female proportion) significantly predicted fear of COVID-19 and COVID-19 anxiety. In addition, separate meta-regression analyses were conducted with each moderator for fear and anxiety. Individual meta-regression analyses showed that none of the moderators was a statistically significant

predictor of the mean fear of COVID-19. Individual meta-regression analyses with anxiety studies demonstrated that only the female proportion was found to be a significant predictor ($b = 0.041$, $p < .01$).

DISCUSSION

The current meta-analysis showed that the pooled means were 18.96 and 2.50 for COVID-19-related fear and COVID-19-related anxiety, respectively. The relevant literature revealed that the fear of COVID-19 was positively correlated with depression, anxiety, and stress (Erbicer et al., 2021). Similar findings were also found in the studies for COVID-19 anxiety (e.g., Padovan-Neto, 2021; Skalski et al., 2021). In other words, as the level of COVID-19 anxiety increases, mental health issues also increase.

The moderator analyses revealed that COVID-19-related fear was higher in collectivistic orientation than in individualistic orientation. As collectivist cultures are characterized by higher interaction and interdependence, such as close relationships with family members, friends, country, ethnic group, or other members of the community (Chun et al., 2006; Shulruf et al., 2007; Singelis et al., 1995), individuals in collectivist cultures due to the higher risk of infecting others and infection may feel more COVID-19 related anxiety and fear. Germani et al. (2020) found that collectivistic dimensions were positively correlated with COVID-19-related anxiety and stress. Another study revealed that as collectivist dimensions increase, COVID-19 anxiety also increases (Shekriladze et al., 2021). Moreover, Khalifeh et al. (2021) showed that those with higher collectivism were more likely to have COVID-19-related fear. Additionally, the highest and lowest scores of COVID-19-related fear and anxiety were in the Middle East and European samples, respectively. Middle East countries (e.g., Saudi Arabia, UAE, Egypt, Jordan, and Lebanon) were characterized by Arab culture (Hofstede et al., 2005). This culture, which is generally based on a collectivist orientation expecting to ask for help from family in any difficulties or troubles, is centered on the belief that problems should be resolved within the family and emphasizes a stronger commitment to their organization (Fakhr El-Islam, 2008; Hofstede et al., 2005; Schwartz & Bilsky, 1990). Interconnection and interdependence, which are associated with a higher risk of infection, may have caused the scores of COVID-19-related fear and anxiety to be high in these samples. As consistent with our result, Kimhi et al. (2020), comparing Arab and Jewish samples, revealed that Arab respondents expressed higher levels of COVID-19 distress and a sense of danger. Additionally, the highest and lowest COVID-19-related anxiety scores were in hospital staff and general population samples, respectively. Considering situations such as at the forefront in the fight against the COVID-19 outbreak, close contact with infected or hospitalized patients, inadequate protective equipment, and long working hours (Alnazly et al., 2021; Couto et al., 2021; García-Reyna et al., 2020; Majeed et al., 2021; Mahmoud et al., 2021; Spoorthy et al., 2020; van de

Venter et al., 2021; Xiaoming et al., 2020), the scores of COVID-19-related anxiety are expected to be the highest for hospital staff.

The results of meta-regression analyses also revealed that the female proportion and age were not significant predictors for the scores of COVID-19-related fear and anxiety. We also found no significant difference by culture for COVID-19-related anxiety and by target population for COVID-19-related fear. The source of heterogeneity may result from different variables or reasons in this current study. A meta-analysis on this issue stated that heterogeneity might arise from the quality of studies, migration, or economic growth (Erbicer et al., 2021).

Limitations

This current study has some limitations. First, we excluded some studies that met our inclusion criteria because of insufficient data to calculate the mean and SD. To handle this issue, we sent e-mails to the authors who carried out the relevant studies, but we did not get a reply to the e-mails. Similarly, we excluded some studies that met our criteria as they did not specify whether they reported findings based on average or total scores. Second, we only included the studies published in English; the studies in other languages (e.g., French, German, Spanish, Arabic) were not included. Third, to assess the average mean of COVID-19-related fear and anxiety, we solely used the FCV-19S (Ahorsu et al., 2020) and CAS (Lee, 2020). Other screening tools, which assess fear, distress, and dysfunctional anxiety associated with the COVID-19 crisis, were not included in the systematic review and meta-analysis. Finally, data collection dates could have been a possible moderator. However, the date interval of the individual studies was unclear. The data collection time, therefore, was not considered as a potential moderator.

Conclusion

This systematic review and meta-analysis determined the pooled mean of COVID-19-related fear and anxiety. Although the current study has a few limitations, results revealed that COVID-19-related fear and anxiety were high but not excessive based on cut-off studies conducted for the FCV-19S (Ahorsu et al., 2020) and CAS (Lee, 2020). In addition, we found additional evidence of higher COVID-19-related fear in collectivistic orientation and the Middle East, and higher COVID-19-related anxiety in hospital staff and the Middle East.

REFERENCES

- *References for the studies included in the meta-analysis are marked with asterisks.
- *Abroshan, H., Devos, J., Poels, G., & Laermans, E. (2021). COVID-19 and phishing: Effects of human emotions, behavior, and demographics on the success of phishing attempts during the pandemic. *IEEE Access*, 9, 121916-121929. <https://doi.org/10.1109/ACCESS.2021.3109091>
- *Abuhammad, S., Alzoubi, K. H., & Khabour, O. (2021). Fear of COVID-19 and stigmatization towards infected people among Jordanian people. *International Journal of Clinical Practice*, 75(4), e13899. <https://doi.org/10.1111/ijcp.13899>
- Afifi M. (2007). Gender differences in mental health. *Singapore Medical Journal*, 48(5), 385–391.
- Ahorsu, D. K., Lin, C. Y., Imani, V., Saffari, M., Griffiths, M. D., & Pakpour, A. H. (2020). The Fear of COVID-19 Scale: Development and initial validation. *International Journal of Mental Health and Addiction*, 1–9. <https://doi.org/10.1007/s11469-020-00270-8>
- *Akbari, M., Spada, M. M., Nikčević, A. V., & Zamani, E. (2021). The relationship between fear of COVID-19 and health anxiety among families with COVID-19 infected: The mediating role of metacognitions, intolerance of uncertainty and emotion regulation. *Clinical Psychology & Psychotherapy*, 28(6), 1354–1366. <https://doi.org/10.1002/cpp.2628>
- *Aksoy, A., Abiç, A., Değirmenci, F., & Vefikulaçay-Yılmaz, D. (2021). The relationship between quality of life and fear of Turkish individuals during the COVID-19 pandemic: A cross-sectional study. *Archives of Psychiatric Nursing*. 35(5), 472-478. <https://doi.org/10.1016/j.apnu.2021.06.003>
- *Albery, I. P., Spada, M. M., & Nikčević, A. V. (2021). The COVID-19 anxiety syndrome and selective attentional bias towards COVID-19-related stimuli in UK residents during the 2020–2021 pandemic. *Clinical Psychology & Psychotherapy*, 28(6), 1367-1378. <https://doi.org/10.1002/cpp.2639>
- *Alharbi, T. A., AlQurashi, A., Mahmud, I., Alharbi, R. J., Islam, S. M. S., Almustanyir, S., ... & Rahman, M. A. (2021). Psychological distress, fear, and coping strategies among citizens and residents in Saudi Arabia during the COVID-19 pandemic. <https://doi.org/10.21203/rs.3.rs-887072/v1>
- *Ali, M., Uddin, Z., Banik, P. C., Hegazy, F. A., Zaman, S., Ambia, A., Siddique, M., Islam, R., Khanam, F., Bahalul, S. M., Sharkar, M. A., Hossain, F., & Ahsan, G. U. (2021). Knowledge, attitude, practice, and Fear of COVID-19: An online-based cross-cultural study. *International Journal of Mental Health and Addiction*, 1–16. Advance online publication. <https://doi.org/10.1007/s11469-021-00638-4>
- *Alnazly, E., Khraisat, O. M., Al-Bashair, A. M., & Bryant, C. L. (2021). Anxiety, depression, stress, fear and social support during COVID-19 pandemic among Jordanian healthcare workers. *PloS One*, 16(3), e0247679. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0247679>
- *Allothman, S. A., Alghannam, A. F., Almasud, A. A., Altalhi, A. S., & Al-Hazzaa, H. M. (2021). Lifestyle behaviors trend and their relationship with fear level of COVID-19: Cross-sectional study in Saudi Arabia. *PloS One*, 16(10), e0257904. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0257904>
- *Al-Shannaq, Y., Mohammad, A. A., & Khader, Y. (2021). Psychometric properties of the Arabic version of the Fear of COVID-19 Scale (FCV-19S) among Jordanian adults. *International Journal of Mental Health and Addiction*, 1-14. <https://doi.org/10.1007/s11469-021-00574-3>
- *Alshehry, A. S., Cruz, J. P., Alquwez, N., Alsharari, A. F., Tork, H., Almazan, J. U., Alshammari, F., Alabdulaziz, H., Alsolami, F., Tumala, R. B., Al Thobaity, A., Alqahtani, F. M., & Balay-Odao, E. (2022). Predictors of nursing students' intention to receive COVID-19 vaccination: A

- multi-university study in Saudi Arabia. *Journal of Advanced Nursing*, 78(2), 446–457. <https://doi.org/10.1111/jan.15002>
- *Altınayak, S. Ö., & Erkek, Z. Y. Comparison of individuals' fear of COVID-19 pandemic and perceived control in Turkey. *Journal of Contemporary Medicine*, 11(6). <https://doi.org/10.16899/jcm.940872>
- *Aluh, D. O., Mosanya, A. U., Onuoha, C. L., Anosike, C., & Onuigbo, E. B. (2021). An assessment of anxiety towards COVID-19 among Nigerian general population using the Fear of COVID-19 Scale. *Archives of Psychiatry and Psychotherapy*, 1, 36-43. <https://doi.org/10.12740/APP/129705>
- *Antonio, M. T. L., & Elizabeth, V. A. C. (2021). Transcultural adaptation and validation of the Fear of COVID-19 Scale into Mexican-Spanish. *Medical & Clinical Research* 6(5), 512-515.
- *Arslan, G., Yıldırım, M., & Zangeneh, M. (2021). Coronavirus anxiety and psychological adjustment in college students: Exploring the role of college belongingness and social media addiction. *International Journal of Mental Health and Addiction*. <https://doi.org/10.1007/s11469-020-00460-4>
- *Asgari Ghoncheh, K., Liu, C. H., Lin, C. Y., Saffari, M., Griffiths, M. D., & Pakpour, A. H. (2021). Fear of COVID-19 and religious coping mediate the associations between religiosity and distress among older adults. *Health Promotion Perspectives*, 11(3), 316–322. <https://doi.org/10.34172/hpp.2021.40>
- *Ashoor, M. M., Almulhem, N. J., AlMubarak, Z. A., Alrahim, A. A., Alshammari, S. M., Alzahrani, F. S., ... & Alardhi, A. (2021). The psychological impact of the COVID-19 pandemic on otolaryngologists: Should we be concerned?. *Laryngoscope Investigative Otolaryngology*, 6, 576-585. <https://doi.org/10.1002/lio2.556>
- *Aslam, N., Shafique, K., & Ahmed, A. (2021). Exploring the impact of COVID-19-related fear, obsessions, anxiety and stress on psychological wellbeing among adults in Pakistan. *The Journal of Mental Health Training, Education and Practice*, 16(4), 313-321. <https://doi.org/10.1108/JMHTEP-10-2020-0074>
- *Aslan, S., & Dinç, M. (2021). Examining the relationship between nurses' fear levels and insomnia during the COVID-19 pandemic in Turkey. *Perspectives in Psychiatric Care*, 58(1), 54–60. <https://doi.org/10.1111/ppc.12927>
- *Ayandele, O., Ramos-Vera, C. A., Iorfa, S. K., Chovwen, C. O., & Olapegba, P. O. (2021). Exploring the complex pathways between the fear of COVID-19 and preventive health behavior among Nigerians: Mediation and moderation analyses. *The American Journal of Tropical Medicine and Hygiene*, 105(3), 701–707. <https://doi.org/10.4269/ajtmh.20-0994>
- *Aydın, A., Kulakaç, N., & Aydın Sayılan, A. (2021). The effect of COVID-19 anxiety levels of healthcare professionals on the quality of working life and related factors. *International Journal of Clinical Practice*, 75(12), e14889. <https://doi.org/10.1111/ijcp.14889>
- *Aygör, H., & Çayır, A. (2021). Determining the predictive relationship between fear of coronavirus and compliance with isolation precautions in nurses. *International Journal of Health Services Research and Policy*, 6(2), 200-211. <https://doi.org/10.33457/ijhsrp.877614>
- *Bakioğlu, F., Korkmaz, O., & Ercan, H. (2021). Fear of COVID-19 and positivity: Mediating role of intolerance of uncertainty, depression, anxiety, and stress. *International Journal of Mental Health and Addiction* (19), 2369–2382. <https://doi.org/10.1007/s11469-020-00331-y>
- *Barbosa-Camacho, F. J., García-Reyna, B., Cervantes-Cardona, G. A., Cervantes-Pérez, E., Chavarria-Avila, E., Pintor-Belmontes, K. J., ... & Cervantes-Guevara, G. (2020). Comparison of fear of COVID-19 in medical and nonmedical personnel in a public hospital in Mexico. <https://doi.org/10.21203/rs.3.rs-37662/v1>

- *Barua, L., Zaman, M. S., Omi, F. R., & Faruque, M. (2021). Psychological burden of the COVID-19 pandemic and its associated factors among frontline doctors of Bangladesh: a cross-sectional study. *F1000Research*, 9, 1304. <https://doi.org/10.12688/f1000research.27189.3>
- *Belen, H. (2021). The impacts of propensity to worry and fear of COVID-19 on mental health of university students. *International Journal of Psychology and Educational Studies*, 8(Special Issue), 57-66. <https://dx.doi.org/10.52380/ijpes.2021.8.4.591>
- *Bharatharaj, J., Alyami, M., Henning, M. A., Alyami, H., & Krägeloh, C. U. (2021). Tamil version of the Fear of COVID-19 Scale. *International Journal of Mental Health and Addiction*, 1–12. <https://doi.org/10.1007/s11469-021-00525-y>
- *Bhattacharya, D., Rai, A. K., Singh, N. K., Koushal, V., Mahajan, S. S., & Mahajan, P. (2021). Psychological impact of COVID-19 on mental health professionals working in different tertiary level healthcare setups of India. *Journal of Advanced Medical and Dental Sciences Research*, 9(4), 1-8. <https://doi.org/10.21276/jamdsr>
- Borenstein, M., Hedges, L. V., Higgins, J. P., & Rothstein, H. R. (2011). *Introduction to meta-analysis*. United Kingdom: John Wiley & Sons.
- *Broche-Pérez, Y., Fernández-Fleites, Z., Jiménez-Puig, E., Fernández-Castillo, E., & Rodríguez-Martin, B. C. (2020). Gender and fear of covid-19 in a Cuban population sample. *International Journal of Mental Health and Addiction*. Advance online publication. <https://doi.org/10.1007/s11469-020-00343-8>
- *Can, S. Y., & Bayar, B. D. (2021). Determining levels of fear of COVID-19 in 112 healthcare professionals. *Hastane Öncesi Dergisi*, 6(2), 175-185.
- *Cavalheiro, F., & Sticca, M. G. (2020). Adaptation and validation of the Brazilian version of the Fear of COVID-19 Scale. *International Journal of Mental Health and Addiction*, 1–9. Advance online publication. <https://doi.org/10.1007/s11469-020-00415-9>
- *Cervantes-Guevara, G., Maciel-Saldierna, M., Elizondo-Hernández, E., Cervantes-Pérez, L. A., Cervantes-Cardona, G. A., García-Reyna, B., Ibarrola-Peña, J. C., Almanza-Mena, Y. L., Barbosa-Camacho, F. J., Fuentes-Orozco, C., Chefec-Ciociano, J. M., Guzmán-Barba, J. A., Flores-Becerril, P., Reyes-Elizalde, E. A., & González-Ojeda, A. (2021). Fear of COVID-19 in high school personnel: A survey study in Western Mexico. *International Journal of Mental Health and Addiction*, 1–8. Advance online publication. <https://doi.org/10.1007/s11469-020-00473-z>
- *Chen, J. H., Tong, K. K., Su, X., Yu, E. W., & Wu, A. (2021). Measuring COVID-19 related anxiety and obsession: Validation of the Coronavirus Anxiety Scale and the obsession with COVID-19 Scale in a probability Chinese sample. *Journal of Affective Disorders*, 295, 1131–1137. <https://doi.org/10.1016/j.jad.2021.08.104>
- *Chodkiewicz, J., & Gola, M. (2021). Fear of COVID-19 and death anxiety: Polish adaptations of scales. *Advances in Psychiatry and Neurology/Postępy Psychiatrii i Neurologii*, 30(2), 61-72. <https://doi.org/10.5114/ppn.2021.108471>
- Chun, C. A., Moos, R. H., & Cronkite, R. C. (2006). Culture: A fundamental context for the stress and coping paradigm. In *Handbook of multicultural perspectives on stress and coping*. Springer, Boston.
- *Couto, R. N., Medeiros, E. D., Souza, A. B. C., Silva, P. G. N., Guimarães, C. L. C., & Fonseca, P. N. (2021). Healthcare professionals in COVID-19: Safety, fear, and intention to leave. *Psicologia: Teoria e Prática*, 23(1), 1–18. <https://doi.org/10.5935/1980-6906/ePTPC1913664>
- *Curtis, A. F., Rodgers, M., Miller, M. B., & McCrae, C. S. (2022). Impact of sex on COVID-19 media exposure, anxiety, perceived risk, and severity in middle-aged and older adults. *Journal of Aging and Health*, 34(1), 51–59. <https://doi.org/10.1177/08982643211025383>

- *De los Santos, J. A. A., & Labrague, L. J. (2021). The impact of fear of COVID-19 on job stress, and turnover intentions of frontline nurses in the community: A cross-sectional study in the Philippines. *Traumatology*, 27(1), 52–59. <https://doi.org/10.1037/trm0000294>
- *De Los Santos, J., Labrague, L. J., & Falguera, C. C. (2022). Fear of COVID-19, poor quality of sleep, irritability, and intention to quit school among nursing students: A cross-sectional study. *Perspectives in Psychiatric Care*, 58(1), 71–78. <https://doi.org/10.1111/ppc.12781>
- *Deniz Günaydin H. (2021). Impacts of personality on job performance through COVID-19 fear and intention to quit. *Psychological Reports*, 124(6), 2739–2760. <https://doi.org/10.1177/00332941211040433>
- *Deniz M. E. (2021). Self-compassion, intolerance of uncertainty, fear of COVID-19, and wellbeing: A serial mediation investigation. *Personality and Individual Differences*, 177, 110824. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2021.110824>
- *Dirlik, E. M., Akcaoğlu, M. Ö., & Külekçi, E. Adaptation of the Coronavirus Anxiety Scale in Turkish for the higher education context: A validity and reliability study. *Bartın University Journal of Faculty of Education*, 10(2), 430–444. <https://doi.org/10.1016/buefad.895122>
- *Doğan, R., Kaplan Serin, E., & Bağcı, N. (2021). Fear of COVID 19 and social effects in liver transplant patients. *Transplant Immunology*, 69, 101479. <https://doi.org/10.1016/j.trim.2021.101479>
- *Doshi, D., Karunakar, P., Sukhabogi, J. R., Prasanna, J. S., & Mahajan, S. V. (2020). Assessing coronavirus fear in indian population using the fear of covid-19 scale. *International Journal of Mental Health and Addiction*. Advance online publication. <https://doi.org/10.1007/s11469-020-00332-x>
- Downes, M. J., Brennan, M. L., Williams, H. C., & Dean, R. S. (2016). Development of a critical appraisal tool to assess the quality of cross-sectional studies (AXIS). *BMJ Open*, 6(12), e011458. <https://doi.org/10.1136/bmjopen-2016-011458>.
- Egger, M., Smith, G. D., Schneider, M., and Minder, C. J. B. (1997). Bias in meta-analysis detected by a simple, graphical test. *BMJ*. 315, 629–634.
- *Enea, V., Candel, O. S., Zancu, S. A., Scrumeda, A., Bărbuşelu, M., Largu, A. M., & Manciu, C. (2021). Death anxiety and burnout in intensive care unit specialists facing the COVID-19 outbreak: The mediating role of obsession with COVID-19 and coronaphobia. *Death Studies*, 1–10. Advance online publication. <https://doi.org/10.1080/07481187.2021.1928331>
- Erbicer, E. S., Metin, A., Çetinkaya, A., & Şen, S. (2021). The Relationship between fear of COVID-19 and depression, anxiety, and stress: A meta-analysis. *European Psychologist* 26(4). 323–333. <https://doi.org/10.1027/1016-9040/a000464>
- *Ercan, S., Ahsen, Oğul., Küçük, F. H., & Çetin, C. (2021). Fear of coronavirus, emotional eating behaviors, and physical activity levels during the coronavirus pandemic in individuals over 65 years of age. *Experimental and Applied Medical Science*, 2(2), 154–163. <https://doi.org/10.46871/eams.2021.19>
- *Eşkut, N., Ceyla, A. T. A. Ç., Köskderelioğlu, A., & Bilgin, Y. Ö. Ü. (2021). Evaluation of corona virus disease-19 related fear and anxiety in patients admitted to neurology outpatient clinic. *Osmangazi Tıp Dergisi*. <https://doi.org/10.20515/otd.948805>
- *Evren, C., Evren, B., Dalbudak, E., Topcu, M., & Kutlu, N. (2020). Measuring anxiety related to COVID-19: A Turkish validation study of the Coronavirus Anxiety Scale. *Death Studies*, 1–7. Advance online publication. <https://doi.org/10.1080/07481187.2020.1774969>
- Fakhr El-Islam, M. (2008). Arab culture and mental health care. *Transcultural Psychiatry*, 45(4), 671–682.

- *Faramawy, M. A. E. A., & Abd El Kader, A. I. (2021). COVID-19 anxiety and organizational commitment among front-line nurses: Perceived role of nurse managers' caring behavior. *Nursing Practice Today*, 9(1), 37-45. <https://doi.org/10.18502/npt.v9i1.7328>
- *Fard, A. S., Bakhtiari, M., Eslami, N., & Arani, A. M. (2021). Quality of life in pediatric with asthma during the COVID-19 pandemic: Moderating role of coronavirus-related anxiety in children and mothers. *Medical Science*, 1691-1698.
- Fincher, C. L., Thornhill, R., Murray, D. R., & Schaller, M. (2008). Pathogen prevalence predicts human cross-cultural variability in individualism/collectivism. *Proceedings. Biological Sciences*, 275(1640), 1279-1285. <https://doi.org/10.1098/rspb.2008.0094>.
- *Flora, K., Georgiadou, T., Megari, K., Grigoropoulos, I., & Chasiotis, V. (2021). Resilience, fear of COVID-19 and their relationship with cognitive functioning and mood: a study on the administrative staff of the University of Western Macedonia, Greece. *Journal of Ideas in Health*, 4(Special3), 458-565. <https://doi.org/10.47108/jidhealth>
- Gambin, M., Sękowski, M., Woźniak-Prus, M., Wnuk, A., Oleksy, T., Cudo, A., Hansen, K., Huflejt-Łukasik, M., Kubicka, K., Łyś, A. E., Gorgol, J., Holas, P., Kmita, G., Łojek, E., & Maison, D. (2021). Generalized anxiety and depressive symptoms in various age groups during the COVID-19 lockdown in Poland. Specific predictors and differences in symptoms severity. *Comprehensive Psychiatry*, 105, <https://doi.org/10.1016/j.comppsych.2020.152222>
- *García-Reyna, B., Castillo-García, G. D., Barbosa-Camacho, F. J., Cervantes-Cardona, G. A., Cervantes-Pérez, E., Torres-Mendoza, B. M., ... & Cervantes-Guevara, G. (2020). Fear of COVID-19 Scale for hospital staff in regional hospitals in Mexico: A survey study. <https://doi.org/10.21203/rs.3.rs-34065/v1>
- *Gasparro, R., Scandurra, C., Maldonato, N. M., Dolce, P., Bochicchio, V., Valletta, A., Sammartino, G., Sammartino, P., Mariniello, M., di Lauro, A. E., & Marenzi, G. (2020). Perceived job insecurity and depressive symptoms among Italian dentists: The moderating role of fear of COVID-19. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 17(15), 5338. <https://doi.org/10.3390/ijerph17155338>
- *Gélinas, C., Maheu, C., Lavoie-Tremblay, M., Richard-Lalonde, M., Gallani, M., Gosselin, É., ... & Côté, J. (2021). Translation of the Fear of COVID-19 Scale into French-Canadian and English-Canadian and Validation in the Nursing Staff of Quebec. *Science of Nursing and Health Practices/Science infirmière et pratiques en santé*, 4(1), 1-23. <https://doi.org/10.7202/1077985ar>
- *Gerçeker, G. Ö., Özdemir, E. Z., Özdemir, B., & Bektaş, M. (2021). Development of the parental attitude scale-protecting children during COVID-19 and the relationship between parental attitudes and fear of COVID-19. *Journal of Pediatric Nursing*, S0882-5963(21)00275-X. Advance online publication. <https://doi.org/10.1016/j.pedn.2021.09.007>
- Germani, A., Buratta, L., Delvecchio, E., & Mazzeschi, C. (2020). Emerging adults and COVID-19: the role of individualism-collectivism on perceived risks and psychological maladjustment. *International Journal of Environmental Research and Public health*, 17(10), 3497. <https://doi.org/10.3390/ijerph17103497>.
- *Ghaderi, E., Mahmoodi, H., Sharifi Saqqezi, P., Ghanei Gheshlagh, R., Moradi, G., Shokri, A., Piroozi, B., Mohamadi Bolbanabad, A., & Ahmadi, A. (2021). Knowledge, attitudes, practices and fear of COVID-19 among Iranians: A quick online survey. *Health & Social Care in the Community*, Advance online publication. <https://doi.org/10.1111/hsc.13382>
- *Giordani, R. C., Giolo, S. R., Muhl, C., & Zanoni da Silva, M. (2021). Psychometric evaluation of the Portuguese version of the FCV-19 scale and assessment of fear of COVID-19 in a Southern

- Brazilian population. *Journal of Human Behavior in the Social Environment*, 31(1-4), 145-153. <https://doi.org/10.1080/10911359.2020.1854142>
- Godoy, L. D., Falcoski, R., Incrocci, R. M., Versuti, F. M., & Padovan-Neto, F. E. (2021). The Psychological Impact of the COVID-19 Pandemic in Remote Learning in Higher Education. *Education Sciences*, 11(9), 473. <https://doi.org/10.3390/educsci11090473>
- *Golabi, F., Aghdam, M. B. A., Mazraehshadi, M. M. H., & Akbarian, H. (2021). Relationship between quality of life and fear of COVID-19 in patients with myocardial infarction (Case Study: Shahid Madani Cardiac Hospital, Tabriz, Iran). <https://doi.org/10.21203/rs.3.rs-942305/v1>
- *Gozpinar, N., Cakiroglu, S., Kalinii, E. M., Ertas, E., & Gormez, V. (2021). Turkish Version of the Fear of COVID-19 Scale: Validity and reliability study for children and adolescents. *Dusunen Adam*, 34(1), 32-40. <https://doi.org/10.14744/DAJPNS.2021.00118>
- *Grande, M., & Doyle-Baker, P. (2021). Fear of COVID-19 effects on university student's health behaviours: The FRESH study. *International Journal of Kinesiology and Sports Science*, 9(3), 52-59. <http://dx.doi.org/10.7575/aiac.ijkss.v.9n.1p.52>
- *Green, Z. A., Noor, U., Ahmed, F., & Himayat, L. (2021). Validation of the Fear of COVID-19 Scale in a sample of Pakistan's university students and future directions. *Psychological Reports*, 332941211016754. Advance online publication. <https://doi.org/10.1177/00332941211016754>
- *Gritsenko, V., Skugarevsky, O., Konstantinov, V., Khamenka, N., Marinova, T., Reznik, A., & Isralowitz, R. (2020). COVID 19 fear, stress, anxiety, and substance use among Russian and Belarusian university students. *International Journal of Mental Health and Addiction*, 1-7. Advance online publication. <https://doi.org/10.1007/s11469-020-00330-z>
- *Günaydin H. D. (2021). The impact of social problem skills on academic motivation by means of Covid-19 fear. *Current Psychology*, 1-10. <https://doi.org/10.1007/s12144-021-01665-z>
- *Gundogan, S. (2021). The mediator role of the fear of COVID-19 in the relationship between psychological resilience and life satisfaction. *Current Psychology: A Journal for Diverse Perspectives on Diverse Psychological Issues*. <https://doi.org/10.1007/s12144-021-01525-w>
- *Haddad, C., Sacre, H., Malhab, S. B., Malaeb, D., Saadeh, D., Abou Tayeh, C., & Salameh, P. (2021). A cross-sectional study of COVID-19-related bullying in a sample of Lebanese adults: Scale validation, correlates, and mediating effect of fear and anxiety. <https://doi.org/10.21203/rs.3.rs-389588/v1>
- *Haktanir, A., Seki, T., & Dilmaç, B. (2020). Adaptation and evaluation of Turkish version of the fear of COVID-19 Scale. *Death Studies*, 1-9. <https://doi.org/10.1080/07481187.2020.1773026>
- *Hasan, M., Maliha, Z., Rahman, A., & Mamun, M. A. (2021). Insomnia in Bangladeshi young adults during the COVID-19 pandemic: The role of behavioral factors, COVID-19 risk and fear, and mental health issues. *Sleep and Vigilance*, 1-8. <https://doi.org/10.1007/s41782-021-00161-5>
- *Ho, J., & Moscovitch, D. A. (2021). The moderating effects of reported pre-pandemic social anxiety, symptom impairment, and current stressors on mental health and affiliative adjustment during the first wave of the COVID-19 pandemic. *Anxiety, Stress, and Coping*, 1-15. Advance online publication. <https://doi.org/10.1080/10615806.2021.1946518>
- Hofstede, G., Hofstede, G. J., & Minkov, M. (2005). *Cultures and organizations: Software of the mind*. New York: McGraw-hill.
- *Hwang, K. S., Choi, H. J., Yang, C. M., Hong, J., Lee, H. J., Park, M. C., Jang, S. H., & Lee, S. Y. (2021). The Korean Version of Fear of COVID-19 Scale: Psychometric Validation in the Korean Population. *Psychiatry Investigation*, 18(4), 332-339. <https://doi.org/10.30773/pi.2020.0420>

- *Ilktac, H. Y., Savcı, C., & Akıncı, A. C. (2021). Nutritional behavior during COVID-19 pandemic: The Effect of fear and sleep quality on emotional eating. <https://doi.org/10.21203/rs.3.rs-649450/v1>
- *Izhar, R., Husain, S., Tahir, M. A., Husain, S., Hussain, S., & Talha, S. (2021). Fear of COVID-19 scale: Psychometric characteristics, reliability, validity and factors predictive of fear in the Pakistani population. *International Journal of Mental Health*, 1-7. <https://doi.org/10.1080/00207411.2021.1977574>
- *Kakodkar, P., Kale, S., Bhonde, R., & Pawar, N. J. (2021). Fear of COVID-19 and its impact on quality of life during the lockdown situation among the teaching faculty of a health university in India. *Medical Journal of Dr. DY Patil Vidyapeeth*, 14(5), 502.
- *Kameg, B. N., Fradkin, D., Lee, H., & Mitchell, A. (2021). Mental wellness among psychiatric-mental health nurses during the COVID-19 pandemic. *Archives of Psychiatric Nursing*, 35, 401-406. <https://doi.org/10.1016/j.apnu.2021.05.003>
- *Karadem, F. B., Demirdaş, A., Işık, Ü., & Kılıç, F. (2021). Investigation of the psychiatric factors that determine the fear of COVID-19 in healthcare workers and hospital staff in a university hospital in Turkey. *Journal of Community Psychology*, Advance online publication. <https://doi.org/10.1002/jcop.22657>
- *Karahan, S., Agadayi, E., & Yilmaz, I. G. (2021). Problems experienced by family physicians in sivas during the pandemic period and its relationship with COVID-19 fear. *Eurasian Journal of Family Medicine*, 10(2), 74-83. <https://doi.org/10.33880/ejfm.2021100205>
- *Karataş, Z., Uzun, K., & Tagay, Ö. (2021). Relationships between the life satisfaction, meaning in life, hope and COVID-19 fear for Turkish adults during the COVID-19 outbreak. *Frontiers in Psychology*, 12, 633384. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.633384>
- *Karawekpanyawong, N., Likhitsathian, S., Juntasopeepun, P., Reznik, A., Srisurapanont, M., & Isralowitz, R. (2021). Thai medical and nursing students: COVID-19 fear associated with mental health and substance use. *Journal of Loss and Trauma*, 1-4. <https://doi.org/10.1080/15325024.2021.1963060>
- *Kardaş, F. (2021). The fear of COVID-19 raises the level of depression, anxiety and stress through the mediating role of intolerance of uncertainty. *Studia Psychologica*, 63(3), 291-306. <https://doi.org/10.31577/sp.2021.03.828>
- *Kaya, S., Dündar, E., Çakıroğlu, F. P., & Uzdil, Z. (2020). Adaptation of the fear of 2019 coronavirus disease (COVID-19) scale to Turkish culture: a validity and reliability study. *Journal of Cognitive-Behavioral Psychotherapy Research*, 10(1), 40-45. <https://doi.org/10.5455/JCBPR.104890>
- *Kayis, A. R., Satıcı, B., Deniz, M. E., Satıcı, S. A., & Griffiths, M. D. (2021). Fear of COVID-19, loneliness, smartphone addiction, and mental wellbeing among the Turkish general population: A serial mediation model. *Behaviour & Information Technology*. Advance online publication. <https://doi.org/10.1080/0144929X.2021.1933181>
- Kessler, R. C. (2003). Epidemiology of women and depression. *Journal of Affective Disorders*, 74(1), 5-13. [https://doi.org/10.1016/S0165-0327\(02\)00426-3](https://doi.org/10.1016/S0165-0327(02)00426-3)
- Khalifeh, L., Vrabec, A., Julian, K., Losee, J., & Zhao, S. (2021). Examining the relationships between individualism, collectivism, perceived vulnerability, and mental and behavioral responses to the COVID-19 pandemic. *PsyArXiv*, <https://doi.org/10.31234/osf.io/8wp4k>
- Khosravani, V., Aardema, F., Samimi Ardestani, S. M., & Sharifi Bastan, F. (2021b). The impact of the coronavirus pandemic on specific symptom dimensions and severity in OCD: A comparison before and during COVID-19 in the context of stress responses. *Journal of*

- Obsessive-compulsive and Related Disorders*, 29, 100626. <https://doi.org/10.1016/j.jocrd.2021.100626>
- Khosravani, V., Asmundson, G., Taylor, S., Sharifi Bastan, F., & Samimi Ardestani, S. M. (2021a). The Persian COVID stress scales (Persian-CSS) and COVID-19-related stress reactions in patients with obsessive-compulsive and anxiety disorders. *Journal of Obsessive-compulsive and Related Disorders*, 28, 100615. <https://doi.org/10.1016/j.jocrd.2020.100615>
- Kimhi, S., Eshel, Y., Marciano, H., & Adini, B. (2020). Distress and resilience in the days of COVID-19: Comparing two ethnicities. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 17(11), 3956. <https://doi.org/10.3390/ijerph17113956>.
- *Kubb, C., & Foran, H. M. (2020). Measuring COVID-19 related anxiety in parents: Psychometric comparison of four different inventories. *JMIR Mental Health*, 7(12), e24507. <https://doi.org/10.2196/24507>
- *Kukreti, S., Ahorsu, D. K., Strong, C., Chen, I. H., Lin, C. Y., Ko, N. Y., Griffiths, M. D., Chen, Y. P., Kuo, Y. J., & Pakpour, A. H. (2021). Post-traumatic stress disorder in Chinese teachers during COVID-19 pandemic: Roles of fear of covid-19, nomophobia, and psychological distress. *Healthcare*, 9(10), 1288. <https://doi.org/10.3390/healthcare9101288>
- *Kurata, S., Hiraoka, D., Adlan, A. S. A., Jayanath, S., Hamzah, N., Ahmad-Fauzi, A., ... & Tomoda, A. (2021). Influence of the COVID-19 pandemic on parenting stress across asian countries: A cross-national study. *Frontiers in Psychology*, 12, <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.782298>
- *Kuru Alici, N., & Ozturk Copur, E. (2021). Anxiety and fear of COVID-19 among nursing students during the COVID-19 pandemic: A descriptive correlation study. *Perspect. Psychiatr. Care*, Advance online publication, 1-8. <https://doi.org/10.1111/ppc.12851>
- *Landa-Blanco, M., Santos-Midence, C., Landa-Blanco, A. L., Andino-Rodriguez, E., & Cortés-Ramos, A. (2021). The relationship between fear of COVID-19 and anxiety in Honduran population. Advance online publication. <https://doi.org/10.31234/osf.io/zyw6c>
- Landis, J., & Koch, G. G. (1977). The measurement of observer agreement for categorical data. *Biometrics*, 33, 159 –174.
- Lee S. A. (2020). Coronavirus Anxiety Scale: A brief mental health screener for COVID-19 related anxiety. *Death Studies*, 44(7), 393–401. <https://doi.org/10.1080/07481187.2020.1748481>
- *Mahmoud, N., Zeid, W., Alsabahy, K., & Ezzeldeen, E. (2021). Fear of coronavirus disease (COVID-19) among Egyptian physicians. *Suez Canal University Medical Journal*, 24(2), 193-200.
- *Majeed, M. M., Salim, Z., Shaikh, A. H., Ramzan, Z., Bhatia, M. R., & Rafique, S. (2021). A comparative study to evaluate COVID-19 related anxiety and fear among medical doctors and dental surgeons. *Ethiopian Medical Journal*, 59(2).
- *Majeed, S., Schwaiger, E. M., Nazim, A., & Samuel, I. S. (2021). The psychological impact of COVID-19 among Pakistani adults in Lahore. *Frontiers in Public Health*, 9, 578366. <https://doi.org/10.3389/fpubh.2021.578366>
- *Mamun M. A. (2021). Exploring factors in fear of COVID-19 and its GIS-based nationwide distribution: the case of Bangladesh. *BJPsych Open*, 7(5), e150. <https://doi.org/10.1192/bjo.2021.984>
- *Martínez-Lorca, M., Martínez-Lorca, A., Criado-Álvarez, J. J., Armesilla, M., & Latorre, J. M. (2020). The fear of COVID-19 scale: Validation in Spanish university students. *Psychiatry Research*, 293, 113350. <https://doi.org/10.1016/j.psychres.2020.113350>
- *Matsushima, M., Tsuno, K., Okawa, S., Hori, A., & Tabuchi, T. (2021). Trust and wellbeing of postpartum women during the COVID-19 crisis: Depression and fear of COVID-19. *SSM - Population Health*, 15, 100903. <https://doi.org/10.1016/j.ssmph.2021.100903>

- *Mekori-Domachevsky, E., Matalon, N., Mayer, Y., Shiffman, N., Lurie, I., Gothelf, D., & Dekel, I. (2021). Internalizing symptoms impede adolescents' ability to transition from in-person to online mental health services during the 2019 coronavirus disease pandemic. *Journal of telemedicine and telecare*, 1357633X211021293. <https://doi.org/10.1177/1357633X211021293>
- Metin, A., Çetinkaya, A., & Erbiçer, E. S. (2021). Subjective well-being and resilience during COVID-19 pandemic in Turkey. *European Journal of Health Psychology*, 28(4), 152–160. <https://doi.org/10.1027/2512-8442/a000081>
- *Midorikawa, H., Aiba, M., Lebowitz, A., Taguchi, T., Shiratori, Y., Ogawa, T., Takahashi, A., Takahashi, S., Nemoto, K., Arai, T., & Tachikawa, H. (2021). Confirming validity of the Fear of COVID-19 Scale in Japanese with a nationwide large-scale sample. *PloS One*, 16(2), e0246840. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0246840>
- *Mistry, S. K., Ali, A., Akther, F., Yadav, U. N., & Harris, M. F. (2021). Exploring fear of COVID-19 and its correlates among older adults in Bangladesh. *Globalization and Health*, 17(1), 47. <https://doi.org/10.1186/s12992-021-00698-0>
- Mistry, S. K., Ali, A., Yadav, U. N., Ghimire, S., Hossain, M. B., Das Shuvo, S., Saha, M., Sarwar, S., Nirob, M., Sekaran, V. C., & Harris, M. F. (2021). Older adults with non-communicable chronic conditions and their health care access amid COVID-19 pandemic in Bangladesh: Findings from a cross-sectional study. *PloS One*, 16(7), e0255534. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0255534>
- *Mohanty, A., Dash, P., & Banerji, D. (2021). How do attitudes toward COVID-19 vaccine impact intentions to vaccinate in an emerging economy? The moderating effect of risk perception and Covid-19 anxiety. *Health Marketing Quarterly*, 38(4), 238–254. <https://doi.org/10.1080/07359683.2021.1987030>
- *Montag, C., Sindermann, C., Rozgonjuk, D., Yang, S., Elhai, J. D., & Yang, H. (2021). Investigating links between fear of COVID-19, neuroticism, social networks use disorder, and smartphone use disorder tendencies. *Frontiers in Psychology*, 12. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.682837>
- *Montefinese, M., Ambrosini, E., & Angrilli, A. (2021). Online search trends and word-related emotional response during COVID-19 lockdown in Italy: A cross-sectional online study. *PeerJ*, 9, e11858. <https://doi.org/10.7717/peerj.11858>
- *Morales-Rodríguez, F. M. (2021). Fear, stress, resilience and coping strategies during COVID-19 in Spanish university students. *Sustainability*, 13(11), 5824. <https://doi.org/10.3390/su13115824>
- *Mosazadeh, H., Charkazi, A., Ahmadi-Livani, M., Nori, A., Foroughi, A., Rahimi, A., ... & Rajabi, A. (2021). Association of fear of COVID-19 and preventive behaviors (PB) against COVID-19 in Iran. *Psychiatry*, 18(3), 169-175. <https://doi.org/10.5603/PSYCH.a2021.0016>
- Murray, D. R., Trudeau, R., & Schaller, M. (2011). On the origins of cultural differences in conformity: four tests of the pathogen prevalence hypothesis. *Personality & Social Psychology Bulletin*, 37(3), 318–329. <https://doi.org/10.1177/0146167210394451>.
- *Nazari, N., Zekiy, A. O., Feng, L. S., & Griffiths, M. D. (2021). Psychometric validation of the Persian Version of the COVID-19-Related Psychological Distress Scale and association with COVID-19 fear, COVID-19 anxiety, optimism, and lack of resilience. *International Journal of Mental Health and Addiction*, 1–16. <https://doi.org/10.1007/s11469-021-00540-z>
- *Nguyen, H. T., Do, B. N., Pham, K. M., Kim, G. B., Dam, H. T., Nguyen, T. T., ... & Duong, T. V. (2020). Fear of COVID-19 scale—associations of its scores with health literacy and health-related

- behaviors among medical students. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 17(11), 4164. <https://doi.org/10.3390/ijerph17114164>
- Niño, M., Harris, C., Drawve, G., & Fitzpatrick, K. M. (2021). Race and ethnicity, gender, and age on perceived threats and fear of COVID-19: Evidence from two national data sources. *SSM - Population Health*, 13, 100717. <https://doi.org/10.1016/j.ssmph.2020.100717>
- *Oğraş, M. S., & Yıldırım, K. (2021). The relationship of psychogenic erectile dysfunction with coronavirus anxiety in the COVID-19 pandemic period. *Acta Medica Mediterranea*, 37, 2377-2381.
- *Olapegba, P. O., Chovwen, C. O., Ayandele, O., & Ramos-Vera, C. (2021). Fear of COVID-19 and Preventive Health Behavior: Mediating role of post-traumatic stress symptomology and psychological distress. *International Journal of Mental Health and Addiction*, 1–12. Advance online publication. <https://doi.org/10.1007/s11469-021-00557-4>
- *Osagiator Ariyo, J., Olutope Akinawo, E., Chinonye Akpunne, B., Oluwasanmi Kumuyi, D., & Foluke Onisile, D. (2021). An Investigation of associations and incidence of anxiety, depression, perceived vulnerability to diseases, and fear of COVID-19 among Nigerian health care workers. *Archives of Pediatric Infectious Diseases*, (In Press).
- *Oti-Boadi, M., Malm, E., Dey, N., & Oppong, S. (2021). Fear of COVID-19: Psychological distress and coping among university students in Ghana. *Current Psychology (New Brunswick, N.J.)*, 1–11. Advance online publication. <https://doi.org/10.1007/s12144-021-02267-5>
- *Özsoy, G., Yılmaz, H., & Özsoy, İ. (2021). The effect of COVID-19 pandemic on pain, physical activity, and anxiety in individuals with chronic musculoskeletal pain. *Tepecik Eğitim ve Araştırma Hastanesi Dergisi*, 31(3), 355-361. <https://doi.org/10.5222/terh.2021.23356>
- Page, M. J., McKenzie, J. E., Bossuyt, P. M., Boutron, I., Hoffmann, T. C., Mulrow, C. D., Shamseer, L., Tetzlaff, J. M., Akl, E. A., Brennan, S. E., Chou, R., Glanville, J., Grimshaw, J. M., Hróbjartsson, A., Lalu, M. M., Li, T., Loder, E. W., Mayo-Wilson, E., McDonald, S., McGuinness, L. A., ... Moher, D. (2021). The PRISMA 2020 statement: An updated guideline for reporting systematic reviews. *BMJ*, 372, n71. <https://doi.org/10.1136/bmj.n71>.
- *Pavlenko, V., Kurapov, A., Drozdov, A., Korchakova, N., Reznik, A., & Isralowitz, R. (2021). COVID-19 fear association with Ukrainian “help profession” student mental health, substance use, and resilience. *Journal of Loss and Trauma*, 1-4. <https://doi.org/10.1080/15325024.2021.1961408>
- *Pegorari, M. S., Silva, C., Araújo, F. C., Silva, J., Ohara, D. G., Matos, A. P., Matos, A. P., & Pinto, A. (2021). Factors associated with social isolation and loneliness in community-dwelling older adults during pandemic times: a cross-sectional study. *Revista da Sociedade Brasileira de Medicina Tropical*, 54, e01952020. <https://doi.org/10.1590/0037-8682-0195-2020>
- *Peker, A., & Cengiz, S. (2021). Covid-19 fear, happiness and stress in adults: the mediating role of psychological resilience and coping with stress. *International Journal of Psychiatry in Clinical Practice*, 1–9. Advance online publication. <https://doi.org/10.1080/13651501.2021.1937656>
- Pigott, T. A. (1999). Gender differences in the epidemiology and treatment of anxiety disorders. *The Journal of Clinical Psychiatry*, 60(Suppl 18), 4–15.
- *Piqueras, J. A., Gomez-Gomez, M., Marzo, J. C., Gomez-Mir, P., Falco, R., Valenzuela, B., & PSICORECUR-SOS COVID-19 study group (2021). Validation of the Spanish Version of Fear of COVID-19 Scale: Its association with acute stress and coping its association with acute stress and coping. *International Journal of Mental Health and Addiction*, 1–18. <https://doi.org/10.1007/s11469-021-00615-x>

- *Pressley, T., Ha, C., & Learn, E. (2021). Teacher stress and anxiety during COVID-19: An empirical study. *School Psychology, 36*(5), 367–376. <https://doi.org/10.1037/spq0000468>
- *Ranieri, J., Guerra, F., Cilli, E., Caiazza, I., Gentili, N., Ripani, B., ... & Di Giacomo, D. (2021). Buffering effect of e-learning on Generation Z undergraduate students: A cross-sectional study during the second COVID-19 lockdown in Italy. *Mediterranean Journal of Clinical Psychology, 9*(2). <https://doi.org/10.13129/2282-1619/mjcp-3051>
- *Raslan, H. A., A., N., Mohammed Mahmoud Abu Salem, E., AbdElaal, A., Mahmoud, O., & Ali Ibrahim Almanzlawi, H. (2021). Preoperative Anxiety Level and Fear of Covid 19 among adult patients undergoing elective surgery. *Egyptian Journal of Health Care, 12*(2), 693-704.
- *Rodríguez-Hidalgo, A. J., Pantaleón, Y., Dios, I., & Falla, D. (2020). Fear of COVID-19, Stress, and anxiety in university undergraduate students: A predictive model for depression. *Frontiers in Psychology, 11*, 591797. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2020.591797>
- Rosenthal, R. (1979). The file drawer problem and tolerance for null results. *Psychological Bulletin, 86*(3), 638. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.86.3.638>
- *Salehi, L., Rahimzadeh, M., Molaei, E., Zaheri, H., & Esmaelzadeh-Saeieh, S. (2020). The relationship among fear and anxiety of COVID-19, pregnancy experience, and mental health disorder in pregnant women: A structural equation model. *Brain and Behavior, 10*(11), e01835. <https://doi.org/10.1002/brb3.1835>
- *Sarigedik, E., & Ölmez, S. B. The investigation of the relationships among coronavirus anxiety, cyberchondria, and online shopping. *Konuralp Medical Journal, 13*(S1), 446-454. <https://doi.org/10.18521/ktd.928468>
- Schwartz, S. H., & Bilsky, W. (1990). Toward a theory of the universal content and structure of values: Extensions and cross-cultural replications. *Journal of Personality and Social Psychology, 58*(5), 878.
- *Sharifi, N., Rezaei, N., Fathnezhad-Kazemi, A., & Ghiasi, F. (2021). Association between Fear of COVID-19 with Self-care Behaviors in Elderly: A Cross- Sectional Study. *Social Work in Public Health, 36*(5), 606–614. <https://doi.org/10.1080/19371918.2021.1937435>
- Shekrladze, I., Javakhishvili, N., & Chkhaidze, N. (2021). Culture Related Factors May Shape Coping During Pandemics. *Frontiers in Psychology, 12*, 1636.
- Shulruf, B., Hattie, J., & Dixon, R. (2007). Development of a new measurement tool for individualism and collectivism. *Journal of Psychoeducational Assessment, 25*(4), 385-401.
- *Siddique, R. F., Ahmed, O., & Hossain, K. N. (2021). Relationship between the fear of COVID-19 disease and sleep quality: the mediating role of stress. *Heliyon, 7*(5), e07033. <https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2021.e07033>
- Singelis, T. M., Triandis, H. C., Bhawuk, D., & Gelfand, M. J. (1995). Horizontal and vertical dimensions of individualism and collectivism: A theoretical and measurement refinement. *Cross-Cultural Research: The Journal of Comparative Social Science, 29*(3), 240–275. <https://doi.org/10.1177/106939719502900302>
- *Skalski, S., Uram, P., Dobrakowski, P., & Kwiatkowska, A. (2021). The link between ego-resiliency, social support, SARS-CoV-2 anxiety and trauma effects. Polish adaptation of the Coronavirus Anxiety Scale. *Personality and Individual Differences, 171*, 110540. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2020.110540>
- *Soares, F. R., Afonso, R. M., Martins, A. P., Pakpour, A. H., & Rosa, C. P. (2021). The fear of the COVID-19 Scale: validation in the Portuguese general population. *Death Studies, 1*–7. <https://doi.org/10.1080/07481187.2021.1889722>
- *Sotomayor-Beltran, C., Matta-Solis, H., Perez-Siguas, R., Matta-Solis, E., & Matta-Zamudio, L. (2021). Fear of COVID-19 among Peruvian people living in disadvantaged communities: A

- cross-sectional study. *Clinical Practice and Epidemiology in Mental Health : CP & EMH*, 17, 19–25. <https://doi.org/10.2174/1745017902117010019>
- Spoorthy, M. S., Pratapa, S. K., & Mahant, S. (2020). Mental health problems faced by healthcare workers due to the COVID-19 pandemic–A review. *Asian Journal of Psychiatry*, 51, 102119.
- *Srivastava, A., Bala, R., Srivastava, A. K., Mishra, A., Shamim, R., & Sinha, P. (2020). Anxiety, obsession and fear from coronavirus in Indian population: a web-based study using COVID-19 specific scales. *International Journal of Community Medicine and Public Health*, 7(11), 4570-7. <https://dx.doi.org/10.18203/2394-6040.ijcmph20204763>
- *Stănculescu, E. (2021). Fear of covid-19 in Romania: Validation of the Romanian version of the fear of covid-19 scale using graded response model analysis. *International Journal of Mental Health and Addiction*. <https://doi.org/10.1007/s11469-020-00428-4>
- *Suhail, A., Dar, K. A., & Iqbal, N. (2021). COVID-19 related fear and mental health in Indian sample: The buffering effect of support system. *Current Psychology*, 1–12. <https://doi.org/10.1007/s12144-021-01694-8>
- *Sürme, Y., Özmen, N., & Ertürk Arik, B. (2021). Fear of COVID-19 and related factors in emergency department patients. *International Journal of Mental Health and Addiction*, 1–9. <https://doi.org/10.1007/s11469-021-00575-2>
- *Takeda, T., Kai, S., & Yoshimi, K. (2021). Association between premenstrual symptoms and posttraumatic stress symptoms by COVID-19: A cross-sectional study with Japanese high school students. *The Tohoku Journal of Experimental Medicine*, 255(1), 71–77. <https://doi.org/10.1620/tjem.255.71>
- *Tan, B., Ay, B., Özdemir, J., & Çaliyurt, O. (2021). Fear of Covid-19 among medical students and associated factors. *Turkish Medical Student Journal* 8(1), 13-16. <https://doi.org/10.4274/tmsj.galenos.2021.08.01.04>
- *Teng, Y. M., Wu, K. S., & Xu, D. (2021). The association between fear of coronavirus disease 2019, mental health, and turnover intention among quarantine hotel employees in China. *Frontiers in Public Health*, 9, 668774. <https://doi.org/10.3389/fpubh.2021.668774>
- *Terzic-Supic, Z., Todorovic, J., Bajcetic, M., Jankovic, J., Santric-Milicevic, M., Stamenkovic, Z., ... & Matejic, B. (2021). Knowledge, attitudes and practices and fear of COVID-19 among medical students in Serbia. *The Journal of Infection in Developing Countries*, 15(06), 773-779. <https://doi.org/10.3855/jidc.14298>
- Triandis, H. C., Bontempo, R., Villareal, M. J., Asai, M., & Lucca, N. (1988). Individualism and collectivism: Cross-cultural perspectives on self-ingroup relationships. *Journal of Personality and Social Psychology*, 54(2), 323.
- Tsur, N., & Abu-Raiya, H. (2020). COVID-19-related fear and stress among individuals who experienced child abuse: The mediating effect of complex posttraumatic stress disorder. *Child Abuse & Neglect*, 110(Pt 2), 104694. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2020.104694>
- *Ullah, I., Lin, C. Y., Malik, N. I., Wu, T. Y., Araban, M., Griffiths, M. D., & Pakpour, A. H. (2021). Factors affecting Pakistani young adults' intentions to uptake COVID-19 vaccination: An extension of the theory of planned behavior. *Brain and Behavior*, 11(11), e2370. <https://doi.org/10.1002/brb3.2370>
- *Ünver, S., & Yeniğün, S. C. (2021). COVID-19 fear level of surgical nurses working in pandemic and surgical units. *Journal of PeriAnesthesia Nursing*. <https://doi.org/10.1016/j.jopan.2021.04.014>
- *van de Venter, R., Williams, R., Stindt, C., & Ten Ham-Baloyi, W. (2021). Coronavirus-related anxiety and fear among South African diagnostic radiographers working in the clinical

- setting during the pandemic. *Journal of Medical Imaging and Radiation Sciences*, 52(4), 586–594. <https://doi.org/10.1016/j.jmir.2021.09.016>
- *Van Pham, T., Van Huynh, S., Dang-Thi, N. T., & Tran-Chi, V. L. (2021). Fear of COVID-19 among Vietnamese undergraduates and predictors of their fear. *Journal of Biochemistry Technology*, 12(3), 27-32. <https://doi.org/10.51847/iSWa5cqOkF>
- *Vinaccia, S., Bahamón, M. J., Trejos-Herrera, A. M., Lee, S. A., Quiceno, J. M., Gómez, C. A., Vega DoLugar, S., & Pelaez, E. C. (2021). Validating the coronavirus anxiety scale in a Colombian sample. *Death Studies*. <https://doi.org/10.1080/07481187.2021.1944401>
- *Vu, B. T., & Bosmans, G. (2021). Psychological impact of COVID-19 anxiety on learning burnout in Vietnamese students. *School Psychology International*, 42(5), 486-496. <https://doi.org/10.1177/01430343211013875>
- *Wakashima, K., Asai, K., Kobayashi, D., Koiwa, K., Kamoshida, S., & Sakuraba, M. (2020). The Japanese version of the Fear of COVID-19 scale: Reliability, validity, and relation to coping behavior. *PloS One*, 15(11), e0241958. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0241958>
- Wheaton, M. G., Ward, H. E., Silber, A., McIngvale, E., & Björgvinsson, T. (2021). How is the COVID-19 pandemic affecting individuals with obsessive-compulsive disorder (OCD) symptoms?. *Journal of Anxiety Disorders*, 81, 102410. <https://doi.org/10.1016/j.janxdis.2021.102410>
- Xiaoming, X., Ming, A., Su, H., Wo, W., Jianmei, C., Qi, Z., ... & Li, K. (2020). The psychological status of 8817 hospital workers during COVID-19 Epidemic: A cross-sectional study in Chongqing. *Journal of Affective Disorders*, 276, 555-561.
- *Yadav, U. N., Yadav, O. P., Singh, D. R., Ghimire, S., Rayamajhee, B., Kanti Mistry, S., Rawal, L. B., Ali, A. M., Kumar Tamang, M., & Mehta, S. (2021). Perceived fear of COVID-19 and its associated factors among Nepalese older adults in eastern Nepal: A cross-sectional study. *PloS One*, 16(7), e0254825. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0254825>
- Yadav, U. N., Yadav, O. P., Singh, D. R., Ghimire, S., Rayamajhee, B., Kanti Mistry, S., Rawal, L. B., Ali, A. M., Kumar Tamang, M., & Mehta, S. (2021). Perceived fear of COVID-19 and its associated factors among Nepalese older adults in eastern Nepal: A cross-sectional study. *PloS One*, 16(7), e0254825. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0254825>
- *Yıldırım, M., & Guler, A. (2021). Coronavirus anxiety, fear of COVID-19, hope and resilience in healthcare workers: a moderated mediation model study. *Health Psychology Report*. <https://doi.org/10.5114/hpr.2021.107336>
- *Yurttaş, B., Poyraz, B. C., Sut, N., Ozdede, A., Oztas, M., Uğurlu, S., Tabak, F., Hamuryudan, V., & Seyahi, E. (2021). Willingness to get the COVID-19 vaccine among patients with rheumatic diseases, healthcare workers and general population in Turkey: a web-based survey. *Rheumatology International*, 41(6), 1105–1114. <https://doi.org/10.1007/s00296-021-04841-3>
- *Zolotov, Y., Reznik, A., Bender, S., & Isralowitz, R. (2020). COVID-19 fear, mental health, and substance use among Israeli university students. *International Journal of Mental Health and Addiction*, 1–7. <https://doi.org/10.1007/s11469-020-00351-8>

EXTENDED ABSTRACT

Giriş

COVID-19 ile ilişkili korku ve kaygının depresyon (Erbicer vd., 2021; Rodríguez-Hidalgo vd., 2021), anksiyete (Bakioğlu vd., 2021), obsesif-kompulsif bozukluk (Khosravani vd., 2021a; Khosravani vd., 2021b; Wheaton vd., 2021), TSSB (Kira vd., 2020; Tsur ve Abu-Raiya, 2020) ve yaygın anksiyete bozukluğu (Gambin vd., 2020; Nwachukwu vd., 2020) gibi çeşitli psikolojik sorunlarla ilişkili olduğu ortaya konulmuştur. Bu çalışmanın temel amacı, COVID-19 ile ilişkili korku ve kaygı üzerine bir sistematik bir inceleme ve meta-analiz çalışması yürütmektir. İkincil amacı ise bazı demografik ve metodolojik moderatörlerin (ör., çalışmalardaki kadın oranı, yaş, kültür) COVID-19 ile ilişkili korku ve kaygı düzeyleri üzerindeki etkisini incelemektir.

Yöntem

İlgili olabilecek çalışmaları belirlemek amacıyla SCOPUS, Google Scholar, PubMed ve Web of Science veri tabanları dahil olmak üzere çeşitli veri tabanları taranmıştır. Mevcut çalışmaya dahil edilen yayınların kalitesini belirlemek için Kesitsel Çalışmalar için Kalite Değerlendirme Aracı (AXIS) kullanılmıştır (Downes vd., 2016). Değerlendirme aracı 20 maddeden oluşmakta ve Evet “1”, Hayır “0” ve Belirsiz/Bilinmiyor “0” olarak kodlanmıştır. Bireysel çalışmalardan elde edilen puanlar COVID-19 korkusu için %65'ten ve COVID-19 kaygısı için %70'ten yüksek olduğu belirlenmiştir.

Bu çalışmada COVID-19 korkusu ve COVID-19 kaygısının ortalamasını tahmin etmek için rastgele etkiler modeli kullanılmıştır. Meta-analize dahil edilen çalışmalar arasındaki heterojenliği değerlendirmek amacıyla Q testi ve I2 değerleri kullanılmıştır. Dahil edilen çalışmalar arasındaki olası heterojenliğin kaynağını saptamak için ise analog ANOVA ve meta-regresyon analizleri yapılmıştır. Olası kategorik moderatörler kıta, hedef popülasyon ve kültüdü ve sürekli moderatörler ise yaş ve çalışmalardaki kadın katılımcı oranıydı. Yayın yanlılığını belirlemek için ise Rosenthal's fail-safe N, Funnel plot ve Egger regresyon testi kullanılmıştır.

Bulgular

Çalışma bulguları incelendiğinde, heterojenliğe ilişkin Cochran Q-istatistikleri COVID-19 ile ilişkili korku ve kaygı için sırasıyla 24.271 ve 59.08 olarak tahmin edilmiş ve anlamlı bulunmuştur. I2 değerlerinin korku için yüksek düzeyde olduğu tespit edilmiştir (%99,52). Ancak, kaygı için I2 değerinin düşük düzeyde olduğu bulunmuştur (%32,30). Mevcut çalışmada, COVID-19 korkusunun birleştirilmiş ortalaması 18.96 (95% CI: 18.43-19.50) ve COVID-19 kaygısının birleştirilmiş ortalaması 2.50 (95% CI: 1.75-2.25) olarak tespit edilmiştir.

Moderatör analizleri incelendiğinde, COVID-19 korkusu ortalamalarında kıta ve kültür açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar olduğu, ancak hedef popülasyona göre anlamlı bir fark olmadığı ortaya konulmuştur. COVID-19 kaygısı ortalamalarında ise kıta ve hedef popülasyon açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar olduğu, ancak kültüre göre anlamlı bir fark olmadığı bulunmuştur.

Tartışma ve Sonuç

Bu sistematik inceleme ve meta-analiz çalışması ile COVID-19 ile ilişkili korku ve kaygının birleştirilmiş ortalaması ortaya konulmuştur. Mevcut çalışmanın birkaç sınırlılığı olmasına rağmen, sonuçlar COVID-19 ile ilişkili korku ve kaygının yüksek düzeyde olmadığını ortaya koymuştur. Ek olarak, kolektivist yönelimli kültürlerde ve Orta Doğu'da daha yüksek COVID-19 ile ilişkili korku saptanırken, hastane personeli ve Orta Doğu'da daha yüksek COVID-19 ile ilişkili kaygıya dair ek kanıtlar bulunmuştur.

APPENDIX

Table 1

Study characteristics

Author	N (sample size)	Country	Continent	Target population	Sample age (mean)	Female (%)
Studies included in the meta-analysis for the mean of COVID-19 related fear						
Nguyen et al., 2020	5423	Vietnam	Asia	University Students	22.00	52.10
Bharatharaj et al., 2021	95	India	Asia	General Population	31.07	49.00
Doshi et al., 2020	1499	India	Asia	General Population	N.A.	54.40
Broche-Perez et al., 2020	772	Cuba	North America	General Population	36.00	73.70
Barbosa-Camacho et al., 2020	1216	Mexico	North America	Hospital Staff	37.50	61.00
García-Reyna et al., 2020	2860	Mexico	North America	Hospital Staff	N.A.	57.38
Zolotov et al., 2020	370	Israel	Europe	University Students	25.2	78.1
Martinez-Lorca et al., 2020	606	Spain	Europe	University Students	21.59	82
Gritsenko et al., 2020	939	Belarus and Russia	Europe	University Students	21.80	80.80
Haktanır et al., 2020	668	Türkiye	Europe	General Population	31.04	72.00
Bakioğlu et al., 2020	960	Türkiye	Europe	General Population	29.74	69.1
Akbari et al., 2021	541	Iran	Asia	Infected Population	41.3	52.3
Aksoy et al., 2021	1060	Türkiye	Europe	General Population	29.76	66.5
Alharbi et al., 2021	803	Saudi Arabia	Middle East	General Population	29.1	69.5
Ali et al., 2021-1	545	Bangladesh	Asia	General Population	N.A.	N.A.
Ali et al., 2021-2	111	Australia	Oceania	General Population	N.A.	N.A.
Ali et al., 2021-3	123	Canada and USA	North America	General Population	N.A.	N.A.
Ali et al., 2021-4	121	Sweden and UK	Europe	General Population	N.A.	N.A.
Ali et al., 2021-5	225	UAE	Middle East	General Population	N.A.	N.A.
Ali et al., 2021-6	130	Egypt	Middle East	General Population	N.A.	N.A.
Alnazly et al., 2021	365	Jordan	Middle East	Hospital Staff	N.A.	55.6
Alothman et al., 2021	554	Saudi Arabia	Middle East	General Population	34.5	82.86
Al-Shannaq et al., 2021	725	Jordan	Middle East	General Population	33.7	56.4
Aluh et al., 2021	1011	Nigeria	Africa	General Population	N.A.	62.6

Antonio & Elizabeth, 2021	438	Mexico	North America	General Population	N.A.	74.4
Asgari Ghoncheh et al., 2021	696	Iran	Middle East	Older Adults	69.56	57.9
Aslam et al., 2021	250	Pakistan	Asia	General Population	24.02	35.6
Aslan & Dinç, 2021	845	Türkiye	Europe	Hospital Staff	N.A.	72.2
Ayandele et al., 2021	1172	Nigeria	Africa	General Population	22.9	54.5
Aygör & Çayır, 2021	243	Türkiye	Europe	Hospital Staff	31.07	80.2
Barbosa-Camacho et al., 2021	1216	Mexico	North America	General Population	37.5	61
Barua et al., 2021	370	Bangladesh	Asia	Hospital Staff	30.5	39.7
Belen, 2021	304	Türkiye	Europe	University Students	22.37	71.6
Cervantes-Guevara et al., 2021	1529	Mexico	North America	School Personnel	N.A.	56.5
Chodkiewicz & Gola, 2021	756	Poland	Europe	General Population	31.91	79.1
Couto et al., 2021	227	Brazil	South America	Hospital Staff	33.01	67.8
De los Santos & Labrague, 2021	385	Philippines	Asia	Hospital Staff	32.65	84.2
De Los Santos et al., 2021	261	Philippines	Asia	Healthcare Students	20.7	81.2
Deniz Günaydın, 2021	447	Türkiye	Europe	General Population	39.44	62.9
Deniz, 2021	667	Türkiye	Europe	General Population	31.22	30.3
Doğan et al., 2021	135	Türkiye	Europe	Medical	47.39	33.3
Elyased & Ghazi, 2021	275	Egypt	Middle East	Healthcare Students	N.A.	65.1
Ercan et al., 2021	156	Türkiye	Europe	Older Adults	71.86	46.2
Flora et al., 2021	88	Greece	Europe	Academics	N.A.	78.4
Ghaderi et al., 2021	457	Iran	Middle East	General Population	37.86	44.9
Golabi et al., 2021	200	Iran	Middle East	Medical	57.11	15
Gözpınar et al., 2021	381	Türkiye	Europe	Teenager	15.36	49.4
Grande & Doyle-Baker, 2021	680	Canada	North America	University Students	23	73.4
Green et al., 2021	608	Pakistan	Asia	University Students	24.76	58
Gélinas et al., 2021-1	191	Canada	North America	Hospital Staff	41.03	93.2
Gélinas et al., 2021-2	1517	Canada	North America	Hospital Staff	41.11	86.3
Günaydın, 2021	513	Türkiye	Europe	University Students	N.A.	81.9
Gündoğan, 2021	430	Türkiye	Europe	University Students	22.3	64.9
Hasan et al., 2021	756	Bangladesh	Asia	General Population	22.24	41
Hwang et al., 2021-1	186	South Korea	Asia	General Population	39.19	44.1

Hwang et al., 2021-2	17	South Korea	Asia	Clinical	40.6	23.5
Izhar et al., 2021	626	Pakistan	Asia	General Population	N.A.	88
Kakodkar et al., 2021	198	India	Asia	University Students	N.A.	60.1
Karadem et al., 2021	527	Türkiye	Europe	Hospital Staff	35.7	55
Karahan et al., 2021	138	Türkiye	Europe	Hospital Staff	37.6	47.8
Karataş et al., 2021	1186	Türkiye	Europe	General Population	41.042	57.8
Karawekpanyawong et al., 2021	244	Thailand	Asia	Healthcare Students	20.7	75
Kardaş, 2021	679	Türkiye	Europe	General Population	26.7	68.8
Kayış et al., 2021	773	Türkiye	Europe	General Population	24.36	71.9
Kukreti et al., 2021	2603	China	Asia	Teachers	N.A.	71.6
Kuru Alıcı & Öztürk Çopur, 2021	234	Türkiye	Europe	Healthcare Students	20.12	32.1
Landa-Blanco et al., 2021	595	Honduras	North America	General Population	25.1	62.02
Mahmoud et al., 2021	382	Egypt	Middle East	Hospital Staff	33.83	68.6
Majeed et al., 2021	487	Pakistan	Asia	Hospital Staff	N.A.	62.2
Mamun, 2021	10052	Bangladesh	Asia	General Population	26.95	43.8
Matsushima et al., 2021	558	Japan	Asia	Postpartum Women	N.A.	100
Mekori-Domachevsky et al., 2021-1	44	Israel	Europe	Medical	14.62	54
Mekori-Domachevsky et al., 2021-2	40	Israel	Europe	Medical	48.24	80
Mistry et al., 2021	1032	Bangladesh	Asia	Older Adults	N.A.	34.5
Montag et al., 2021	932	China	Asia	University Students	21.1	74.6
Montefinese et al., 2021	71	Italy	Europe	General Population	26.2	88.7
Mosazadeh et al., 2021	734	Iran	Middle East	General Population	33.97	51.9
Olapegba et al., 2021	1172	Nigeria	Africa	General Population	22.9	54.5
Osagiator Ariyo et al., 2021	413	Nigeria	Africa	Hospital Staff	38.7	52.1
Oti-Boadi et al., 2021	209	Ghana	Africa	University Students	21.54	35.9
Gerçeker et al., 2021	402	Türkiye	Europe	Parents	40.24	89.1
Altınayak & Yılar Erkek, 2021	1749	Türkiye	Europe	General Population	32.9	53.6
Pavlenko et al., 2021	907	Ukrania	Europe	Healthcare Students	20.6	82.2
Peker & Cengiz, 2021	827	Türkiye	Europe	General Population	29.18	62.4
Piqueras et al., 2021	1146	Spain	Europe	General Population	35.39	75.2
Raslan et al., 2021	220	Egypt	Middle East	Medical	40.1	N.A.

Rodriguez-Hidalgo et al., 2021	640	Ecuador	South America	University Students	21.69	72
Sharifi et al., 2021	350	Iran	Middle East	Older Adults	69.91	62.6
Siddique et al., 2021	521	Bangladesh	Asia	General Population	24.78	49.70
Soares et al., 2021	1203	Portugal	Europe	General Population	41.7	68
Sotomayor-Beltran et al., 2021	449	Peru	South America	General Population	40.75	51.2
Suhail et al., 2021	163	India	Asia	General Population	26.64	53.37
Sürme et al., 2021	639	Türkiye	Europe	Medical	46.12	46.6
Takeda et al., 2021	871	Japan	Asia	University Students	N.A.	N.A.
Tan et al., 2021	352	Türkiye	Europe	University Students	20.04	65.7
Teng et al., 2021	170	China	Asia	Hotel Employees	N.A.	58.2
Terzic-Supic et al., 2021	1722	Serbia	Europe	Healthcare Students	22.26	70.8
Ullah et al., 2021	1034	Pakistan	Asia	Young Adults	22.17	71.9
Ünver & Yeniğün, 2021	202	Türkiye	Europe	Hospital Staff	35.54	71.3
van de Venter et al., 2021	248	South Africa	Africa	Hospital Staff	N.A.	89.9
Van Pham et al., 2021	807	Vietnam	Asia	University Students	N.A.	78.7
Wakashima et al., 2020	450	Japan	Asia	General Population	48.13	65
Yadav et al., 2021	847	Nepal	Asia	Older Adults	N.A.	48.9
Can & Bayar, 2021	171	Türkiye	Europe	Hospital Staff	N.A.	45.6
Yıldırım & Güler, 2021	168	Türkiye	Europe	Hospital Staff	29.19	63.1
İlkteç et al., 2021	495	Türkiye	Europe	General Population	32.3	69.1
Midorikawa et al., 2021	6750	Japan	Asia	General Population	N.A.	63.50
Stănculescu, 2021	809	Romania	Europe	General Population	32.61	65.4
Morales-Rodriguez., 2021	180	Spain	Europe	University Students	20.76	61.00
Abuhammad et al., 2021	1655	Jordan	Middle East	General Population	29.5	63.8
Giordani et al., 2021a	4638	Brazil	South America	General Population	41.50	75.40
Giordani et al., 2021b	387	Mozambic	Africa	General Population	34.50	51.70
Gasparro et al., 2020	735	Italy	Europe	Hospital Staff	44.8	32.7
Salehi et al., 2020	222	Iran	Middle East	Pregnant Women	29.1	100
Kaya et al., 2020	1012	Türkiye	Europe	General Population	28.3	81.7
Cavalheiro & Sticca, 2020	354	Brazil	South America	General Population	34.9	54
Yalçın et al., 2021	588	Türkiye	Europe	General Population	30.42	55.3

Studies included in the meta-analysis for the mean of COVID-19 related anxiety

Oğraş & Yıldırım, 2021	30	Türkiye	Europe	Medical	39.73	N.A.
Mohanty et al., 2021	254	India	Asia	General Population	N.A.	47.60
Özsoy et al., 2021	70	Türkiye	Europe	Medical	50.04	74.60
Pressley et al., 2021	329	USA	North America	Teachers	N.A.	N.A.
Aydın et al., 2021	692	Türkiye	Europe	Hospital Staff	29.24	77.70
Chen et al., 2021	1011	China	Asia	General Population	41.20	61.20
van de Venter et al., 2021	248	South Africa	Africa	Hospital Staff	N.A.	89.90
Sarıgedik & Ölmez, 2021	407	Türkiye	Europe	General Population	29.54	63.90
Abroshan et al., 2021	198	Belgium	Europe	General Population	N.A.	62.60
Ranieri et al., 2021	529	Italy	Europe	University Students	21.80	79.60
Alshehry et al., 2021	1170	Saudi Arabia	Middle East	Healthcare Students	21.31	54.60
Faramawy & Abd El Kader, 2021	60	Egypt	Middle East	Hospital Staff	N.A.	68.30
Fard et al., 2021-2	118	Iran	Middle East	Mother	N.A.	100.00
Bhattacharya et al., 2021	128	Nepal	Asia	Hospital Staff	44.31	50.80
Eşkut et al., 2021	247	Türkiye	Europe	Medical	45.95	64.00
Vinaccia et al., 2021	421	Columbia	South America	General Population	26.77	60.10
García-Reyna et al., 2021	2140	Mexico	North America	Hospital Staff	36.10	58.20
Ho & Moscovitch, 2021	488	USA	North America	General Population	N.A.	48.00
Albery et al., 2021	298	UK	Europe	General Population	46.27	50.30
Kurata et al., 2021-1	139	India	Asia	General Population	32.5	35.90
Kurata et al., 2021-2	39	Malaysia	Asia	General Population	39.4	71.60
Kurata et al., 2021-3	155	Japan	Asia	General Population	37.4	79.70
Kurata et al., 2021-4	197	USA	North America	General Population	36.5	59.10
Curtis et al., 2021	281	USA	North America	General Population	64.69	44.83
Dirlik et al., 2021	253	Türkiye	Europe	General Population	N.A.	N.A.
Enea et al., 2021	100	Romania	Europe	General Population	43.64	80.00
Nazari et al., 2021	623	Iran	Middle East	General Population	32.97	61.00
Kameg et al., 2021	140	USA	North America	Hospital Staff	N.A.	76.80
Vu & Bosmans, 2021	652	Vietnam	Asia	Teenager	12.6	56.30
Ashoor et al., 2021	129	Saudi Arabia	Middle East	Hospital Staff	N.A.	36.40
Yurttaş et al., 2021-1	732	Türkiye	Europe	Medical	42.8	64.75

Yurttaş et al., 2021-2	763	Türkiye	Europe	General Population	40.8	66.18
Yurttaş et al., 2021-3	320	Türkiye	Europe	Hospital Staff	37.0	72.50
Majeed et al., 2021	240	Pakistan	Asia	General Population	N.A.	80.00
Arslan et al., 2021	315	Türkiye	Europe	University Students	21.65	67.00
Kubb & Foran, 2020	515	Germany	Europe	Parents	34.95	90.30
Srivastava et al., 2020	66	India	Asia	General Population	N.A.	36.36
Haddad et al., 2021	405	Lebanon	Middle East	General Population	28.38	79.80
Pegorari et al., 2021	86	Brazil	South America	Older Adults	71.78	68.60
Evren et al., 2020	1113	Türkiye	Europe	General Population	43.32	61.70
Skalski et al., 2021	515	Poland	Europe	General Population	34.64	58.00

Table 2

Results of the meta-analyses

Outcomes	<i>k</i>	<i>ES</i>	95% CI	<i>Z</i>	<i>p_z</i>	Cochran's <i>Q</i>	<i>p_Q</i>	<i>I²</i> (%)	Classic Fail Safe <i>N</i>
COVID-19 fear	117	18.96	18.43- 19.50	69.72	< .001	24271.36	< .001	99.52	2959
COVID-19 anxiety	41	2.50	1.75-3.25	6.52	< .001	59.08	.026	32.30	861

Note. Fail-safe *N* calculation using the Rosenthal Approach, *k* = Number of effect sizes, Cochran's *Q* = Tests of heterogeneity, CI = Confidence interval, Effect size calculations were based on the random effects model.

Table 3

Results of categorical moderator analyses

Outcome	Predictors	Categories	<i>k</i>	<i>ES</i>	95% CI	Between group <i>Q</i>
COVID-19 fear	Continent	Africa	7	20.47***	18.83-22.32	16.32**
		Asia	31	19.58***	18.52-20.65	
		Europe	46	17.58***	16.96-18.55	
		Middle East	16	20.86***	18.72-22.99	
		North America	11	18.25***	17.29-19.22	
		South America	5	18.94***	15.93-21.95	
	Target population	General population	52	18.88***	18.19-19.57	9.13
		Healthcare students	6	19.46***	15.24-23.66	
		Hospital staff	20	19.52***	17.99-21.05	
		Medical	6	19.42***	14.38-24.47	
		Older adults	5	19.77***	17.69-21.87	
		University students	17	17.39***	16.40-18.39	
COVID-19 anxiety	Culture	Collectivism	101	19.25***	18.70-19.80	9.08**
		Individualism	16	17.13***	15.86-18.40	
	Continent	Asia	9	1.12***	0.88-1.35	17.50***
		Europe	17	2.93***	1.60-4.27	
		Middle East	6	3.87***	0.78-6.96	
		North America	6	2.94***	1.72-4.17	
		South America	2	1.39	-1.80-4.59	
	Target population	General population	21	1.18***	0.95-1.40	8.95*
		Hospital staff	8	5.35***	1.32-8.97	
		Medical	4	4.15***	0.86-7.44	
		University students	2	3.83**	*2.01-9.67	
	Culture	Collectivism	30	2.63***	1.69-3.55	0.00
		Individualism	11	2.64***	1.55-3.72	

Note. *k* = Number of effect sizes, Cochran's *Q* = Tests of heterogeneity, CI: Confidence interval. * $p < .05$. ** $p < .01$. *** $p < .001$.

Table 4

Results of multivariate meta regression analysis for COVID-19 related fear, anxiety, and stress

Predictors	COVID-19 related fear				COVID-19 related anxiety			
	β	S.E.	z	p	β	S.E.	z	p
Sample age	0.01	0.05	0.20	.84	-0.05	0.04	-1.28	.20
Female proportion	-0.02	0.03	-0.68	.49	-0.04	0.04	-0.96	.34

Note. β = Regression coefficient; S.E. = Standart error z = Significance of moderator. * $p < .05$. ** $p < .01$. *** $p < .001$.

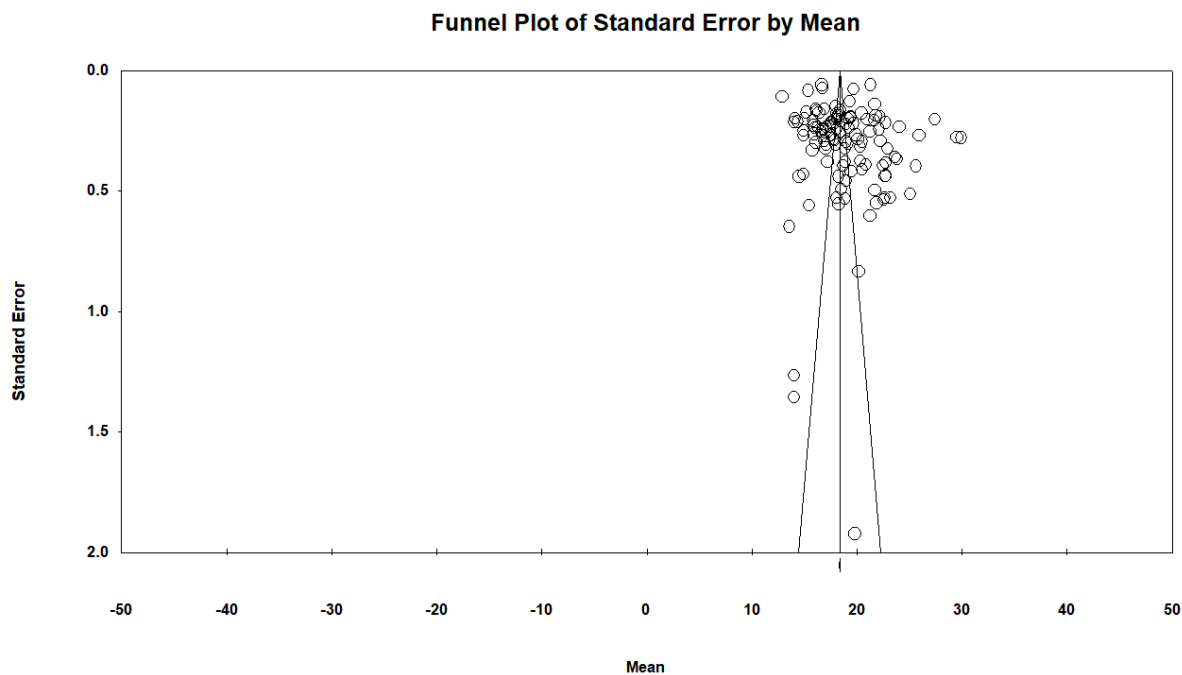

Figure1-1. Funnel plot of standard error for the mean of COVID-19 related fear

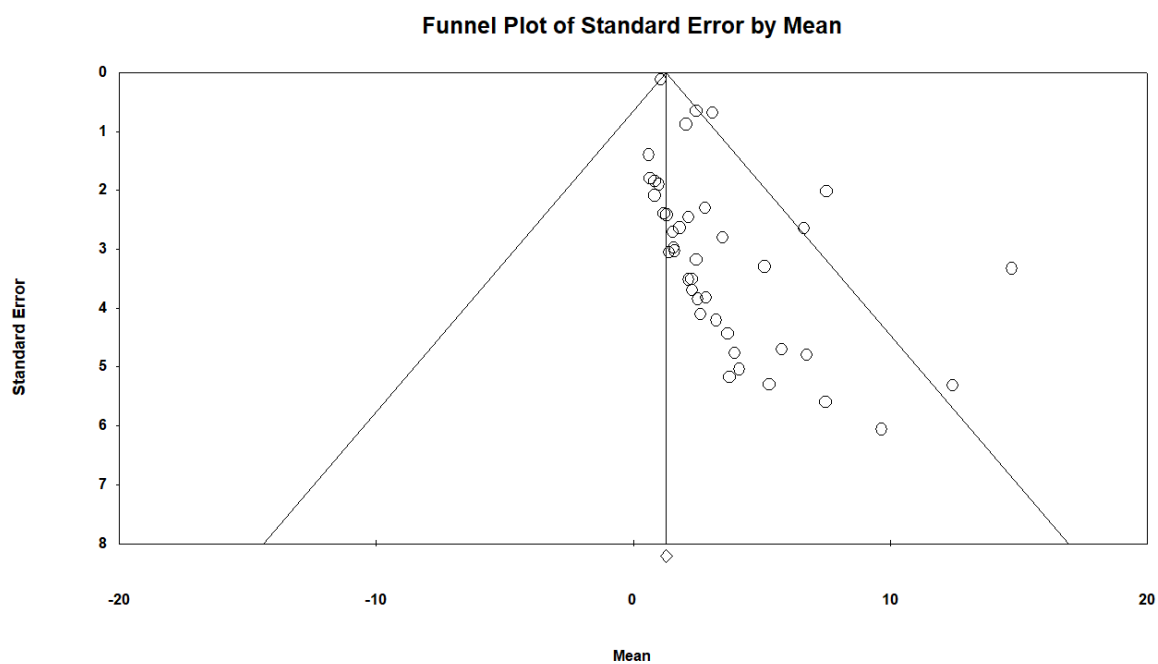

Figure1-2. Funnel plot of standard error for the mean of COVID-19 related anxiety

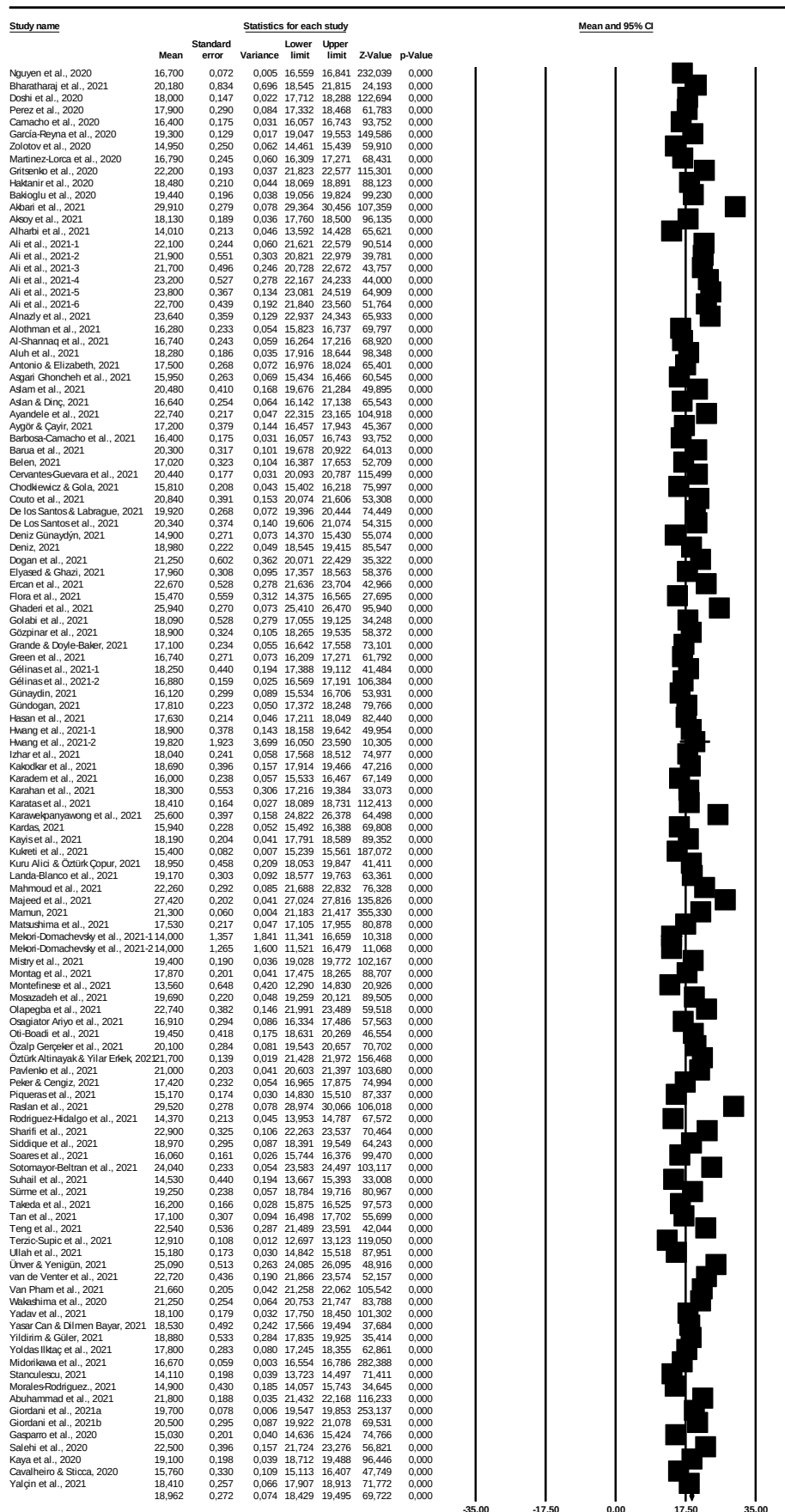

Figure2-1. Forest plot for the mean of COVID-19 related fear

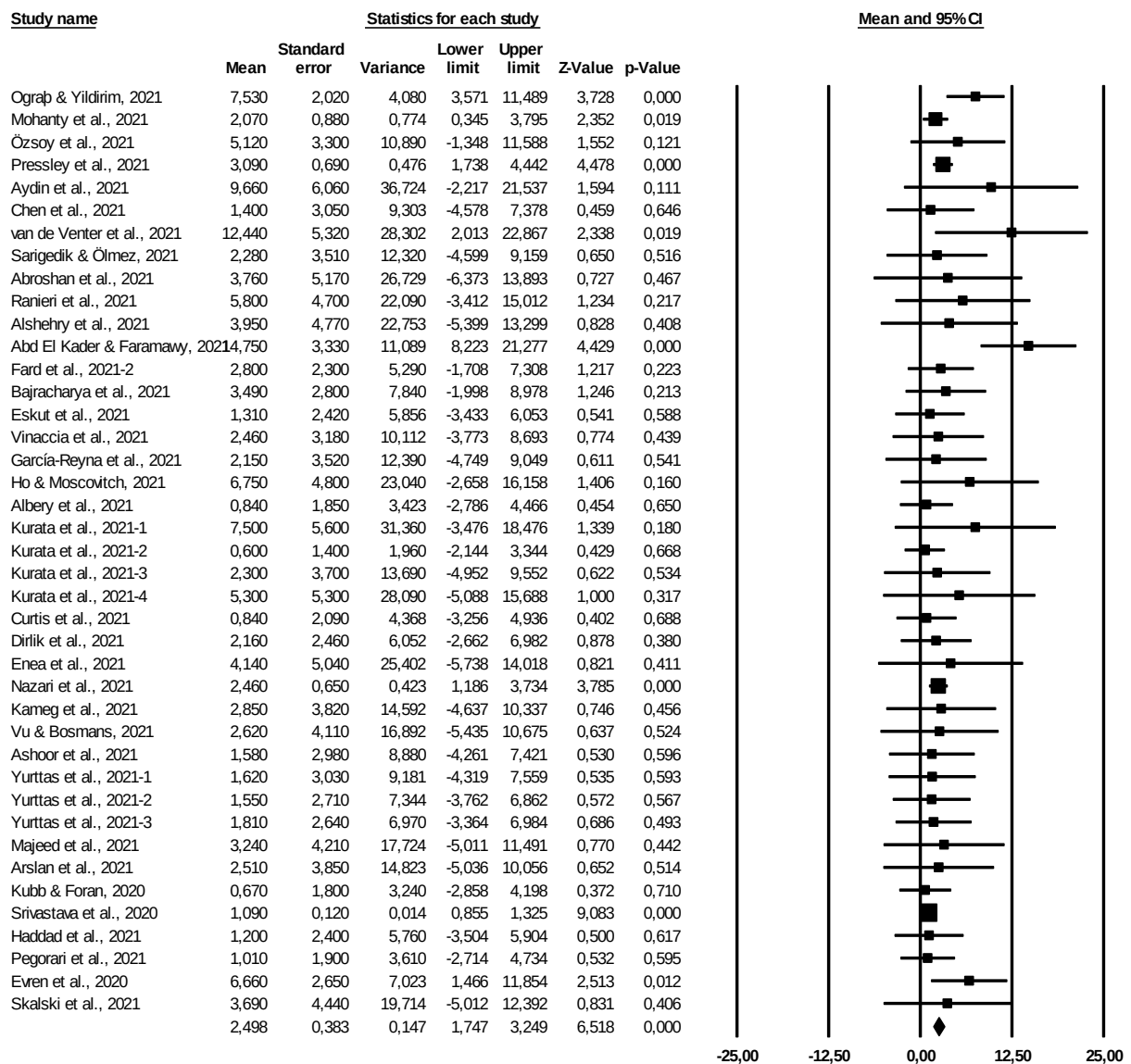

Figure2-2. Forest plot for the mean of COVID-19 related anxiety

Personality Disorders: A Bibliometric Analysis

Kişilik Bozuklukları: Bibliyometrik Bir Analiz

Hasan ATA^[1] Aybala ALBAY^[2] Marty JENCIUS^[3]

Received Date: April 15, 2025

ABSTRACT

Accepted Date: June 30, 2025

This study aims to map the studies on personality disorders using the bibliometric analysis method. It focuses on how the studies on personality disorders have evolved over the years, their distribution across different fields, their relationships with other concepts, the interest of countries, institutions, and researchers in personality disorders, and the visualization of relationships between studies and researchers. For the bibliometric analysis of personality disorders, contents indexed in the Web of Science database were used as criteria. VOSviewer software was used for the bibliometric analysis. The keywords used in the literature search were determined as: personality disorders, personality traits, and personality disorder. A literature search conducted on July 18, 2024, in the Web of Science database without any publication type limitation related to personality disorders reached 77,118 studies published between 1975-2024. Most of the studies were conducted in psychiatry, clinical psychology, and multidisciplinary psychology. The analysis results show that personality disorders have always been a topic of interest to researchers in the international literature, but this interest has increased significantly, especially after 2004. This study will contribute to future research by identifying gaps in the literature and the trends of researchers regarding the concept.

Keywords: *personality disorders, personality disorder, personality traits, bibliometric analysis*

Başvuru Tarihi: 15 Nisan 2025

ÖZ

Kabul Tarihi: 30 Haziran 2025

Bu çalışma, bibliyometrik analiz yöntemini kullanarak kişilik bozuklukları üzerine yapılan çalışmaların bir haritasını çıkarmayı amaçlamaktadır. Kişilik bozuklukları üzerine yapılan çalışmaların yıllar içinde nasıl geliştiği, farklı alanlara dağılımı, diğer kavramlarla ilişkisi, ülkelerin, kurumların ve araştırmacıların kişilik bozukluklarına olan ilgisi, çalışmalar ve araştırmacılar arasındaki ilişkilerin görselleştirilmesi gibi konulara odaklanılmaktadır. Kişilik bozukluklarının bibliyometrik analizi için Web of Science veri tabanında indekslenen içerikler kriter olarak kullanılmıştır. Bibliyometrik analiz için VOSviewer yazılımı kullanılmıştır. Literatür taramasında kullanılan anahtar kelimeler: kişilik bozuklukları, kişilik özellikleri ve kişilik bozukluğu olarak belirlenmiştir. Web of Science veri tabanında 18 Temmuz 2024 tarihinde kişilik bozuklukları ile ilgili herhangi bir yayın türü sınırlaması olmaksızın yapılan literatür taramasında 1975-2024 yılları arasında yayınlanmış 77.118 çalışmaya ulaşılmıştır. Çalışmaların çoğu psikiyatri, klinik psikoloji ve multidisipliner psikoloji alanlarında yapılmıştır. Analiz sonuçları, kişilik bozukluklarının uluslararası literatürde her zaman araştırmacıların ilgisini çeken bir konu olduğunu, ancak bu ilginin özellikle 2004 yılından sonra önemli ölçüde arttığını göstermektedir. Bu çalışma, literatürdeki boşlukları ve araştırmacıların kavrama ilişkin eğilimlerini belirleyerek gelecekteki araştırmalara katkı sağlayacaktır.

Anahtar Kelimeler: *kişilik bozuklukları, kişilik bozukluğu, kişilik özellikleri, bibliyometrik analiz*

Atf

Cite

ATAK, H., ALBAY, A., & JENCIUS, M. (2025). Kişilik Bozuklukları: Bibliyometrik Bir Analiz. *Humanistic Perspective*, 7 (2), 183-206. <https://doi.org/10.47793/hp.1676411>

^[1] Professor | Kent State University | Ohio | United States of America | ORCID: 0000-0001-5637-2186 | hasanatak@kku.edu.tr

^[2] Master's Student | Kırıkkale Üniversitesi | Kırıkkale | Türkiye | ORCID: 0009-0001-2710-4550

^[3] Asst. Prof. Dr. | Kent State University | Ohio | United States of America | ORCID: 0000-0003-0479-789X

INTRODUCTION

Personality disorder is an internal experience and behavioral pattern that is characterized by disturbances in identity and interpersonal functioning (Ertan & Cankorur, 2017). It is estimated that the lifetime prevalence of all personality disorders among adults is 7.8% (Svela et al., 2022a). Considering the individuals interacting with those who have a personality disorder, the impact level can be considered quite high. For this reason, the diagnosis and intervention process regarding personality disorders is of great importance. Moreover, personality disorders often lead to significant impairments not only in mental health but also in social, occupational, and overall functional domains, resulting in considerable public health challenges (Fok et al., 2021; Sharp & Wall, 2021b). The stigma surrounding personality disorders and their frequent comorbidity with other psychiatric conditions further complicate diagnosis and treatment efforts (Sharp et al., 2022).

Many definitions of personality disorder have been made throughout history, and various diagnostic systems have been developed. One of these systems is the diagnostic system of the American Psychiatric Association (APA), whose diagnostic criteria are found in the most recent revised 5th edition of the DSM-5, published in 2013. In the Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders (DSM-5), personality disorder is described as "a persistent pattern of internal experience and behavior that deviates markedly from the expectations of the individual's culture, is pervasive and inflexible, begins in adolescence or early adulthood, is stable over time, and leads to distress or impairment" (American Psychiatric Association, 2013). In the DSM-5-TR, personality disorders are categorized into three clusters: Cluster A (paranoid, schizoid, and schizotypal), Cluster B (antisocial, borderline, histrionic, and narcissistic), and Cluster C (avoidant, dependent, and obsessive-compulsive). However, due to issues such as the categorical classification of personality disorders and the overlap of diagnostic criteria, the DSM-5 introduced an alternative model for personality disorders, which combines both categorical and dimensional approaches (Sharp & Wall, 2021b). According to the DSM-5 alternative model, the diagnosis of personality disorder includes "impairments in identity and interpersonal functioning" and the severity of five core personality traits, such as "negative affectivity, detachment, antagonism, disinhibition, and psychoticism," along with the traditional diagnoses of six typical personality disorders. These six personality disorders include "antisocial, avoidant, narcissistic, obsessive-compulsive, borderline, and schizotypal personality disorders" (APA, 2013; Töre, 2023). This dimensional approach reflects the growing consensus that personality pathology exists on a continuum, allowing for a more nuanced understanding of symptom severity and heterogeneity across individuals (Hopwood et al., 2018; Wright et al., 2021).

Another diagnostic system related to personality disorders is the ICD classification system developed by the World Health Organization (WHO). The ICD-10, used until 2022, also adopted a categorical approach similar to the DSM-5. However, in the ICD-11, which came into effect in 2022, significant changes were made in the classification of personality disorders (WHO, 2024b). The ICD-11 diagnosis of personality disorders focuses on impairments in identity and interpersonal functioning, which can be classified by severity as "Personality Difficulty, Mild Personality Disorder, Moderate Personality Disorder, and Severe Personality Disorder." It also focuses on personality traits that affect impairments in personality functioning, such as "negative affectivity, detachment, social withdrawal, disinhibition, and anankastia" (Bach & First, 2018a). This trait-focused framework in ICD-11 aims to improve clinical utility and facilitate individualized treatment planning by recognizing specific trait domains contributing to dysfunction (Tyrer et al., 2020). Early studies on ICD-11's implementation indicate enhanced diagnostic reliability and better alignment with clinical observations compared to previous models (Clark et al., 2022).

There are many factors in the etiology of personality disorders, including genetic predisposition, early attachment experiences, traumatic life events, family environment, and sociocultural factors (Magnavita, 2016). Personality disorders are shaped and developed through the interaction of these factors (Konduz, 2015). Recent advances in neurobiological research have also highlighted the role of brain structure and function, particularly in emotion regulation and impulse control circuits, contributing to the development and maintenance of personality pathology (Carcone et al., 2020; Whittle et al., 2022). Understanding and treating personality disorders requires a comprehensive approach involving contributions from various disciplines, including genetics, psychology, psychiatry, and social sciences. A bibliometric analysis of studies in different fields related to personality disorders, along with the discovery of patterns in these studies, can contribute to meeting this need in the relevant literature.

Bibliometrics can be defined as "a statistical method that allows for the quantitative analysis of publications related to a specific topic through mathematical approaches" (Yu et al., 2020a). Bibliometric analysis is a commonly used and appropriate method for examining and analyzing large volumes of scientific data. This method enables the efficient collection of literature, the establishment of relationships among selected publications, the understanding of connections between journal citations, and the presentation of the current state of a specific research topic (Kuzior & Sira, 2022a). Bibliometric analysis is an area of research that is gaining increasing attention from researchers. In the literature, there are various manuscripts that present bibliometric frameworks in diverse research fields, ranging from management to economics, entrepreneurship to international business (Merigó & Yang, 2017). The application of bibliometric analyses in mental health and personality disorder research has grown in recent

years, offering insights into emerging themes, influential authors, and collaborative networks (de Moya-Anegón et al., 2021).

Personality disorders are conditions that can negatively affect both individual and social life, disrupting the individual's adaptation. In light of scientific advancements, they are being redefined based on the accumulated knowledge of the past. Research on this dynamic and impactful concept is of great importance. A review of the literature reveals no bibliometric analysis studies on personality disorders. For these reasons, it can be stated that there is a need for bibliometric studies on personality disorders. This would allow researchers to identify gaps and opportunities in the literature, contributing to future research. In light of all this information, this study aims to map the studies on personality disorders using the bibliometric analysis method. This study aims to present the bibliometric profile of academic works related to personality disorders from a holistic perspective based on bibliometric analyses of quantitative data. To achieve this, the question "What is the place of personality disorders in the literature?" has been addressed. The sub-research questions are as follows:

- a. What is the distribution of manuscripts on personality disorders by years?
- b. What is the distribution of manuscripts on personality disorders by document types?
- c. What is the distribution of manuscripts on personality disorders by organizations?
- d. What are the languages of publication of research on personality disorders?
- e. What is the distribution of manuscripts on personality disorders by countries?
- f. What is the distribution of journals that publish the most on personality disorders by fields?
- g. What are the most cited manuscripts on personality disorders?
- h. What journals publish the most manuscripts on personality disorders and receive the most citations?
- i. What are the most commonly used keywords in studies related to personality disorders?
- j. What is the status of citation of countries of personality disorders articles?

METHOD

Research Model

This study was designed using a descriptive survey model as one of the quantitative research methods. The main purpose of the descriptive survey model is to reveal the current situation regarding a subject (Büyüköztürk et al. 2024). The study was structured in a descriptive

survey model as it aimed to examine the effectiveness of academic studies on personality disorders in WoS regarding bibliometric indicators.

Data Analysis

The research method is a case study that presents the current situation. Since statistical methods are also used, it can be stated that a mixed-methods approach is employed. There are various tools available in the literature for bibliometric analysis. One such tool, VOSviewer, stands out for being a free, easy-to-use program that also offers features like visualization, mapping, and multidimensional analysis. These features make it a preferred tool. Maps created using VOSviewer include elements such as authors, institutions, author keywords, and countries, and the connections between these elements are visualized. A stronger connection means a higher value, and this strength of connection is expressed with a positive numerical value. In this study, the data were obtained from the Web of Science database. The Web of Science database enhances the quality of the research due to its inclusion of high-impact scientific journals and its commitment to qualified and reliable publications.

On July 18, 2024, a literature search was conducted in the Web of Science database using the keywords "personality disorder," "personality disorders," and "personality traits," without any limitation on publication type, yielding 77,118 studies related to the concept of personality disorder. The search results included 62,582 manuscripts, 1,271 book chapters, 629 book reviews, 5,215 review manuscripts, 3,545 methodological studies, 1,478 editorial content pieces, 3,567 conference papers, 1,037 early view studies, 739 letters, and 95 book publications, published between 1975 and 2024 across different fields. The distribution of these publications by field revealed that the majority of studies were conducted in psychiatry (28,334), followed by clinical psychology (10,390), multidisciplinary psychology (7,887), social psychology (6,452), neuroscience (5,504), clinical neurology (4,751), psychology (4,022), substance addiction (2,014), public, occupational, and environmental health (1,960), and applied psychology (1,881). The data obtained were analyzed through author, citation, journal, country, institution, and keyword analyses.

RESULTS

This section presents the findings obtained from the study. Access to the Web of Science database was gained on July 18, 2024, and the data obtained from the literature search were tabulated. The distribution of studies on personality disorders by field is presented below.

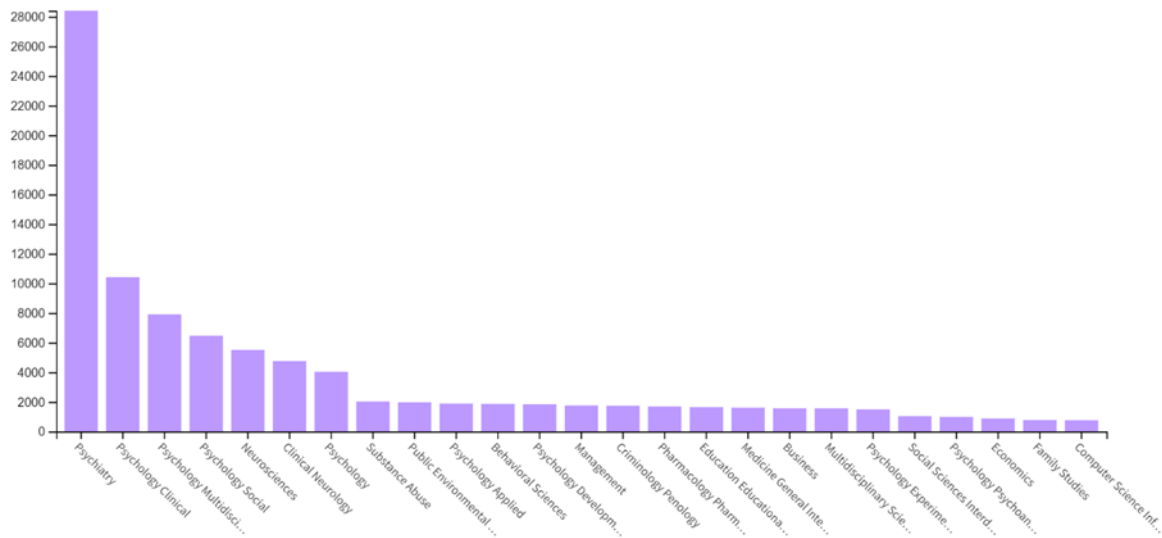

Figure 1. Distribution of studies on personality disorders by field

When examining the obtained bar graph, it is evident that studies on personality disorders are concentrated in the fields of psychiatry, clinical psychology, and multidisciplinary psychology. It can be stated that research on personality disorders covers a wide range of fields, from economics to public health. Below is a graph showing the distribution of publications on personality disorders by publication type.

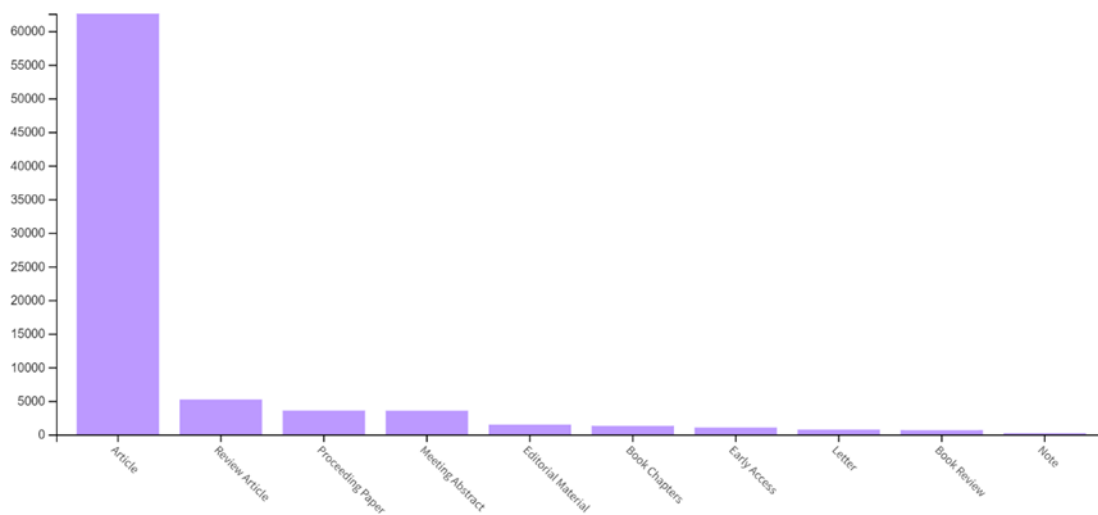

Figure 2. Distribution of studies on personality disorders by publication type

Upon examining the graph, it is observed that studies on personality disorders are predominantly in the form of manuscripts (62,582), while book-type publications (95) are

significantly fewer compared to other publication types. The following graph illustrates the change in the number of studies on personality disorders over time.

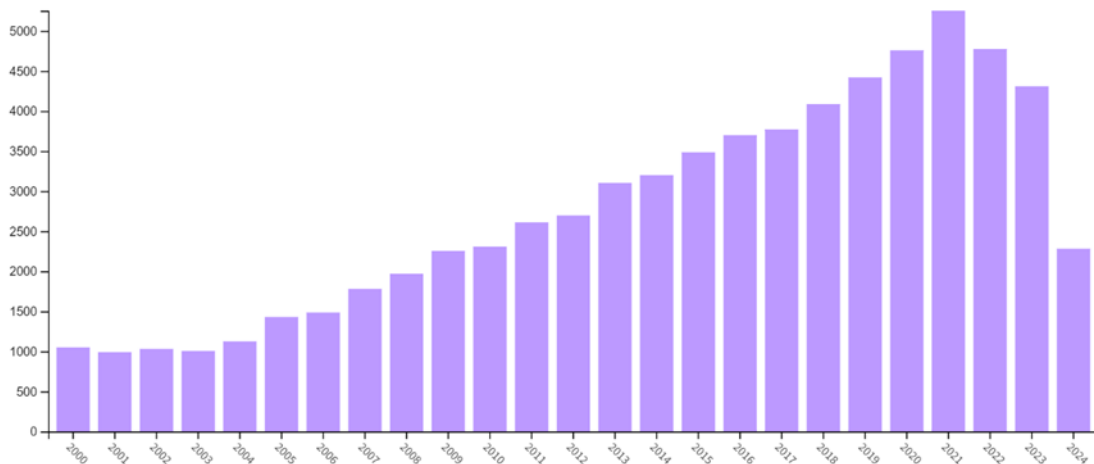

Figure 3. Distribution of studies on personality disorders by year

Looking at the graph, it can be observed that the number of studies on personality disorders increased notably after 2003, with a slight decline observed starting in 2021. The following graph presents the distribution of languages used in studies on personality disorders.

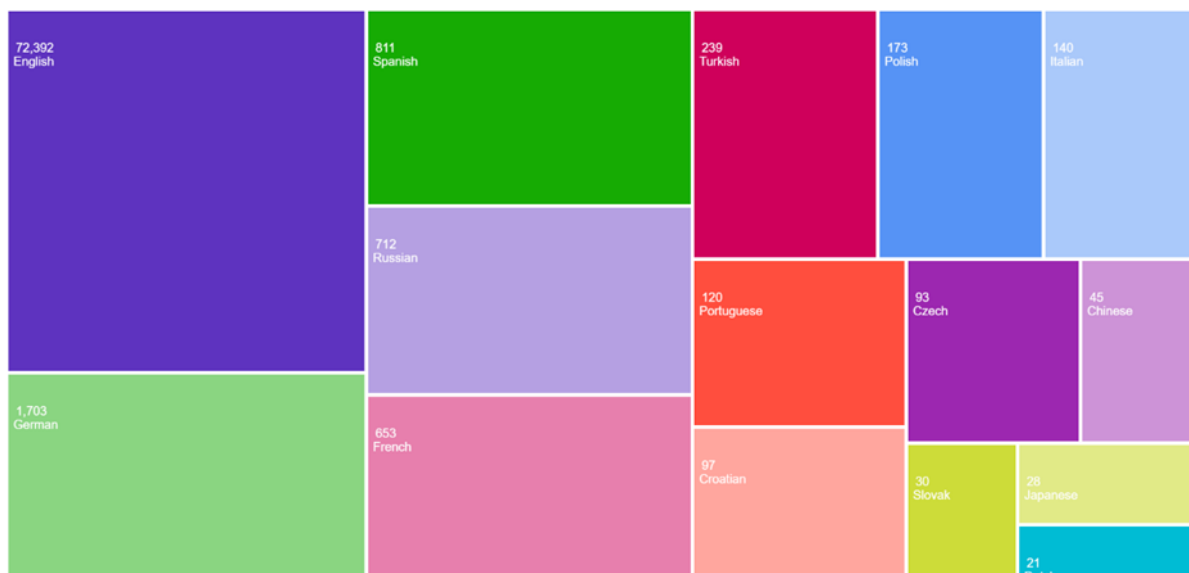

Figure 4. Distribution of studies on personality disorders by language

According to the treemap, the majority of studies on personality disorders are published in English (72,392), followed by German (1,703) and Spanish (811). Turkish publications (239), ranking 6th, are also present in the Web of Science database. The findings show that studies have

been published in 35 different languages. Below is the information for the top 10 journals with the most publications on personality disorders.

Table 1

Journals on Personality Disorders (Top 10 Journals with the Most Publications)

Rank	Journal Name	Number of Publications (WOS*)
1	Personality and Individual Differences	2,070
2	Journal of Personality Disorders	1,520
3	Frontiers in Psychology	1,087
4	European Psychiatry	1,023
5	Psychiatry Research	966
6	American Journal of Psychiatry	841
7	Journal of Affective Disorders	801
8	PLOS ONE	789
9	Comprehensive Psychiatry	659
10	Personality Disorders: Theory, Research and Treatment	638

*Web of Science

The journal with the most publications on personality disorders is Personality and Individual Differences, which is a peer-reviewed academic journal published 16 times a year. According to the Web of Science database, the top 10 most cited manuscripts related to personality disorders are presented in the table below.

Table 2

Manuscripts on Personality Disorders (Top 10 Most Cited Manuscripts)

Rank	Authors	Manuscript Title	WOS* Citation Count
1	Kessler, R. C., McGonagle, K. A., Zhao, S., Nelson, C. B., Hughes, M., Eshleman, S., ... & Kendler, K. S. (1994)	Lifetime and 12-month prevalence of DSM-III-R psychiatric disorders in the United States: results from the National Comorbidity Survey. <i>Archives of General Psychiatry</i> , 51(1), 8-19.	9,543
2	Kirschbaum, C., Pirke, K. M., & Hellhammer, D. H. (1993)	The "Trier Social Stress Test" – a tool for investigating psychobiological stress responses in a laboratory setting. <i>Neuropsychobiology</i> , 28(1-2), 76-81.	4,346
3	Gottesman, I. I., & Gould, T. D. (2003)	The endo-phenotype concept in psychiatry: etymology and strategic intentions. <i>American Journal of Psychiatry</i> , 160(4), 636-645.	4,194
4	Buss, A. H., & Perry, M. (1992)	The aggression questionnaire. <i>Journal of Personality and Social Psychology</i> , 63(3), 452.	4,079
5	Lesch, K. P., Bengel, D., Heils, A., Sabol, S. Z., Greenberg, B. D., Petri, S., ... & Murphy, D. L. (1996)	Association of anxiety-related traits with a polymorphism in the serotonin transporter gene regulatory region. <i>Science</i> , 274(5292), 1527-1531.	4,057
6	Dowlati, Y., Herrmann, N., Swardfager, W., Liu, H., Sham, L., Reim, E. K., & Lanctôt, K. L. (2010)	A meta-analysis of cytokines in major depression. <i>Biological Psychiatry</i> , 67(5), 446-457.	3,391
7	Van Orden, K. A., Witte, T. K., Cukrowicz, K. C., Braithwaite, S. R., Selby, E. A., & Joiner Jr, T. E. (2010)	The interpersonal theory of suicide. <i>Psychological Review</i> , 117(2), 575.	3,157

Rank	Authors	Manuscript Title	WOS* Citation Count
8	Cloninger, C. R. (1987)	A systematic method for clinical description and classification of personality variants: A proposal. <i>Archives of General Psychiatry</i> , 44(6), 573-588.	2,773
9	Bernstein, E. M., & Putnam, F. W. (1986)	Development, reliability, and validity of a dissociation scale.	2,752
10	Goldberg, L. R. (1993)	The structure of phenotypic personality traits. <i>American Psychologist</i> , 48(1), 26.	2,732

*Web of Science

The most cited publication, titled “Lifetime and 12-Month Prevalence of DSM-III-R Psychiatric Disorders in the United States: Results From the National Comorbidity Survey,” investigated the lifetime and 12-month prevalence estimates of 14 DSM-III-R psychiatric disorders in a national probability sample in the United States using the National Comorbidity Survey. The study concluded that the prevalence of psychiatric disorders was higher than previously thought. The study also emphasized the importance of investigating the causes and consequences of high comorbidity rates, which should be a focus of future research (Kessler et al., 1994).

Citation of Authors

To determine the citation networks of authors, a network map was created by considering authors with at least 1 citation and at least 5 publications. It was found that there are 19 clusters and 90,991 connections across 2,763 units. The total connection strength is 184,762. It was observed that the authors with the most publications (Joshua D. Miller with 188 publications, Christian Schmahl with 187 publications, and Peter Fonagy with 178 publications) are among the authors with high total connection strength. Below is the network map for the author citation analysis.

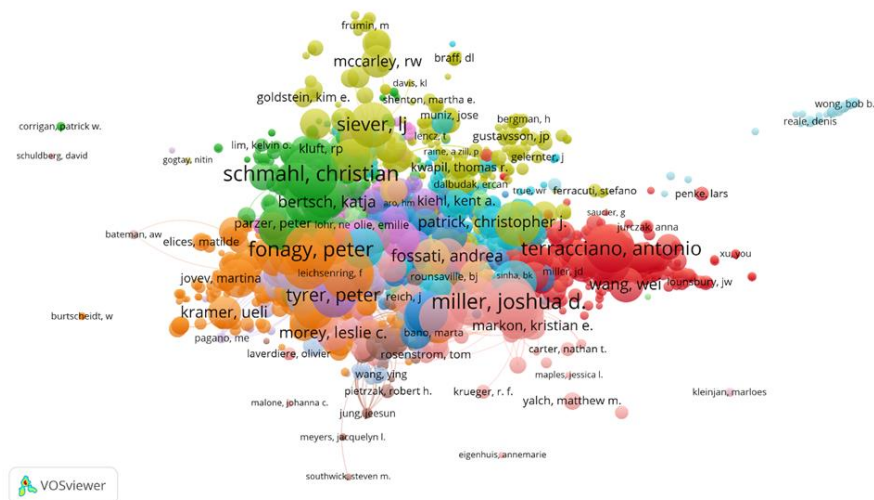

Figure 5. Author Citation Analysis Network Map

Citation of Countries

In the citation analysis based on countries' publications, the criteria were set as at least 5 publications and at least 1 citation, and a network map was created. The mapping process across 47 units resulted in 7 clusters, 577 connections, and a total connection strength of 15,237. The countries with the most publications and the highest citation counts are the United States with 1,658 publications and 533,825 citations, the United Kingdom with 377 publications and 108,137 citations, and Germany with 268 publications and 77,705 citations. Below is the network map for the citation analysis of countries.

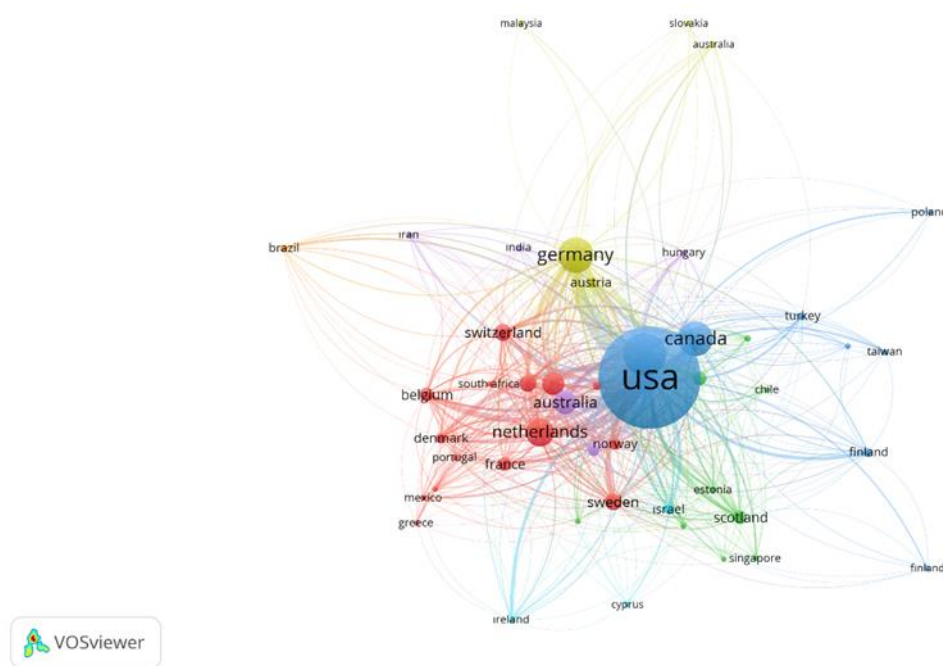

Figure 6. Citation Analysis Network Map of Countries

Citation of Organizations

For the citation analysis of organizations' publications, the criteria were set as at least 5 publications and at least 1 citation. The network map includes 281 units, 7 clusters, and 11,016 connections. The total connection strength is 33,769. The institutions with the most publications and the highest citation counts are Harvard University with 115 publications and 42,554 citations, Columbia University with 96 publications and 31,348 citations, and the University of Minnesota with 79 publications and 28,667 citations. Below is the network map for the citation analysis of organizations.

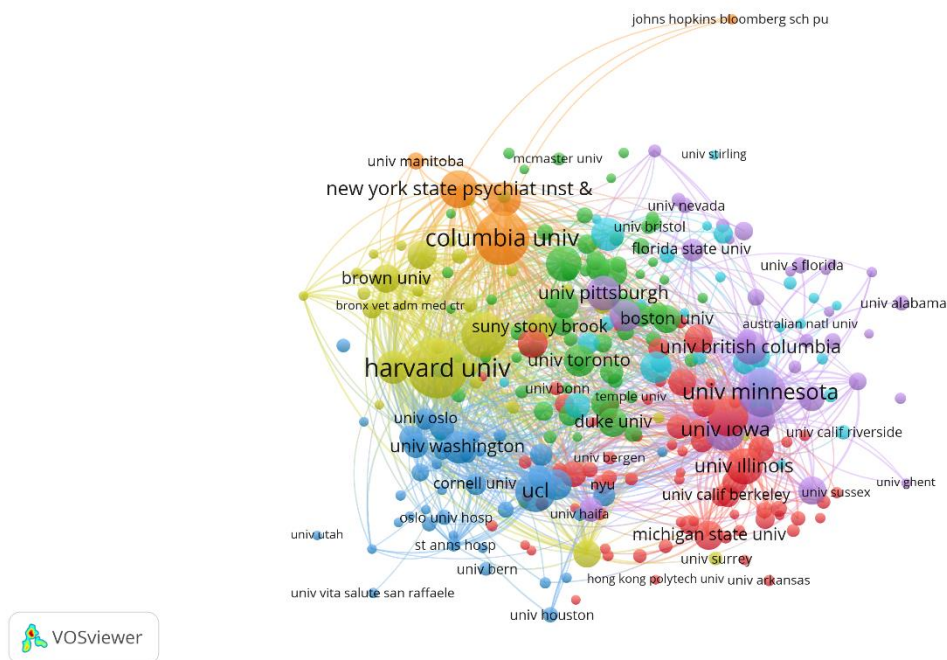

Figure 7. Citation Analysis Network Map of Organizations

Co-occurrence of All Keywords

The most frequently used keywords in publications related to personality disorders are "personality" with 283 occurrences, "borderline personality disorder" with 131 occurrences, and "personality traits" with 106 occurrences. Similarly, these keywords, along with "depression," are prominent in terms of total connection strength. The analysis, conducted using 304 observation units that appeared at least five times and were connected, resulted in 12 clusters, 3,135 connections, and a total connection strength of 1,861. Below is the network map for the keyword analysis.

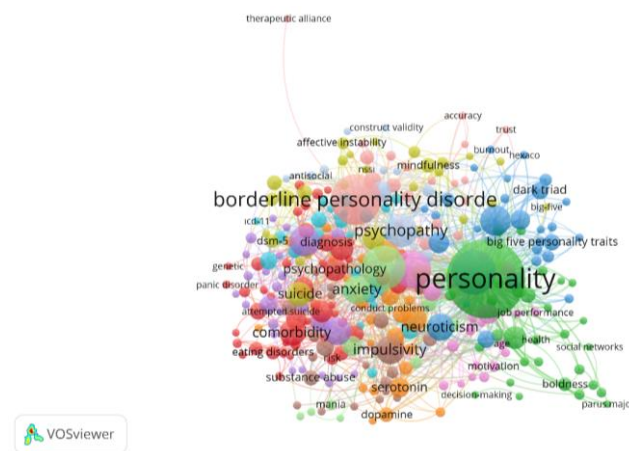

Figure 8. Network Map of Keyword Analysis

DISCUSSION AND CONCLUSION

Personality and personality disorders have historically been critical concepts in understanding human nature, with many researchers and thinkers focusing on them. Personality can be defined as the internal structures that regulate individuals' self-identification, emotional and cognitive processes, and their interactions with the environment. Personality disorders, on the other hand, are the distortions of these internal structures in a way that disrupts a person's overall functioning and their relationships with society. A personality disorder not only affects the individual's psychological state but also deeply influences their social, cultural, and economic relationships with others. Personality disorders arise from a complex interaction between genetic predisposition and various life experiences. Key factors in this interaction include early attachment experiences, traumatic life events, family dynamics, and the socio-cultural environment (Konduz, 2015; Magnavita, 2016; Sharp & Wall, 2021a; Bornstein et al., 2019). The complexity of these interactions demonstrates that the formation of personality disorders is a multidimensional and dynamic process.

Personality disorders not only create disruptions in an individual's identity and interpersonal functioning, but they also have a significant impact at the societal level. A person's self-perception, emotional responses, and relationships with others can be influenced by these disorders, which affect a large segment of society. Particularly, individuals with personality disorders face significant challenges in their social relationships, creating serious difficulties both in their personal lives and in their interactions with others. This highlights that personality disorders are not only an individual problem but also a societal one. In this regard, personality disorders represent a substantial burden in terms of social and economic costs (Bach & First, 2018b; Gunderson & Links, 2021). Personality disorders have become an important focus for psychotherapy and other treatment approaches because, if left untreated, these disorders can result in lifelong challenges for individuals.

Global research has revealed the prevalence of personality disorders, showing that these disorders affect a large population by impairing social functionality. The lifetime prevalence of all personality disorders in the adult population is estimated to be 7.8% (Svela et al., 2022b; Trull et al., 2022). This figure emphasizes how widespread personality disorders are and the significant impact they have on individuals' social environments. Personality disorders have a substantial effect not only on the individual but also on their family, friends, and wider social networks. This indicates that personality disorders present a serious threat to public health and underscores the growing importance of research in this field (Fok et al., 2021).

The primary sources used for the diagnosis of personality disorders are DSM-5 (APA, 2013) and ICD-10 (WHO, 2024a). These systems are continuously updated in light of evolving

scientific knowledge and clinical experiences. Specifically, the alternative model for personality disorders in DSM-5 places personality disorders within a more dimensional perspective, making the diagnosis more flexible and inclusive (Sharp & Wall, 2021a). ICD-11, on the other hand, takes into account personality traits in the diagnosis of personality disorders, and this new approach is frequently featured in studies on personality disorders (World Health Organization, 2019b; Tyrer et al., 2020). Therefore, changes in the systems used for diagnosing personality disorders should be supported by scientific developments and current clinical practices. This study aims to explore key concepts and recent developments in the literature on personality disorders, highlighting significant gaps in the field and research opportunities.

In the quantitative analysis of publications on a specific topic, bibliometrics is a commonly used statistical method, particularly when working with large-scale data. Bibliometric analysis is a highly functional tool for understanding the development and changes of studies in a particular field over time, and for identifying the trends of researchers, institutions, and countries. This method analyzes trends, focal points, and emerging themes in the research area, thus providing insights for future research (Yu et al., 2020b; Kuzior & Sira, 2022b). Significant findings have been reached in bibliometric analyses of personality disorder research based on data from the Web of Science database. According to the results, the earliest studies related to personality disorders date back to 1975. This historical perspective demonstrates that scientific research on personality disorders has a deep-rooted history and shows how the literature in this area has evolved over time (Kessler et al., 1994; Trull et al., 2008).

Among the most frequently encountered concepts in studies on personality disorders are personality, borderline personality disorder, and personality traits. In particular, the frequent use of borderline personality disorder in the literature is noteworthy. This indicates that both clinical practice and theoretical approaches are discussing borderline personality disorder more and conducting more research on it (Lynch et al., 2006; Paris, 2010). This reflects the challenges in defining and treating borderline personality disorder. Additionally, current approaches, such as ICD-11, which consider personality traits as a determining factor in the diagnosis of personality disorders, further emphasize the importance of this focus on personality traits (WHO, 2019a). In this context, the frequent use of personality traits can be seen as an indicator of the acceptance of new approaches and models.

Bibliometric analyses also show that studies on personality disorders are primarily concentrated in psychiatry, clinical psychology, and multidisciplinary psychology, but research in disciplines such as economics and public health has also increased in recent years (Beck et al., 2004; Gunderson & Lyons-Ruth, 2008). This finding suggests that the focus is not only on the psychological aspects of personality disorders but also on their economic and social impacts,

emphasizing the growing importance of an interdisciplinary research approach. Research on personality disorders and their associated social and economic effects plays a crucial role in the development of health policies, the determination of treatment strategies, and raising social awareness (Bach & First, 2018c; Beauchaine et al., 2017). This shows that research on personality disorders has a significant impact not only on an academic level but also on practical and societal levels.

The most cited publication is the manuscript "Lifetime and 12-month prevalence of DSM-III-R psychiatric disorders in the United States: results from the National Comorbidity Survey" by Kessler et al. (1994), which has received 9,543 citations. This manuscript highlights the prevalence rates of psychiatric disorders and the high comorbidity rates in the United States, making it an important reference point for many studies in the field. The work by Kessler and colleagues provides comprehensive data on the prevalence of psychiatric disorders in society, forming the foundation for numerous studies in clinical psychiatry and psychology (Kessler et al., 1994). Additionally, their examination of comorbidity rates critically contributes to understanding the diagnostic and treatment challenges associated with these disorders (Wittchen & Jacobi, 2005). The year with the most publications is 2021, which marks an extraordinary surge in research literature. The year 2021 saw an increase in studies related to personality disorders and psychiatric conditions, as well as an exploration of the psychological effects of the COVID-19 pandemic. In studies on the pandemic's impact on mental health, the relationships between personality disorders and other psychiatric conditions were thoroughly examined, which likely accounts for the majority of the publications in 2021 (Muench et al., 2021).

Regarding the language of publications, English (72,392), German (1,703), and Spanish (811) are the most common languages, respectively. English leads due to its dominance as the global academic language. Moreover, publications in English have a higher potential for reaching a broad audience and receiving more citations, contributing to its dominance in the international scientific community (Klimova et al., 2021). Publications in German and Spanish reflect research primarily conducted in Europe and Latin America, and these languages have been observed to contribute significantly to the fields of psychology and medicine (Buchholz et al., 2020).

The most cited authors are McCrae with 15,247 citations, Kendler with 12,135 citations, Grant with 11,266 citations, and Kessler with 11,146 citations. McCrae and Costa's work on personality psychology has made significant contributions to personality theories and measurement methods (McCrae & Costa, 1997). Kendler is recognized for his important studies on the role of genetic and environmental factors in psychiatric disorders, while Grant's research on psychopathology and psychiatric disorders has provided valuable data, particularly concerning individual psychological health (Kendler et al., 2006; Grant et al., 2014). Kessler has

made significant contributions regarding the prevalence rates, risk factors, and treatment responses of psychiatric disorders, which explains the frequent citations of his work (Kessler et al., 2005). These findings suggest that certain authors and languages dominate the field of personality disorders and psychiatric diseases, with the most influential studies often being large-scale epidemiological and genetic studies. Furthermore, recent research, particularly in psychopathology, has deepened our understanding of the societal impact of these disorders.

The authors with the highest number of publications are Joshua D. Miller with 188 publications, Christian Schmahl with 187 publications, and Peter Fonagy with 178 publications. These authors are prominent figures in the field of personality disorders, having developed important theories and conducted clinical research. Miller is particularly known for his work on personality disorders and psychopathology (Miller et al., 2009). Schmahl has made significant contributions with his research on borderline personality disorder and emotional regulation, while Fonagy is renowned for his work on psychodynamic theories and mentalization (Fonagy et al., 2002). These authors have produced some of the most frequently cited studies in the field of personality disorders and psychopathology.

The countries with the most publications and citations are as follows: the United States with 1,658 publications and 533,825 citations, the United Kingdom with 377 publications and 108,137 citations, and Germany with 268 publications and 77,705 citations. The United States stands out as the leading country in the production of publications in the field of personality disorders, a trend closely linked to the extensive resources of U.S. universities and research institutes, as well as their interdisciplinary research efforts (Beauchaine et al., 2017). The United Kingdom and Germany represent major research hubs in Europe, where significant studies on personality disorders are being conducted (Tyrer & Johnson, 2005). The leadership of the U.S., the U.K., and Germany in publication output reflects their advanced academic infrastructures and strong research networks.

In terms of institutions, the most prolific and highly cited institutions are Harvard University with 115 publications and 42,554 citations, Columbia University with 96 publications and 31,348 citations, and the University of Minnesota with 79 publications and 28,667 citations. These universities are prominent institutional leaders in personality disorder research. Harvard University, as one of the leading centers for psychological and psychiatric research, conducts extensive studies on personality disorders (Miller & Lynam, 2001). Columbia University and the University of Minnesota also have a significant impact on psychology and clinical psychiatry, with their research providing in-depth insights into the diagnosis, treatment, and risk factors of personality disorders (Widiger & Samuel, 2013).

The United States is the most productive country in terms of research on personality disorders, and the most productive institutions, Harvard University, Columbia University, and the University of Minnesota are also located in the U.S. This finding is consistent with the dominance of English in publication languages, as English is the most widely used language in global academic literature, and publications in English tend to receive more citations (Gorib et al., 2020). This also highlights the widespread influence of the personality disorders literature worldwide. The overlap between the most productive authors and the most productive countries highlights that research on personality disorders is closely linked to the strong research infrastructures and resources of prestigious universities in developed countries. Personality disorders are considered a continuously evolving and prominent field of interest within these universities. However, in Turkey, there is a relatively low number of publications on personality disorders. This indicates a broad area for future research and presents important opportunities for researchers who wish to make scientific contributions in this field.

The inclusion of Web of Science-indexed studies in this analysis represents a limitation, as databases such as TÜBİTAK Ulakbim, YÖK Tez, Scopus, and PubMed, which contain relevant but non-indexed sources, were excluded. This limitation points to the need for future research that integrates these additional databases to provide a more comprehensive picture of the field. This study contributes to the literature by identifying gaps within the existing body of knowledge and understanding the trends and interests of researchers, potentially leading to new avenues for future research. Conducting bibliometric analyses with different keywords, publication types, or time frames, including national literature, could expand the results and provide more comprehensive findings. Similar studies could serve as a comprehensive reference for researchers, offering a holistic perspective and a valuable guide for future investigations.

The findings of this study have important implications for clinical practice. By identifying key trends and focal points in personality disorder research, clinicians can stay informed about the evolving diagnostic frameworks, such as the dimensional models in DSM-5 and trait-based approaches in ICD-11, which enhance diagnostic accuracy and individualized treatment planning. Moreover, understanding the prevalence and societal impact of personality disorders underscores the necessity for early identification and intervention to mitigate long-term social and economic burdens. The increased interdisciplinary research highlighted in this study, incorporating public health and economic perspectives, supports the development of holistic treatment approaches that address not only psychological symptoms but also social determinants and functional impairments. Clinicians may benefit from integrating these insights into comprehensive care plans that include psychotherapy, community support, and policy advocacy. Furthermore, the emphasis on prominent personality disorders like borderline personality

disorder can guide resource allocation and specialized training for mental health professionals to better meet patients' complex needs. Ultimately, this bibliometric analysis reinforces the value of continuous research integration into clinical protocols to improve outcomes and reduce the individual and societal impacts of personality disorders.

REFERENCES

- American Psychiatric Association. (2013). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders* (5th ed.). <https://doi.org/10.1176/appi.books.9780890425596>
- Bach, B., & First, M. B. (2018a). Application of the ICD-11 classification of personality disorders. *BMC Psychiatry*, 18, 1-14.
- Bach, B., & First, M. B. (2018b). *Personality disorders in DSM-5*. American Psychiatric Association.
- Bach, B., & First, M. B. (2018c). Advances in the classification of personality disorders in ICD-11. *World Psychiatry*, 17(1), 69-71. <https://doi.org/10.1002/wps.20494>
- Beauchaine, T. P., & Klein, D. N. (2017). *Personality disorders and the development of psychopathology: Toward a framework for early intervention*. *Journal of Clinical Child & Adolescent Psychology*, 46(2), 314-325. <https://doi.org/10.1080/15374416.2016.1160541>
- Beck, A. T., Freeman, A., & Davis, D. D. (2004). *Cognitive therapy of personality disorders* (2nd ed.). Guilford Press.
- Bernstein, E. M., & Putnam, F. W. (1986). Development, reliability, and validity of a dissociation scale. *The Journal of nervous and mental disease*, 174(12), 727-735. <https://doi.org/10.1097/00005053-198612000-00004>
- Bornstein, R. F., Lynam, D. R., & Charnigo, R. J. (2019). The influence of early attachment and trauma on personality disorder development. *Personality Disorders: Theory, Research, and Treatment*, 10(3), 209-221. <https://doi.org/10.1037/per0000312>
- Buchholz, R. H., Kohler, S., & Jochim, R. (2020). *Psychiatric disorders in different language communities: A bibliometric analysis of German and Spanish language literature*. *Journal of Psychiatry*, 58(3), 220-232. <https://doi.org/10.1016/j.jpsych.2020.03.006>
- Buchholz, L., Klimova, B., & Valentova, M. (2020). Multilingualism in psychological research: Contributions from German and Spanish studies. *European Journal of Psychology*, 16(2), 312-328. <https://doi.org/10.5964/ejop.v16i2.1847>
- Buss, A. H., & Perry, M. (1992). The aggression questionnaire. *Journal of personality and social psychology*, 63(3), 452-459. <https://doi.org/10.1037//0022-3514.63.3.452>
- Büyüköztürk, Ş., Akgün, Ö. E., Demirel, F., Karadeniz, Ş., & Çakmak, E. K. (2024). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (35th ed.). Pegem Akademi Yayıncılık.
- Carcone, D., Stein, M. B., & Litz, B. T. (2020). Neurobiological correlates of personality disorders: A review. *Current Psychiatry Reports*, 22(12), 81. <https://doi.org/10.1007/s11920-020-01205-z>
- Clark, L. A., Reed, G. M., Krueger, R. F., et al. (2022). Implementation of ICD-11 personality disorder classification: Evidence and challenges. *Journal of Personality Disorders*, 36(1), 1-19. <https://doi.org/10.1521/pedi.2022.36.1.1>
- Cloninger, C. R. (1987). A systematic method for clinical description and classification of personality variants: A proposal. *Archives of general psychiatry*, 44(6), 573-588. <https://doi.org/10.1001/archpsyc.1987.01800180093014>
- de Moya-Anegón, F., López-Illescas, C., Guerrero-Bote, V., & Moed, H. F. (2020). The citation impact of social sciences and humanities upon patentable technology. *Scientometrics*, 125(2), 1665-1687.
- Dowlati, Y., Herrmann, N., Swardfager, W., Liu, H., Sham, L., Reim, E. K., & Lanctôt, K. L. (2010). A meta-analysis of cytokines in major depression. *Biological psychiatry*, 67(5), 446-457. <https://doi.org/10.1016/j.biopsych.2009.09.033>

- Ertan, E. A. ve Cankorur, V.Ş. (2017). Kişilik bozukluklarının tanısı: yeni bulgular ile tanıda kullanılan anket ve ölçekler. *Kriz Dergisi*, 25(1).
- Ertan, İ., & Cankorur, V. (2017). Personality disorders: Diagnosis and treatment. *Turkish Journal of Psychiatry*, 28(3), 220–229.
- Fok, M. L. Y., Hayes, R. D., Chang, C. K., Stewart, R., Callard, F., Moran, P., & Broadbent, M. (2021). Life expectancy at birth and all-cause mortality among people with personality disorder. *JAMA Psychiatry*, 78(7), 663–670. <https://doi.org/10.1001/jamapsychiatry.2021.0103>
- Fonagy, P., Steele, M., & Steele, H. (2002). *Mentalization and the development of the self*. Other Press.
- Goldberg, L. R. (1993). The structure of phenotypic personality traits. *American Psychologist*, 48(1), 26–34. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.48.1.26>
- Gorib, M., & Hamza, M. (2020). The impact of English on academic publications and citation rates in psychology and psychiatry. *International Journal of Psychology*, 55(3), 266–278. <https://doi.org/10.1002/ijop.12657>
- Gottesman, I. I., & Gould, T. D. (2003). The endophenotype concept in psychiatry: etymology and strategic intentions. *The American journal of psychiatry*, 160(4), 636–645. <https://doi.org/10.1176/appi.ajp.160.4.636>
- Grant, B. F., Hasin, D. S., & Stinson, F. S. (2014). Prevalence and correlates of personality disorders in the U.S. adult population. *Archives of General Psychiatry*, 61(2), 228–232. <https://doi.org/10.1001/archpsyc.61.2.228>
- Gunderson, J. G., & Lyons-Ruth, K. (2008). Borderline personality disorder: The interplay of self and environment. *American Journal of Psychiatry*, 165(5), 616–623. <https://doi.org/10.1176/appi.ajp.2007.07040627>
- Gunderson, J. G., & Links, P. S. (2021). *Borderline personality disorder: A clinical guide* (3rd ed.). American Psychiatric Publishing.
- Hopwood, C. J., Wright, A. G. C., & Krueger, R. F. (2018). The DSM-5 Alternative Model of Personality Disorders: A review of the evidence. *Annual Review of Clinical Psychology*, 14, 87–110. <https://doi.org/10.1146/annurev-clinpsy-050817-084820>
- Kendler, K. S., Gatz, M., Gardner, C. O., & Pedersen, N. L. (2006). A Swedish national twin study of lifetime major depression. *The American journal of psychiatry*, 163(1), 109–114. <https://doi.org/10.1176/appi.ajp.163.1.109>
- Kessler, R. C., McGonagle, K. A., Zhao, S., Nelson, C. B., Hughes, M., Eshleman, S., ... ve Kendler, K. S. (1994). Lifetime and 12-month prevalence of DSM-III-R psychiatric disorders in the United States: results from the National Comorbidity Survey. *Archives of General Psychiatry*, 51(1), 8–19. <https://doi.org/10.1001/archpsyc.1994.03950010008002>
- Kessler, R. C., Chiu, W. T., Demler, O., & Walters, E. E. (2005). Prevalence and treatment of mental disorders in the United States: Results from the National Comorbidity Survey Replication (NCS-R). *JAMA*, 293(3), 302–318. <https://doi.org/10.1001/jama.293.3.302>
- Kirschbaum, C., Pirke, K. M., & Hellhammer, D. H. (1993). The 'Trier Social Stress Test'--a tool for investigating psychobiological stress responses in a laboratory setting. *Neuropsychobiology*, 28(1-2), 76–81. <https://doi.org/10.1159/000119004>
- Klimova, B., Kuca, K., & Valis, M. (2021). Trends in psychological research publications from English-speaking countries. *Journal of Educational and Behavioral Statistics*, 46(4), 500–513. <https://doi.org/10.3102/1076998620954045>
- Konduz, N. (2015). DSM-5'e göre kişilik bozukluğu tanısı alan hastaların kişilerarası işlevsellikte yetersizlik düzeyleri [Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi].

- Kuzior, A., & Sira, M. (2022a). A Bibliometric Analysis of Blockchain Technology Research Using VOSviewer. *Sustainability*, 14, 8206. <https://doi.org/10.3390/su14138206>
- Kuzior, A., & Sira, E. (2022a). Bibliometric analysis of personality disorder research: A comprehensive review. *Journal of Personality Disorders*, 36(4), 469–485. https://doi.org/10.1521/pedi_2021_35_595
- Lesch, K. P., Bengel, D., Heils, A., Sabol, S. Z., Greenberg, B. D., Petri, S., Benjamin, J., Müller, C. R., Hamer, D. H., & Murphy, D. L. (1996). Association of anxiety-related traits with a polymorphism in the serotonin transporter gene regulatory region. *Science (New York, N.Y.)*, 274(5292), 1527–1531. <https://doi.org/10.1126/science.274.5292.1527>
- Lynch, T. R., Trost, W. T., & Salsman, N. (2006). *Borderline personality disorder and dialectical behavior therapy: A review of the literature*. *Journal of Clinical Psychology*, 62(2), 163–176. <https://doi.org/10.1002/jclp.20222>
- Magnavita, J.J. (2016). *Kişilik Kuramları* (Çeviri ed. T Özakkaş). Kocaeli: Psikoterapi Enstitüsü Eğitim Yayınları.
- McCrae, R. R., & Costa, P. T. Jr. (1997). Personality trait structure as a human universal. *American Psychologist*, 52(5), 509–516. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.52.5.509>
- Merigó, J. M. & Yang, J. B. (2017). A bibliometric analysis of operations research and management science. *Omega*, 73, 37–48.
- Miller, J. D., & Lynam, D. R. (2001). *An examination of the five-factor model in the prediction of personality disorder traits*. *Journal of Personality*, 69(1), 1–10. <https://doi.org/10.1111/1467-6494.00129>
- Miller, J. D., Price, J., & Lynam, D. R. (2009). *Personality disorders and the development of psychological disorders: A longitudinal perspective*. *Psychiatric Clinics of North America*, 32(3), 423–438. <https://doi.org/10.1016/j.psc.2009.04.001>
- Muench, C., Horenstein, A., & McKay, D. (2021). Personality disorders and the COVID-19 pandemic: Implications for mental health care. *Journal of Personality Disorders*, 35(3), 348–365. <https://doi.org/10.1521/pedi.2021.35.3.348>
- Paris, J. (2010). *Borderline personality disorder: A clinical guide* (2nd ed.). American Psychiatric Publishing.
- Sharp, C., & Wall, K. (2021). DSM-5 level of personality functioning: Refocusing personality disorder on what it means to be human. *Annual review of clinical psychology*, 17(1), 313–337.
- Sharp, C., & Wall, K. (2021). An overview of the DSM-5 alternative model for personality disorders. *Current Psychiatry Reports*, 23(2), 7. <https://doi.org/10.1007/s11920-021-01223-2>
- Sharp, C., Tackett, J. L., & Fonagy, P. (2022). Personality disorders and comorbidity: Implications for diagnosis and treatment. *Psychological Medicine*, 52(1), 43–51. <https://doi.org/10.1017/S0033291721002227>
- Svela, E. W., Korsgaard, H. O., Stänicke, L. I., & Ulberg, R. (2022a). Inter-Rater Reliability of the Structured Interview of DSM-IV Personality (SIDP-IV) in an Adolescent Outpatient Population. *International Journal Environmental Research and Public Health*, 19(19), 12283.
- Svela, S. S., Kjelsberg, E., & Overland, S. (2022b). Prevalence of personality disorders: A systematic review. *Personality and Mental Health*, 16(1), 12–29. <https://doi.org/10.1002/pmh.1520>
- Taymur, İ., & Türkçapar, M. H. (2012). Kişilik: tanımı, sınıflaması ve değerlendirmesi. *Psikiyatriye Güncel Yaklaşımlar*, 4(2), 154–177.
- Töre, T. (2023). Comparative examination of ICD-11 and DSM-5 alternative model in personality disorders. *Psikiyatriye Güncel Yaklaşımlar*, 15(1), 189–202.

- Trull, T. J., & Durrett, M. (2008). *Cognitive and emotional dysregulation in borderline personality disorder*. *Journal of Abnormal Psychology*, 117(3), 712-722. <https://doi.org/10.1037/a0012782>
- Trull, T. J., Tomko, R. L., Brown, W. C., & Scheiderer, E. (2022). The dimensional nature of personality disorders: Implications for diagnosis and treatment. *Annual Review of Clinical Psychology*, 18, 207-232. <https://doi.org/10.1146/annurev-clinpsy-070321-132509>
- Tyrer, P., & Johnson, T. (2005). *Personality disorder and its treatment*. *The Lancet*, 365(9479), 1-13. [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(04\)17685-5](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(04)17685-5)
- Tyrer, P., Crawford, M., Mulder, R., et al. (2020). The rationale for the ICD-11 classification of personality disorder. *Borderline Personality Disorder and Emotion Dysregulation*, 7(1), 9. <https://doi.org/10.1186/s40479-020-00126-1>
- Van Orden, K. A., Witte, T. K., Cukrowicz, K. C., Braithwaite, S. R., Selby, E. A., & Joiner, T. E., Jr (2010). The interpersonal theory of suicide. *Psychological review*, 117(2), 575-600. <https://doi.org/10.1037/a0018697>
- Whittle, S., Allen, N. B., Lubman, D. I., et al. (2022). Neurobiological mechanisms of personality disorder: Advances and challenges. *Neuroscience & Biobehavioral Reviews*, 135, 104574. <https://doi.org/10.1016/j.neubiorev.2022.104574>
- Widiger, T. A., & Samuel, D. B. (2013). *Diagnostic categories or dimensions?: A question for the DSM-5*. *Journal of Abnormal Psychology*, 122(3), 1-10. <https://doi.org/10.1037/a0030994>
- Wittchen, H.U., & Jacobi, F. (2005). *Recurrent depression: Prevalence and treatment*. *European Archives of Psychiatry and Clinical Neurosciences*, 255(2), 117-123. <https://doi.org/10.1007/s00406-005-0579-1>
- World Health Organization. (2019a). *International statistical classification of diseases and related health problems* (11th ed.). <https://icd.who.int/>
- World Health Organization. (2019b). *International classification of diseases for mortality and morbidity statistics* (11th ed.). <https://icd.who.int/en>
- World Health Organization. (2024a). WHO Advances Implementation and Integration of ICD-11 and Related Medical Classifications and Terminologies. <https://www.who.int/classifications/classification-of-diseases> (Accessed: 05.07.2024).
- World Health Organization. (2024b). *International classification of diseases for mortality and morbidity statistics* (11th ed.). World Health Organization. <https://icd.who.int/en>
- Wright, A. G. C., Zimmermann, J., & King, A. C. (2021). The dimensional assessment of personality pathology in clinical practice. *Personality Disorders: Theory, Research, and Treatment*, 12(3), 227-237. <https://doi.org/10.1037/per0000454>
- Yu, D., Wang, L., & Liu, X. (2020). Trends and development in personality disorder research: A bibliometric analysis. *Frontiers in Psychiatry*, 11, 587. <https://doi.org/10.3389/fpsy.2020.00587>
- Yu, Y., Li, Y., Zhang, Z., Gu, Z., Zhong, H., Zha, Q., Yang, L., Zhu, C., & Chen, E. (2020). A bibliometric analysis using VOSviewer of publications on COVID-19. *Annals of translational medicine*, 8(13), 816. <https://doi.org/10.21037/atm-20-4235>
- Zan, B. U. (2019). Doğrudan atıf, ortak atıf ve bibliyografik eşleşme yaklaşımlarına dayalı olarak araştırma alanlarının değerlendirilmesi. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 14(2), 501-516.

GENİŞLETİLMİŞ ÖZET

Giriş

Bu çalışma, bibliyometrik analiz yöntemiyle kişilik bozuklukları ile ilgili yapılan çalışmaların haritasını çıkarmayı amaçlamaktadır. Kişilik bozuklukları ile ilgili yapılan çalışmaların yıllara göre nasıl değiştiği, alanlara dağılımı, diğer kavramlarla ilişkileri, ülkelerin, kurumların ve araştırmacıların kişilik bozukluklarına ilgisi, araştırmalar ve araştırmacılar arasındaki ilişkilerin görselleştirilmesi; kavramın literatürdeki yerinin daha iyi anlaşılabilmesi ve araştırmaların eğiliminin belirlenmesi, ilerleyen süreçte yapılacak çalışmalar için yol gösterici olması bakımından önem arz etmektedir. Bu çalışma, nicel veriler üzerinden yapılan bibliyometrik analizler sonucunda kişilik bozukluğu ile ilgili akademik çalışmaların bütüncül bir bakış açısı ile bibliyometrik profilini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bu amaçla “Alanyazında kişilik bozukluğunun yeri nasıldır?” sorusuna cevap aranmıştır.

Yöntem

Kişilik bozuklukları kavramının bibliyometrik analizi için yapılan çalışmada Web of Science veri tabanında indekslenen içerikler ölçüt olarak alınmıştır. Nitelikli ve güvenilir yayınlara erişim sağladığı için Web of Science veri tabanı tercih edilmiştir. Web of science veri tabanının Tr Dizin, Ulusal Tez Merkezi gibi veri kaynaklarını içermemesi nedeniyle bazı çalışmaların analiz dışı kalması çalışmanın kısıtlılığı olarak ifade edilebilir. Bu çalışmada bibliyometrik analiz için VOSviewer programından yararlanılmıştır. VOSviewer programı, kullanışlılık ve ulaşılabilirlik açısından tercih edilen bir program olmasının yanı sıra haritalama, çok boyutlu analiz ve verileri görselleştirme olanağı sağlamaktadır. Literatür taramasında kullanılan anahtar kelimeler; 18.07.2024 tarihinde, “personality disorder”, “personality disorders” ve “personality traits” anahtar sözcükleri ile Web of science veri tabanında kişilik bozukluğu kavramı ile ilgili yayın türü sınırlaması olmaksızın yapılan alanyazın taramasında 77.118 çalışmaya ulaşılmıştır. 1975-2024 yılları arasında yayınlanmış farklı alanlardan 62.582 makale, 1271 kitap bölümü, 629 kitap incelemesi, 5215 derleme makale, 3545 yöntemsel çalışma, 1478 editoryal içerik, 3567 bildiri, 1037 erken görünüm çalışma, 739 mektup, 95 kitap türü yayına ulaşılmıştır. Yayınların alanlara dağılımı ile ilgili psikiyatri (28.334), klinik psikoloji (10.390), multidisipliner psikoloji (7887), sosyal psikoloji (6452), nörobilim (5504), klinik nöroloji (4751), psikoloji (4022), madde bağımlılığı (2014), halk, iş ve çevre sağlığı (1960) ve uygulamalı psikoloji (1881) olmak üzere çalışmaların ağırlıklı olarak psikiyatri alanında yapıldığı görülmüştür. Ulaşılan veriler, yazar-atıf-dergi-ülke-kurum ve anahtar sözcük analizleri üzerinden incelenmiştir.

Bulgular

Kişilik bozukluğu ile ilgili yayınların alanlara dağılımı incelendiğinde psikiyatri, klinik psikoloji, multidisipliner psikoloji, sosyal psikoloji, nörobilim, klinik nöroloji, psikoloji, madde bağımlılığı, halk, iş ve çevre sağlığı ve uygulamalı psikoloji alanlarında çalışma yapıldığı ve çalışmaların psikiyatri alanında yoğunlaştığı görülmüştür. Analiz sonuçları, uluslararası alanyazında kişilik bozukluklarının her zaman araştırmacıların ilgisini çeken bir konu olduğunu ancak bu ilginin özellikle 2004 yılından sonra daha çok arttığını göstermiştir. Benzer şekilde kişilik bozukluğu hakkında yayınlanan çalışmaların ağırlıklı olarak makale türünde olduğu, kitap türünde çalışmaların diğer yayın türlerine oranla daha az olduğu görülmektedir.

Kişilik bozukluğu ile ilgili çalışmalarda İngilizce, Almanca ve İspanyolca'nın başı çektiği ve Web of Science veri tabanında Türkçe yayınların (6.sırada) da yer aldığı ifade edilebilir. Bulgular 35 farklı dilin kullanıldığını göstermektedir. Kişilik bozuklukları ile ilgili en çok çalışma yayınlayan dergi "Personality and Individual Differences" olarak belirlenmiştir.

En çok atıf alan yayının "Lifetime and 12-Month Prevalence of DSM-III-R Psychiatric Disorders in the United States Results From the National Comorbidity Survey" adlı bir makale olduğu görülmektedir. Makalede, 14 DSM-III-R psikiyatrik bozukluğun yaşam boyu ve 12 aylık yaygınlık tahminleri araştırılmış ve psikiyatrik bozuklukların yaygınlığı tahmin edilenden daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Benzer şekilde makalede eş tanı oranlarının yüksekliğine de dikkat çekilmektedir (Kessler ve ark., 1994).

Kişilik bozukluğu ile ilgili çalışmaları ile en çok atıf alan yazarların (McCrae, Kendler, Grant ve Kessler) en çok bağlantılı yazarlar arasında olmadığı görülmektedir. Aynı zamanda en çok yayın üreten yazarların (Joshua D. Miller, Christian Schmahl ve Peter Fonagy) en çok bağlantılı yazarlar arasında olduğu ifade edilebilir. En çok yayın üreten yazarların (Joshua D. Miller, Christian Schmahl ve Peter Fonagy) toplam bağlantı gücü yüksek olan yazarlar arasında olduğu görülmektedir. Kişilik bozukluğu ile ilgili en çok yayın çıkaran ve yayınları en çok atıf alan ülkeler; ABD, İngiltere ve Almanya olarak belirlenmiştir. Benzer şekilde en çok yayın çıkaran ve yayınları en çok atıf alan kurumlar sırasıyla Harvard Üniversitesi, Kolombiya Üniversitesi ve Minnesota Üniversitesi olarak belirlenmiştir. Kişilik bozukluğu ile ilgili yayınlarda en çok kullanılan anahtar sözcükler kişilik (personality), sınırda kişilik bozukluğu (borderline personality disorder), kişilik özellikleri (personality traits) olarak belirlenmiştir. En fazla bibliyografik eşleşme olan yayınların ise Kessler (1994), Kirschbaum (1993) ve Gottesman (2003) olduğu görülmektedir.

Tartışma ve Sonuç

Kişilik bozuklukları, insan doğasını anlamada kritik bir yer tutan ve bireyin psikolojik, sosyal, kültürel ilişkilerini etkileyen karmaşık sorunlardır. Kişilik bozukluklarının yaygınlığı,

dünya genelinde %7,8 olarak tahmin edilmekte ve bu durum toplumsal sağlık açısından büyük bir tehdit oluşturmaktadır. DSM-5 ve ICD-10, kişilik bozukluklarının tanısında güncel ve boyutsal yaklaşımlar sunmaktadır. Kişilik bozuklukları üzerine yapılan araştırmalar, özellikle sınırda kişilik bozukluğu ve kişilik özellikleri üzerinde yoğunlaşmaktadır. Son yıllarda, bu alanda psikiyatri dışındaki disiplinlerde de artan araştırmalar, kişilik bozukluklarının ekonomik ve toplumsal etkilerini vurgulamaktadır. ABD, kişilik bozuklukları üzerine en fazla araştırma yapan ülkedir; Harvard, Columbia ve Minnesota üniversiteleri bu alanda öncüdür. Bu çalışma, kişilik bozuklukları hakkında yapılan araştırmaları analiz ederek, bu alandaki boşlukları ve gelecekteki araştırma fırsatlarını belirlemeyi amaçlamıştır. Ancak, sadece Web of Science verileriyle yapılan analiz, araştırmanın sınırlılığıdır. Gelecekte benzer çalışmalar, alanyazını daha geniş bir çerçevede incelemeye olanak sağlayacaktır. Bu çalışma, ilerleyen süreçte yapılacak araştırmalara, kavramla ilgili alanyazındaki boşlukların ve araştırmacıların eğiliminin belirlenmesi ile açısından katkı sağlayacaktır. Kişilik bozukluğu kavramının farklı anahtar sözcükler kullanılarak ulusal alanyazındaki çalışmaları da içerecek şekilde bibliyometrik analizin yapılması araştırma sonuçlarını genişleterek daha kapsamlı sonuçlar elde edilmesine olanak tanıyacaktır.